

בנק מזרחי טפחות

דוח סיכונים לשנת 2020

להלן הקישורים:

דברי יו"ר הדירקטוריון
דוח הדירקטוריון וההנהלה
הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
דוח כספי מבוקר
חוות דעת רואה חשבון מבקר
פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים ונספחים
נתונים נוספים על בסיס הבנק

גילויים פיקוחיים נוספים

תיאור המאפיינים של מכשירי ההון הנכללים בהון הפיקוחי

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים של הבנק וערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (FSB-ה).

אתר מגנ"א של רשות ניירות ערך כולל גם את הדיווחים הבאים: הדוח התקופתי, הערכת האקטואר הנוגעת לזכויות העובדים בבנק, דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף על מכשירי ההון הפיקוחיים שהנפיק הבנק.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכללים הדוחות הכספיים, דוח הבנק בלבד ("סולו"), דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף כאמור גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il < אודות הבנק < קשרי משקיעים < מידע כספי.

תוכן העניינים הראשי

8	מידע צופה פני עתיד
9	יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
12	גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)
12	מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון
34	הון ומינוף
35	ההון הפיקוחי
35	תכנון וניהול ההון
35	רכיבי הון הנתונים לתנודתיות
39	סיכון אשראי
39	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
39	מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי
39	המודל העסקי
44	הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות
44	קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי
45	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
46	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1) (במיליוני שקלים חדשים)
48	גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)
49	סיכון אשראי לפי ענפי משק
54	הפחתת סיכון אשראי (CRC)
57	סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית
58	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
59	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CRS)
60	סיכון אשראי של צד נגדי
60	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
65	סיכון שוק
65	מידע כללי על סיכון שוק וריבית
65	אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים
67	המדיניות לקביעת האם פוזיציה יועדה למסחר
67	המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית
68	ההיקף והאופי של מערכות הדיווח והמדידה
68	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית
69	מידע נוסף על סיכון שוק
70	סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
74	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
76	מידע נוסף על סיכון ריבית
80	מניות
81	סיכון נזילות
81	מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות
81	המודל העסקי
81	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
82	המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות
82	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
82	כלי מדידה ומדדים
84	יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
87	התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות
87	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
87	סיכון תפעולי
87	מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי
88	המודל העסקי
88	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
89	המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי
89	המשכיות עסקית
90	אבטחת מידע והגנת הסייבר
90	סיכון טכנולוגיית המידע
91	סיכון משפטי
91	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
91	הפחתת הסיכון התפעולי
92	הקצאת הון
92	סיכונים אחרים
92	סיכון ציות ורגולציה
93	סיכון חוצה גבולות
93	סיכון הלבנת הון ומימון טרור
94	סיכון מוניטין
95	סיכון אסטרטגי-עסקי
95	תגמול
100	תוספת
100	תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי
102	תוספת ב' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
108	מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

רשימת טבלאות (לוחות) הנכללים במסגרת דוח הסיכונים

9	נתוני מפתח הרלבנטיים לפרופיל הסיכון של הבנק
11	ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
11	סיכון אשראי כולל לציבור
11	נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי
14	קווי ההגנה
17	מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם
32	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
33	תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון
34	תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
34	תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רובד 1, הון רובד 1 והון רובד 2
36	ניתוח השפעות השינויים על יחס הון עצמי רובד 1
37	פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק
46	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
	פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיר שביגין נעשתה
47	הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314
49	פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק
52	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון
53	חשיפות למדינות זרות - מאוחד
56	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)
57	טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש
58	הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון
59	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CRS)
61	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
61	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
62	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
63	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
64	חשיפות לנגדרי אשראי (CCR6)
64	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
68	רכיבי דרישת ההון תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק
72	השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE
72	ערך ה-VAR של קבוצת הבנק
73	השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
74	שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
74	השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
76	מידע נוסף על סיכון ריבית
80	פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי
84	פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות
85	פרטים בדבר יחס כיסוי
86	פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221
86	הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים
98	פירוט בגין תגמולים שהוענקו
99	פרטים על תשלומים מיוחדים
99	פרטים על תגמול נדחה
100	תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי
102	תוספת ב' - הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות
105	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
107	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

דוח סיכונים

דוח סיכונים זה כולל מידע נלווה נוסף לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2020. הדוחות הכספיים ומידע נלווה לדוחות הכספיים, לרבות דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים זה וגילויים פיקוחיים נוספים אושרו לפרסום בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 8 במרץ 2021 (כ"ד באדר התשפ"א).

דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים ערוכים בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל, דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (ה-FSF) ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

הגילוי בדוח זה מיועד לאפשר למשתמשים להעריך מידע משמעותי הכלול בו לגבי יישום מסגרת העבודה למדידה והלימות הון וליישום הוראות "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית".

כלל הדוחות האמורים מפורסמים גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים >> מידע כספי

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכלל מידע נוסף על הסיכונים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה בפרקים הבאים:

- פרק "סקירה כללית יעדים ואסטרטגיה" / סיכונים עיקריים
- פרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי" / אירועי סיכון וסיכונים מובילים ומתפתחים
- פרק "סקירת הסיכונים"

בהתאם לתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמת נגישות לשירות), תשע"ג-2013 כולל האתר גם דוחות מונגשים.

מדיניות הגילוי בדוח

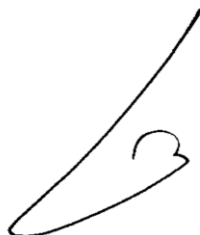
מדיניות הבנק לגילוי בדוח סיכונים זה הינה לגלות לבעלי העניין כל מידע שרלוונטי ומהותי להבנת מכלול הסיכונים המשמעותיים אליהם חשוף הבנק, לרבות:

- נושאים בעלי השפעה מהותית על מערך הסיכונים בבנק.
- שינויים מהותיים בין תקופות הדיווח.
- נושאים המחויבים לדיווח בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.
- שינויים מהותיים ביישום מדיניות ניהול הסיכונים.

דורון קלאוזנר

סגן מנהל כללי
מנהל סיכונים ראשי, CRO

משה לארי

מנהל כללי

משה ידמן
יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים ודוח הסיכונים:

רמת גן, 8 במרץ 2021

כ"ד באדר התשפ"א

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאוגרפיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתוכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תוכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאוגרפיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשויות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמייתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים - נתוני מפתח

להלן נתוני מפתח הרלבנטיים לפרופיל הסיכון של הבנק:

2019				2020				
רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	
								יחסים פיקוחיים ופיננסיים עיקריים
								הון זמין
15,618	16,220	16,244	16,520	16,718	17,033	19,708	20,137	הון עצמי רובד 1 ⁽⁴⁾
15,457	16,073	16,102	16,390	16,653	16,956	19,571	20,017	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
20,660	22,003	22,043	22,610	22,521	22,999	26,488	27,313	הון כולל
19,159	20,516	20,561	21,139	21,563	22,029	25,458	26,300	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
								נכסי סיכון משוקללים
154,315	158,626	160,306	162,858	169,001	170,992	197,502	200,484	סך נכסי סיכון משוקללים (RWA)
								יחס הלימות הון (באחוזים)
10.12	10.23	10.13	10.14	9.89	9.96	9.98	10.04	יחס הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
10.01	10.12	10.04	10.05	9.85	9.91	9.91	9.98	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
13.39	13.87	13.75	13.88	13.33	13.45	13.41	13.62	יחס הון כולל
12.40	12.92	12.82	12.97	12.75	12.88	12.89	13.11	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
9.83	9.83	9.83	9.83	8.82	8.79	8.71	8.68	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ⁽⁷⁾
0.29	0.40	0.30	0.31	1.07	1.17	1.27	1.36	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ⁽⁷⁾
								יחס המינוף
281,693	285,858	288,965	297,779	309,863	317,759	376,614	388,370	סך החשיפות
5.54	5.67	5.62	5.55	5.40	5.36	5.23	5.19	יחס המינוף (באחוזים) ⁽²⁾
5.49	5.62	5.57	5.50	5.37	5.34	5.20	5.15	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
								יחס כיסוי נדילות⁽³⁾
44,879	42,430	45,494	44,846	49,568	53,992	59,709	78,145	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
37,414	36,014	37,376	36,979	42,300	44,280	46,783	58,769	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
120	118	122	121	117	122	128	133	יחס כיסוי הנדילות (באחוזים)
								מדדי ביצוע
11.3	15.8	11.1	11.5	9.1	9.0	9.5	11.4	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾
1.06	1.48	1.06	1.09	0.86	0.85	0.89	1.02	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁵⁾
104.3	102.2	102.6	103.1	106.2	108.1	114.2	115.8	פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
								מדדי איכות אשראי עיקריים - כולל בנק אגוד
0.80	0.80	0.81	0.82	0.91	0.96	1.09	0.98	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
1.25	1.28	1.29	1.36	1.41	1.34	1.20	1.18	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.15	0.20	0.14	0.23	0.66	0.50	0.59	0.19	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.40	0.50	0.33	0.61	1.55	1.17	0.87	0.49	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.03	0.03	0.04	0.04	0.19	0.15	0.44	0.02	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.14	0.13	0.07	0.12	0.16	0.15	0.13	0.06	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁶⁾
								מדדי איכות אשראי עיקריים - ללא בנק אגוד
								שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
								1.09
								שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
								1.16
								הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
								0.23
								מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
								0.63
								מזה: בגין הלוואות לדיור
								0.02
								שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁶⁾
								0.06

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
		מדדי ביצוע
11.9	9.5	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾⁽⁵⁾
1.17	0.89	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁶⁾⁽⁵⁾
		מדדי איכות אשראי עיקריים - כולל בנק אגוד
0.18	0.43	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.46	0.86	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.03	0.18	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.11	0.12	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾
		מדדי איכות אשראי עיקריים - ללא בנק אגוד
	0.48	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
	1.03	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
	0.19	מזה: בגין הלוואות לדיור
	0.13	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

היחסים הפיננסיים מצביעים כי:

- תשואת הרווח הנקי, ללא השפעת בנק אגוד, הגיעה ל-9.3%. זאת למרות השפעת הגידול בהוצאות הפסדי אשראי כתוצאה ממשבר הקורונה, השפעת ירידת מדד המחירים לצרכן, וההשפעה השלילית של ירידת הריבית בארצות הברית ובישראל.
- הבנק מנהל ביעילות את עמידתו ביעדי הרגולציה הנדרשים בתחום הלימות ההון, כיסוי הנזילות והמינוף.

(1) לבנק אין מכשירי הון הנכללים ב"הון רובד 1 נוסף", ולכן סך הון רובד 1 זהה לסך הון עצמי רובד 1.
(2) יחס המינוף (Leverage Ratio) - היחס בין הון רובד 1 (לפי כללי באזל) לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
(3) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו ברבעון. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במנחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון בתקופה המדווחת.
(4) הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק.
(5) מחושב על בסיס שנתי.
(6) רווח נקי לסך נכסי הסיכון הממוצעים.
(7) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת משבר הקורונה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	
16,520	20,137	הון עצמי רובד 1
6,090	7,176	הון רובד 2
22,610	27,313	סך הכל הון כולל

להלן סיכון אשראי כולל⁽⁴⁾ לציבור (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020		
	ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	
271,105	298,411	332,480	סך הכל סיכון אשראי כולל לציבור

(1) למידע מורחב בדבר סיכון האשראי הכולל לציבור ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה, פרק סקירת הסיכונים.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020		
דרישות הון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון	דרישות הון ⁽⁴⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
20,062	150,494	22,520	184,905	סיכון אשראי
239	1,791	271	2,228	סיכון שוק
51	384	59	487	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽³⁾
1,358	10,189	1,567	12,864	סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
21,710	162,858	24,417	200,484⁽⁵⁾	סך נכסי הסיכון

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 12.18% מיתרות נכסי הסיכון. לפרטים בדבר הפחתת יחסי ההון המזעריים שבנקים נדרשים לעמוד בהם במהלך העסקים הרגיל, בנקודת אחוז אחת, ראה ביאור 2.5. לדוחות הכספיים.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.33% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) Credit Value Adjustments, שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(4) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

(5) היתרות המשוקללות של נכסי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2020 כוללות סך של כ-23.7 מיליארדי שקלים חדשים בגין בנק אגוד. החל מיום 30 בספטמבר מאחד הבנק את הדוחות הכספיים של בנק אגוד. לפרטים נוספים בדבר רכישת אגוד ראה ביאור 2.25. לדוחות הכספיים.

גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)

פרק זה מתאר כיצד ההנהלה והדירקטוריון מעריכים ומנהלים סיכונים וזאת כדי לגלות לבעלי העניין כל מידע רלוונטי ומהותי להבנת מכלול הסיכונים המשמעותיים אליהם חשוף הבנק, לרבות הבנה ברורה לגבי הסיבולת לסיכון/תיאבון הסיכון של הבנק בקשר לפעילויותו העיקריות ולכל הסיכונים המשמעותיים, פרופיל הסיכון ושינויים מהותיים שחלו בתקופה המדווחת שהינם בעלי השפעה מהותית על מערך הסיכונים בבנק.

מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון

הבנק פועל בהתאם להנחיות בנושא ניהול ובקרת סיכונים שקבע הפיקוח על הבנקים בהוראת ניהול בנקאי תקין, ובפרט, הוראה 310 – "ניהול סיכונים", המבוססת על המלצות וועדת באזל, ומתווה את עקרונות ניהול ובקרת הסיכונים במערכת הבנקאית בישראל וקובעת את הסטנדרטים הנדרשים מהבנקים, ליצירת מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים ההולמת את דרישות הרגולציה, פרופיל ואסטרטגיית הסיכון של הבנק ויעדיו העסקיים. כלל מסמכי המדיניות של הבנק לניהול ובקרת סיכונים מבוססים על עקרונות יסוד אלו.

מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים בבנק, על פי המלצות ועדת באזל מגדירה שלושה נדבכים: הנדבך הראשון (הון מזערי) – דרישות הקצאת הון מינימאלית בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי המחושבת במודלים סטנדרטיים. הנדבך השני – תהליך פיקוח ובקרה על הנאותות ההונית, תהליך פנימי להערכת הלימות ההון המתבצע על ידי הבנק (ICAAP) ומלווה בתהליך הערכה פיקוחי (SREP). הנדבך השלישי – "משמעת שוק" – דרישות הדיווח והגילוי לגוף המפקח ולציבור.

ניהול סיכונים יעיל ומקיף מהווה נדבך מרכזי להבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים בבנק ובקבוצה נועדו לזהות, לנהל, לנטר, לכמת ולהפחית את כלל הסיכונים המהותיים הגלומים בפעילותו ולתמוך בהשגת יעדיו העסקיים. הבנק חשוף למגוון סיכונים שהתממשותם מהווה פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. הבנק חשוף לסיכונים פיננסיים כגון: סיכונים אשראי, סיכון נזילות וסיכונים שוק וריבית, וסיכונים שאינם פיננסיים כגון: סיכונים ציבוריים ורגולציה, סיכונים תפעוליים (כולל סיכון טכנולוגיית המידע וסיכונים אבטחת מידע וסייבר), סיכונים משפטיים, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים.

ניהול הסיכונים בקבוצה מתבצע בראייה כוללת של פעילות הבנק בארץ ובשולחות חוץ לארץ ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה, תוך נטילת סיכונים בצורה מושכלת ושמירה על רמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון הכולל שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק.

תיאבון הסיכון מגדיר את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מעוניין ומסוגל לקחת על עצמו ומהווה קביעה ברמת-על. תיאבון הסיכון מגדיר היכן הבנק רוצה להימצא במונחים של תשואה (תמורה/תועלת) מול סיכון (עלות) במבט צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון ומבוסס על אסטרטגיית הסיכון ועקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית והעסקית של הבנק, על רמת הנזילות וההון הנדרשת לעמידה ביעדים האסטרטגיים, וכן, על תוצאות תרחישי הקיצון השונים שעורך הבנק.

הסיבולת לסיכון מהווה קביעה ספציפית של רמות הסיכון לכלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק. רמות הסיכון נקבעות במגוון מדדים כמותיים ואיכותיים, התומכים בהשגת המטרות העסקיות, אך עדיין משאירים את הבנק בגבולות הגזרה אשר הוגדרו בתיאבון הסיכון הכולל ובכפוף למגבלות רגולטוריות קשירות. סך מגבלות הסיכון, מגלמות באופן מצרפי את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מוכן ומסוגל לקחת.

רכישת בנק אגוד

ביום 30 בספטמבר 2020 הושלמה העסקה בין בעלי השליטה בבנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "בנק אגוד") לבין בנק מזרחי טפחות בה נרכשו מניות בנק אגוד שבידי בעלי השליטה, בתמורה להנפקת מניות של מזרחי טפחות, והושלמה רכישת המניות מיתר בעלי המניות.

החל ממועד זה מחזיק הבנק במלוא הון המניות של בנק אגוד, ובכך מתקיימת שליטה של הבנק בבנק אגוד. בהתאם, כולל המאזן המאוחד של הבנק את מאזן בנק אגוד. המאזן המאוחד של הבנק כולל את כלל הנכסים וההתחייבויות של בנק אגוד, לרבות התאמות לשווי שוק בהתאם להערכת שווי לצורך הקצאת עלות הרכישה (PPA) שנערכה ליום 30 בספטמבר 2020. דוח רווח והפסד המאוחד כולל את הרווח והפסד של בנק אגוד לרבעון הרביעי של שנת 2020, החל ממועד האיחוד לראשונה.

כמות המניות שהונפקו בתמורה, בהתאם להסכם, הינה 19,865,165 ע"ג מניות, ושוויין למועד העסקה הסתכם ב-1,071 מיליוני שקלים חדשים. ההון העצמי של הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 גדל בסכום התמורה בגין העסקה.

לפרטים נוספים ראה ביאור 35 לדוחות הכספיים וכן פרק התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

לאחר השלמת העסקה לרכישת בנק אגוד, נכללים נתוני הכספיים של בנק אגוד בדוחות של הבנק. הצטרפות בנק אגוד לקבוצת מזרחי-טפחות מהווה קפיצת מדרגה במגוון תחומי הפעילות, תוך שיפור בתמהיל המקורות והשימושים, והגברת כושר התחרות.

ביום 30 בספטמבר 2020 הושלמה עסקה לרכישת מניות בנק אגוד בידי הבנק. בהתאם לרציונל שעמד בבסיס עסקת הרכש של הבנק השישי בגודלו בישראל, הצטרפותו של בנק אגוד מאפשרת לקבוצת מזרחי-טפחות לבצע קפיצת מדרגה בנתחי השוק במגוון תחומי הפעילות, תוך שיפור בתמהיל המקורות והשימושים, והגברת כושר התחרות. פעילות האשראי של בנק אגוד באפיקים השונים מגוונת את תמהיל האשראי של מזרחי-טפחות, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הבנק ובפרט בתחום האשראי לעסקים. עסקת הרכישה תאפשר את ניצול היתרונות לגודל של הבנק הממוזג, ויוביל לחיסכון בהוצאות התפעוליות.

תהליך המיזוג הינו מהותי, בהיקף נרחב ובעל מורכבות רבה, ונושא בחובו מגוון רחב של סיכונים. תהליך המיזוג החל ברבעון הרביעי של שנת 2020, ומבוצע באמצעות מספר צוותי עבודה נרחבים משותפים לבנק מזרחי טפחות ולבנק אגוד ובניהול מקיף של ועדת היגוי בראשות מנכ"ל הבנק, מנהלות לביצוע תכנית המיזוג, וועדה דירקטוריונית מיוחדת שהוקמה אד הוק על מנת ללוות את התהליך. ניהול הסיכונים הינו חלק אינטגרלי ודינמי בכל צוותי העבודה, כאשר מנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה בוחר ומתכלל את כלל סיכונים תהליך המיזוג והמיטיגציות הנדרשות להפחתת ניהול הסיכון.

לבנק אגוד התקשרות רבת שנים עם בנק לאומי לקבלת שירותי מחשוב ותפעול אשר הוארך מעת לעת. ביום 12 במאי 2020 אישר דירקטוריון בנק אגוד התקשרות בתוספת להסכם, בהתאם לתוספת זו נקבעו בין הצדדים, בין היתר, כי תוקפו של ההסכם יוארך עד ליום 31 בדצמבר 2022. מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

השפעות התפשטות נגיף הקורונה

משבר הקורונה הפוקד את העולם כולו וישראל בתוכו מוביל להשלכות כלכליות, ריאליות ופיננסיות תוך ירידה בהיקף הפעילות המשקית, עלייה משמעותית בשיעור הבלתי מועסקים ותנודתיות בשווקים הפיננסיים. כתוצאה מאירועים אלו חלה עלייה בסיכון האשראי במשק הישראלי ובעולם כולו. העלייה ברמת סיכון האשראי, נבעה בעיקרה מהמגזר העסקי, ובדגש על העסקים הבינוניים והקטנים ומשקי הבית, בעקבות הירידה בפעילות המשקית. כמו כן, החל מהרבעון השני לשנת 2020, חלה עלייה בהערכת רמת הסיכון בתיק האשראי לדיור לאור אי הוודאות המתמשכת.

החל מחודש מאי, חזר הבנק באופן מדורג לשגרת עבודה, לאחר שפעל במתכונת מצומצמת בחודשים מרץ ואפריל. סינפי הבנק ויחידותיו פועלים במתכונת מלאה הן במהלך תקופת הסגר השני שהחל בחודש ספטמבר 2020, והן במהלך הסגר השלישי שהחל בחודש ינואר 2021, וזאת, תוך שמירה על כללי הריחוק החברתי וההיגיינה בהתאם להוראות משרד הבריאות, ותוך שימוש, במידת הצורך בתשתית עבודה מרחוק. הבנק מעביר באופן שוטף הנחיות עבודה מפורטות לשמירה על ריחוק חברתי והיגיינה, לרבות עבודה בקפסולות פנימיות בסניפים ובחלק מיחידות המטה, ומחלק אמצעים במטרה לשפר את המיגון, הן ציוד אישי (מסכות, אמצעי חיטוי), והן מחיצות ואמצעי הפרדה לצורך צמצום החשיפה בין העובדים ועם הלקוחות. דירקטוריון הבנק, ועדותיו והנהלת הבנק, מקיימים דיונים תכופים מהרגיל, על מנת לתת מענה לנושאים הקשורים במשבר, ולבחון באופן רציף את השלכותיו.

היחידות העסקיות נמצאות בקשר הדוק ושוטף עם הלקוחות, כדי לאמוד את מצבם העסקי ואת השלכות המשבר עליהם, במטרה לסייע למגזר העסקי בהתמודדות עם הקשיים והאתגרים הנובעים מהמשבר, תוך שמירה על איזונים ומזעור סיכונים האשראי. מתחילת השנה פרסם בנק ישראל שורה של הנחיות, הקלות, והתאמות להוראת ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה). על רקע המשך משבר הקורונה והשלכותיו על המצב הכלכלי בארץ ובעולם, הוארך תוקף הוראת השעה לצורך התמודדות עם השפעות וירוס הקורונה, במרבית הנושאים לתקופה של 6 חודשים נוספים (עד 31.3.21). הבנק מיישם הקלות והנחיות אלו, ופועל למתן מענה עסקי הולם ללקוחותיו בתחומים שונים בעת הזו, תוך בחינה שוטפת של השלכות הפעילות על ניהול הסיכונים. בנוסף, פרסמה המדינה קווים מנחים של תוכנית כלכלית לסייע למשק, ואף השיקה קרנות הלוואות לעסקים שיעודן סיוע לעסקים קטנים וגדולים שנפגעו ממשבר הקורונה.

הבנק נקט בשורה ארוכה של צעדים על מנת לתת מענה מידי לצרכים שנוצרו כתוצאה מהמצב החל במענה תפעולי ללקוחות וכלה בהתאמות במדיניות חיתום האשראי וסיכונים האשראי, ובהמשך לפניית הפיקוח על הבנקים מיום 2 באפריל 2020, פעל הבנק, יחד עם כלל המערכת הבנקאית, במטרה לתמוך ביכולת של העסקים ומשקי הבית לצלוח את המשבר, ולהמשיך לספק אשראי ללווים בכלל המגזרים במשק, תוך קיום תהליך חיתום אשראי אחראי, אך ללא הקשחה מיותרת של תנאי החיתום. בין יתר הפעולות שביצע הבנק, אושרה דחייה של עד 4 חודשים בתשלומים השוטפים ללקוחות משכנתא שנזקקו לכך, עקב קושי זמני בגין המשבר, לרבות הארכות נוספות בדחייה במקרי הצורך. הארכה נוספת עד לסוף שנת 2020 ללקוחות שכבר דחו תשלומים, ודחייה של עד 6 חודשים גם ללקוחות שטרם דחו תשלומים. אושרו דחיות ועדכונים למועדי התשלום גם ללקוחות פרטיים ומסחריים שנקלעו לקושי זמני, והועמדו הלוואות בערבות מדינה במסגרת התוכנית הממשלתית. בנוסף, נערך הבנק לביצוע הסדרים עם לקוחות שיבקשו לחזור ולפרוע את תשלומי המשכנתא באופן שוטף, לרבות אפשרות לתשלום חלקי של החוזר החודשי, או הארכת תקופת ההלוואה.

היקף האשראי לדיור שניתנה בגינו דחיית תשלומים החל מחודש מרץ 2020 עומד על כ-45.6 מיליארדי שקלים חדשים. מתוך סך ההלוואות שהיו בדחייה, נכון ליום 31 בינואר 2021, כ-42.6 מיליארדי שקלים חדשים חזרו לשלם (מהם כ-13 מיליארדי שקלים חדשים חזרו לשלם בינואר 2021 וכ-5.5 מיליארדי שקלים חדשים חזרו במסלול של החזרים חלקיים על פי מתווה בנק ישראל). כ-3 מיליארדי שקלים חדשים נמצאים עדיין בדחייה שתסתיים במהלך חודשים פברואר-יוני 2021. מתוך ההלוואות שחזרו לשלם בחודש ינואר 2021, סך של כ-0.5 מיליארדי שקלים חדשים בלבד נכנס לפיגור.

היקף האשראי המסחרי שניתנה בגינו דחיית תשלומים החל מחודש מרץ 2020 עומד על כ-7.7 מיליארדי שקלים חדשים. מתוך סך ההלוואות שהיו בדחייה, נכון ליום 31 בינואר 2021, כ-6.4 מיליארדי שקלים חדשים חזרו לשלם, וכ-1.3 מיליארדי שקלים חדשים נמצאים עדיין בדחייה, הצפויה להסתיים במהלך שנת 2021. מתוך ההלוואות שנמצאות עדיין בדחייה בחודש ינואר 2021, בסך של כ-0.6 מיליארדי שקלים חדשים ניתנה דחייה לתקופה העולה על 6 חודשים.

האשראי שמעמיד הבנק במסגרת הקרן בערבות המדינה, כולל ערבות מדינה בשיעור של 85% לכל הלוואה, אך במצטבר עד 15% על התיק כולו, וזאת כנגד פיקדון מהלקוח בשיעור של 5% מסכום ההלוואה. ההלוואות ניתנות בריבית פריים פלוס 1.5%. במהלך השנה הראשונה אין תשלומים לפירעון קרן ההלוואה, והריבית משולמת על ידי המדינה. בנוסף, הושק בקרן זו מסלול ייעודי לעסקים ברמת סיכון גבוהה ("מסלול מוגבר") ובו ערבות המדינה על התיק הינה 60%, כאשר תנאי ההלוואות זהים למסלול הכללי בקרן. במקביל, הושקה ביום 30 באפריל 2020 קרן לעסקים גדולים, בה ערבות המדינה הינה בשיעור של 75% מוגבה כל הלוואה, וסך הערבות מוגבלת ל-12%.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 העמיד הבנק אשראי בסך של כ-5.1 מיליארדי שקלים חדשים במסגרת הקרנות בערבות המדינה (ליום 30 בספטמבר 2020 - כ-4.7 מיליארדי שקלים חדשים). כנגד האשראי שניתן, בהתאם למתווה של בנק ישראל, השתתף הבנק וקבל הלוואה מוניטרית ייעודית מבנק ישראל, שיתרתה ליום 31 בדצמבר 2020 הגיעה לסך כ-2.2 מיליארדי שקלים חדשים ל-3 שנים בריבית קבועה בשיעור של 0.1%.

לפרטים בדבר הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי שנערכה בגין הלוואות שקיבלו דחיית תשלומים, בהתאם למאפייני הסיכון שלהן, ראה פרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפירוט נוסף של ההלוואות הנמצאות בדחיית תשלומים, ושל האשראי שהועמד במסגרת קרנות המדינה, ראה בפרק סקירת הסיכונים - סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

במקביל לפעולות שנקט הבנק במטרה להמשיך במתן שירות ללקוחותיו, ניתן דגש מיוחד להשלכות אפשריות של המשבר על ניהול הסיכונים של הבנק. סיכון האשראי מנוטר באופן הדוק, באמצעות פורומים בראשות המנהל הכללי ובראשות מנהל סיכון האשראי, ותוך קיום הערכות מצב חטיבתיות תקופתיות, ניטור פרטני של ענפי משק בעלי חשיפה גבוהה למשבר, וניטור שוטף של מדדים מרכזיים ולקוחות ספציפיים בעלי רגישות מיוחדת להשלכות המשבר. ביתר הסיכונים נמשך ניהול השוטף, תוך שימת דגש לאפשרות של השלכות נוספות למשבר, אם תהיינה. כמו כן, נמשכה כסדרה פעילות היחידות והמערכות הקשורות בדיווח הכספי, וכן הבקרות על גילוי ועל הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

התמודדות הבנק עם אירוע הקורונה תוך מתן מענה שוטף לצרכים תפעוליים, כללו עלויות בגין רכש טכנולוגי, שדרוג מערכת גישה מרחוק, אבטחה, פיצול יחידות, וכן עלויות לוגיסטיות עבור רכש אמצעי חיטוי ומיגון, אשר לא השפיעו באופן משמעותי על הוצאות הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הבנק קיים הליך מקיף של הפקת לקחים בכלל חטיבות הבנק לבחינת תפקוד היחידות ולקבלת תובנות/המלצות לשינוי אופן הפעולה הן לזמני משבר והן לשגרה. סטאטוס מעקב שוטף אחר יישום ההמלצות שעלו במסגרת הפקת הלקחים מדווח להנהלה ודירקטוריון הבנק.

על רקע התממשות המשבר, ובהתאם למסמך בנק ישראל מאוקטובר 2020, הבנק בוחן בתהליך מקיף את השפעת השלכות המשבר על רמת סיכוני המודל בבנק, נבחנת התאמתם של ביצועי המודלים לשימוש בתנאי מאקרו לא שגרתיים ששררו במהלך שנת 2020. הבנק יערוך תהליכי אתגור מהירים ואפקטיביים לשינויים/התאמות שהוכנסו למודלים השונים, ויפעל לביצוע ההנחיות בהתאם ללוחות הזמנים ויישום הפעולות הנדרשות כפי שיעלו מתוצאות ומסקנות התהליך.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רובדי הניהול והבקרה בבנק. אלו כוללים את דירקטוריון הבנק, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכן את פונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות ה-CRO של הבנק, הינה גורם המעטפת המרכזי את הטיפול בנושא ניהול ובקרת הסיכונים בבנק.

בבנק מוגדרים שלושה קווי הגנה, הדירקטוריון והנהלה מהווים קווי הגנה נוספים הפועלים במטרה לפקח על פעילות שלושת קווי ההגנה. הדירקטוריון, אחראי להתוות תרבות ארגונית תומכת ניהול סיכונים, להתוות ולאשר את אסטרטגיית ניהול הסיכונים ולאשר את המסגרת הכללית לניהול ובקרת סיכונים בבנק ובקבוצה. הנהלת הבנק אחראית ליישום עקרונות המסגרת שנקבעו על ידי הדירקטוריון. קווי הגנה נועדו להבטיח כי בבנק הוטמעה מסגרת הולמת של ניהול ובקרת סיכונים.

קווי ההגנה

הקו	הפונקציה	כפיפות	תפקיד
קו הגנה ראשון	קווי עסקים	מנהלי קווי העסקים הכפופים ישירות למנהל הכללי	הנהלת היחידה הנושאת באחריות מלאה לניהול הסיכונים וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה.
קו הגנה שני	החטיבה לבקרת סיכונים המהווה את פונקציית הבקרה המרכזית ויחידות נוספות	המנהל הכללי	החטיבה לבקרת סיכונים ובראשה ה-CRO שהינה בלתי תלויה ביחידות העסקיות, פועלת ביחד עם פונקציות בקרה מחטיבות נוספות, בהן, חטיבת מידע ודיווח כספי והחטיבה המשפטית, מזכירות הבנק, חלק מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול והיחידה לפניות הציבור וזאת, כדי להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של הקו הראשון ולסייע להנהלה בקידום ראייה משולבת, כלל תאגידי של הסיכונים, תכנון ופיתוח המסגרת לניהול הסיכונים, אתגור ויודא השלמות והאפקטיביות של מסגרת ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית, ובחינת מסגרת זו, לנוכח התוכנית האסטרטגית, תוכנית העבודה השנתית ויעדיה העסקיים של הקבוצה.
קו הגנה שלישי	ביקורת פנימית	דירקטוריון הבנק	פועלת באופן בלתי תלוי, בוחנת תקינותם ויעילותם (על פי רוב, בדיעבד) של תהליכי העבודה וניהול הסיכונים על פי תוכנית רב שנתית מבוססת סיכון, הצפת חולשות בבקרות הפנימיות, שיש להן פוטנציאל לפגיעה באפקטיביות הבקרה, וביצוע מעקב על תיקון החולשות שאותרו.

בין קווי ההגנה, הוגדרו ממשקים שונים, הכוללים פורומים ודרכי דיווח שהוטמעו בשגרה ובחירום. תרבות ניהול סיכונים חזקה ותקשורת הסיכונים בין שלושת קווי ההגנה מאפיינים ממשל ניהול סיכונים נועדה להבטיח את זרימת מידע המאפשרת לבנק להתמודד עם הסיכונים המהותיים הכרוכים בפעילותו, או עם פוטנציאל להתפתחות סיכונים כאלה, זאת, במקביל לעמידה ביעדי העסקיים של הבנק.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בחברות הבת

במסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתי הכולל, מתבצע תיאום עם החברות הבנות של הבנק בנושא מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים. פיקוח ובקרת חברות בנות מתבצע באופן שוטף. חברות הבנות מנהלות את הסיכונים בהתאם למדיניות הקבוצתית ומדווחות לבנק על החשיפות שלהן לסיכונים השונים. דיווחי חברות הבנות משולבים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

להלן הפונקציות המעורבות בניהול ובקרת הסיכונים בבנק:

דירקטוריון הבנק

תפקידו העיקרי של הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים: התוית אסטרטגית סיכון, קביעת תיאבון הסיכון של הקבוצה בהתאמה לאסטרטגיה הכוללת של הבנק, אישור מדיניות ניהול ובקרת סיכונים עקבית עם מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים, מיפוי הסיכונים והתוית עקרונות מסמכי המדיניות הייעודיים לניהול הסיכונים עבור כל סיכון, אשר מנחים את הבנק בפעילותו השוטפת. הדירקטוריון מפקח ומבקר אחר פעולות ההנהלה, ועל עקביות עם מדיניות הדירקטוריון, מוודא קיומם של תחומי אחריות ודרכי דיווח ברורים בבנק, ומתווה תרבות ארגונית תומכת ניהול סיכונים איתן, הזורשת יישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית, ישרה והוגנת ומוודא שהבנק פועל תוך ציות לחוק ולרגולציה.

הדירקטוריון פועל באמצעות מספר ועדות מקצועיות, אשר תפקידן לקיים דיון ממצה ומעמיק בנושאים השונים לפני הבאתם לדיון ואישור במליאת הדירקטוריון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הועדה לניהול סיכונים

ועדה בראשות יו"ר הדירקטוריון, ועדה מייעצת לדירקטוריון, הדנה בנושאים הקשורים לניהול ולבקרת הסיכונים בבנק, לרבות תאבון הסיכון הנוכחי והעתיד, תכנון וניהול ההון. כמו כן, הועדה מפקחת על האופן בו ההנהלה הבכירה מיישמת את אסטרטגיית הסיכון.

באחריות הועדה אישור מיפוי הסיכונים של הבנק, אישור מסמכי המדיניות הייעודיים לכל אחד מהסיכונים המהותיים בבנק. מסמכים אלה מגדירים את הממשל התאגידי, מהות הסיכון ותיאבון הסיכון המותאם לפעילות האסטרטגית, וכן את תהליכי ניהול ומדידת הסיכון והשיטות הננקטות בבנק להפחתתו, לרבות תהליכי ניטור ובקרה אפקטיביים.

הועדה דנה בתדירות רבעונית במסמך הסיכונים של הבנק, המציג ראייה כוללת של כלל הסיכונים והתפתחותם לאורך זמן בדגש על אירועי הרבעון המדווח, בדוח הסיכונים הרבעוני והשנתי, במסמך ה-ICAAP השנתי וכן, בתוצאות תרחיש הקיצון האחד של בנק ישראל והשפעותיו על נתוני הבנק, רווחיותו ויציבות ההון שלו.

בפני הועדה מובאות סקירות מורחבות בנושאים שונים בתדירות קבועה. כמו כן דנה הועדה במוצרים חדשים הנדרשים לאישור הדירקטוריון, הוראות והנחיות רגולטוריות חדשות ומעודכנות בקשר לניהול הסיכונים בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים וכל נושא אחר, הרלוונטי לניהול הסיכונים בבנק.

ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית

הועדה מייעצת לדירקטוריון בנושא טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית. הועדה דנה ומייעצת לדירקטוריון בנושא אבטחת מידע והגנת הסייבר, התשתיות הטכנולוגיות של קבוצת הבנק, ניהול ושימוש במאגרי נתונים, חדשנות טכנולוגית כתמיכה בחדשנות עסקית, והתאמתן לאסטרטגיה ולמדיניות הכוללת של קבוצת הבנק, לרבות יעדים, תוכניות עבודה שנתיות ומשאבים, בנוגע לטכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית. תמצית סקירת הסיכונים, שנידונו בוועדה, מדווחת בתדירות חצי שנתית בוועדה לניהול הסיכונים של הדירקטוריון.

ועדה לליווי מזוג בנק אגוד

וועדת דירקטוריון שהוקמה אד הוק על מנת ללוות את המיזוג של בנק אגוד, בשל היותו מהותי, מורכב ובהיקף נרחב, שלומים בו מגוון רחב של סיכונים.

ועדת ביקורת

ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת המבקר הפנימי של הבנק, וכן על עבודת רואה החשבון המבקר של הבנק. במסגרת זו דנה הועדה בדוחות הכספיים של הבנק, כולל דוח הסיכונים וממליצה לדירקטוריון על אישורם. ועדת הביקורת דנה בתוכניות העבודה של הביקורת הפנימית ושל רואה החשבון המבקר, וכן בדוחות ביקורת של המבקר הפנימי ובדוחות של רואה החשבון המבקר ושל המפקח על הבנקים או רשות מוסמכת אחרת. מתפקידי ועדת הביקורת לעמוד על ליקויים בניהול העסקי של הבנק, לרבות אלה הנובעים מליקויים ארגוניים, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי הראשי או עם רואה החשבון המבקר, ולהציע לדירקטוריון דרכים לתיקונם.

ועדת אשראי

הועדה אחראית על אישור מסמך מדיניות האשראי (בדיון משותף עם הועדה לניהול הסיכונים של הדירקטוריון), לפני העלאתו לאישור הדירקטוריון. כמו כן, אישור בקשות אשראי החורגות מהמגבלות שנקבעו במדיניות האשראי. בנוסף, דנה הועדה בדוחות בקרת אשראי ודיווחי אשראי שוטפים ובנושאים כלליים בתחום האשראי.

ועדת תגמול

הועדה דנה וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול. כמו כן, הועדה מאשרת תנאי התקשרות עם נושאי משרה (לפני אישור הדירקטוריון).

המנהל הכללי

המנהל הכללי של הבנק אחראי על הניהול השוטף של פעילות הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון ובכפוף להנחיותיו ובפרט על יישום האסטרטגיה והתוכניות העסקיות של הבנק. במסגרת זו, אחראי המנהל הכללי על ניהול כלל הסיכונים של הבנק, ועל הובלת ההנהלה ומנהלי הסיכונים לניהול אינטגרטיבי ומקיף של הסיכונים וההון, ויישום מערך בקרה פנימית אפקטיבי.

המנהל הכללי מקבל סקירות ודיווחים שוטפים וסדירים, על פרופיל הסיכונים של הבנק, במתכונת ובמועדים שנקבעו בהתאם להחלטות דירקטוריון ועל פי הוראות ניהול בנקאי תקין. המנהל הכללי אחראי על דיווחים לדירקטוריון, על פי המתכונת שנקבעה בנהלי הבנק, ובכלל זה דיווחים בדבר ניהול הסיכונים של הבנק ובפרט בדבר אירועים חריגים ו/או חריגות מתיאבון הסיכון.

הנהלת הבנק

הנהלת הבנק אחראית להבטיח שפעילות הבנק עומדת בהלימה עם האסטרטגיה העסקית ויעדיה כפי שהותוותה על ידי הדירקטוריון ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר. באחריותה לנהל את הסיכונים המהותיים העומדים בפני הבנק באופן שוטף. כל מנהל סיכונים בתחומו אחראי ליישום העקרונות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק לטיפול בסיכונים אלה. גיבוש מדיניות ניהול הסיכונים, קביעת מגבלות וקווים מנחים, הטמעה ויישום של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, דיווחים על פרופיל הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון ואישור מוצרים חדשים ופעילויות חדשות טרם הפעלתם.

המבנה הארגוני של הבנק נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק העסקיים ובקיומם של תהליכי ניהול ובקרת סיכונים הולמים.

יצוין כי בדומה לתהליכים עסקיים, גם תהליכי ניהול הסיכונים אינם סטטיים, אלא מתעדכנים ומתפתחים כל הזמן, הן בעקבות רגולציה מקומית ו/או פרקטיקה בינלאומית והן בהתאם לצרכים העסקיים.

בבנק פועלות ועדות ניהול סיכונים בכל הרמות הניהוליות. ועדות אלה פועלות כפורומים ניהוליים ומקצועיים, שמטרתם לייצר דיון בסוגיות ניהול ובקרת הסיכונים, ולקדם מהלכים הנדרשים לשדרוג מתמשך של מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק.

ועדות ההנהלה העיקריות הינן: פורום הנהלה שבועי שוטף, ועדת אשראי עליונה, ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), ועדת שלוחות חוץ לארץ, ועדת הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים, ועדת הנהלה לניהול סיכונים הדנה בפרט במסמך הסיכונים הרבעוני וועדת היגוי למיזוג בנק אגוד. מנהל הסיכונים הראשי ונציגים נוספים מהחטיבה לבקרת סיכונים לפי העניין, חברים בוועדות אלה. הועדות פועלות במצבי שגרה וחירום, על פי נהלים מפורטים.

מנהל הסיכונים הראשי, ה-CRO

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (ה-CRO) ואחראי על פונקציית ניהול ובקרת הסיכונים ועל מסגרת ניהול הסיכונים. החטיבה לבקרת סיכונים מהווה נדבך מרכזי בפעילות קו ההגנה השני של הבנק ופועלת באופן בלתי תלוי בפעילות היחידות הנוטלות סיכון, כאשר ל-CRO, גישה ישירה למנכ"ל ולדירקטוריון הבנק ותהליכי דיווח ישירים ומוסדרים. ה-CRO, אחראי לשמירת רמה נאותה של ניהול ובקרת סיכונים בבנק, תוך שמירה על מערך דיווחים חוצה בנק, מעורבות אקטיבית בתהליך תכנון ההון, ואחריות לוודא כי מתקיימים כל המהלכים והתהליכים המבטיחים כי פרופיל הסיכון של הבנק תואם את תאבון הסיכון כפי שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

באחריות ה-CRO לוודא כי מתקיימים בבנק תהליכים אפקטיביים לזיהוי, ניהול, מדידה, ניטור ובקרה, הפחתה ודיווח של כלל הסיכונים הגלומים בפעילות העסקית של הבנק.

מנהל הסיכונים אחראי על הסדרת מסגרת תיאבון הסיכון של הבנק ועל הובלה וגיבוש כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים, אתגור תכנון ההון, אתגור תוכניות העבודה ואתגור התוכנית האסטרטגית. כמו כן, ניתוח אירועי כשל מהותיים וביצוע תחקירים ותהליכי הפקת לקחים הנובעים מהם.

מנהל הסיכונים הראשי, הינו האחראי הישיר על מספר סיכונים, הקשורים עם סיכוני הבקרה הפנימית של הבנק. כמו כן, אחראי על בקרת סיכוני האשראי ועל אנליזת האשראי המהווה גורם בלתי תלוי הנוטל חלק באישורי האשראי.

קצין ציות

קצין ציות ראשי עומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים) ותפקידו לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות.

קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט.

קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקרות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקרות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

חטיבת הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, כפופה ישירות לדירקטוריון הבנק ופועלת במטרה לבחון את אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בבנק, פעילות זו מתבצעת בדרך כלל בדיעבד, כשהיא משתמשת במגוון כלים בהתאם לתוכנית עבודה רב שנתית ממוקדת סיכונים המבוססת בין היתר על תוצאות תהליך ה-ICAAP, דוחות הביקורת הפנימית, דוחות ביקורת של גורמים חיצוניים, וכן תחקירים ובדיקות של גורמים שונים בבנק ובהם סקרי סיכונים. תוצאות עבודת הביקורת והמלצותיה מופצות ליושב ראש הדירקטוריון, יושב ראש ועדת הביקורת, המנהל הכללי, ה-CRO, החשבונאי הראשי והפונקציות הרלוונטיות בבנק, תוך מעקב אחר יישום ההמלצות.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה התאימה הביקורת הפנימית, במהלך שנת 2020, את מתכונת הפעילות במטרה לצמצם נוכחות פיזית של עובדים ולעבור לעבודה מרוחק, תוך שמירה על היכולת לסקור את הסיכונים המרכזיים במסגרת בקרת הקו השלישי. תכנית העבודה עודכנה במהלך השנה בגין משבר הקורונה, באישור ועדת הביקורת.

לפרטים נוספים בדבר פעילות חטיבת הביקורת הפנימית, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים הפועלים בבנק

במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ובהתאם למדיניות המסגרת הכללית לניהול ובקרת הסיכונים של הבנק, פועלים בבנק פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים וההון וביניהם:

- פורום בקרה פנימית - מקיים אינטגרציה בין הגורמים השונים בבנק האחראים ליישום מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.
- פורום תכנון וניהול ההון - עוקב אחר התפתחות ההון של הבנק, לנוכח יעדי הבנק.
- פורום לניטור סיכונים (פנ"ס) - שורה של פורומים ייעודיים לסיכונים השונים, המובלים על ידי מנהל הסיכונים הראשי, בשיתוף עם מנהלי היחידות העסקיות, העוסקים באישור מתודולוגיות לניהול סיכונים, תרחישי קיצון ותוצאותיהם, סקירות של רגולציות ופרקטיקות מקובלות, תיקוף מודלים והמלצות ליישום, אישור מסמכי מדיניות ונהלים והיבטים של סיכונים תפעוליים לרבות מפת הסיכונים, סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותהליכי הפקת לקחים, וכן מגוון נושאים העולים מתוך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית של כל יחידה עסקית.
- פורומים ייעודיים בתחום הציות, כולל ניהול סיכונים חוצי גבולות.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - ועדה המייעצת ל-CRO, בתחומי הסיכונים התפעוליים.
- ועדת היגוי אבטחת מידע וסייבר - ועדה המייעצת ל-CRO בתחום אבטחת מידע וסיכוני סייבר.

הבנק קבע מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים בקבוצה, הכוללת את מיפוי הסיכונים המהותיים וסף המהותיות שלהם, וכן הגדרה של מנהלי סיכון (RO) לכלל הסיכונים. עבור כל סיכון נאמד פוטנציאל ההשפעה שלו על הפעילות העסקית, במהלך השנה הקרובה.

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון, על פי סולם הכולל חמש רמות סיכון: נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

הבנק הגדיר את רמות הסיכון בהתאם לאומדן היקף ההשפעה (פוטנציאל ההשפעה) על הון הבנק הנקבעת הן בהתאם לתוצאות ניטור מדידי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק והן בהתאם להערכה איכותית של איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP השנתי של הבנק. התהליך כולל הערכה עצמית של רמות הסיכון, איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות כיוון התפתחות הסיכונים בשנה הקרובה, וההלימה עם תוכנית העבודה של היחידות השונות. תוצאות אלו נידונות בהרחבה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק.

מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכוני אשראי	בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה-בינונית	
השפעה כוללת של סיכוני שוק ⁽¹⁾	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	נמוכה-בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון בזילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון הלבנת הון ומימון טרור	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון חוצה גבולות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי-עסקי ⁽³⁾	נמוכה-בינונית	מנהל כללי

(1) כולל סיכון אופציות ומניות המסופה בבנק אגוד.
 (2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.
 (3) הגדרת הסיכון האסטרטגי-עסקי כוללת את תהליך תכנון וניהול ההון.

מידת ההשפעה של הסיכונים השונים בטבלה לעיל, נקבעה בהתאם להערכות ההנהלה כפי שהן נערכות מעת לעת, וכוללת את הערכת הסיכונים הנובעים ממיזוג בנק אגוד שאינה משנה באופן מהותי את רמת הסיכון הכוללת של הקבוצה. הערכות אלה, נעשות על פי ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק, כולל צפי לכיוון התפתחותם וכן בהתבסס על הערכה איכותית של תהליכי ניהול הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק, בהובלת מנהלי הסיכונים של הבנק.

מתחילת שנת 2020, חלה עלייה בפרופיל הסיכונים הכולל של הבנק כתוצאה מעלייה ברמת סיכון האשראי בעקבות השלכות מגפת הקורונה העולמית, שהחלה בישראל לקראת סוף חודש פברואר 2020, התעצמה במהלך חודש מרץ וממשיכה להתפתח ולהשפיע על הכלכלה בישראל ובעולם, כך שעדיין לא ניתן להעריך את מלוא ההשפעה של המשבר על איכות תיק האשראי של הבנק. הבנק בוחן את מדדי הסיכון באופן מתמיד ומתאימם ככל הנדרש לפעילות העסקית השוטפת, בכפוף ובהלימה לתיאבון הסיכון הכולל של הבנק לסיכונים השונים.

רמת ההשפעה הכוללת של סיכון אשראי ושל הסיכון בגין איכות לווים וביטחונות, עלתה ברבעון הראשון של שנת 2020 מרמה נמוכה-בינונית לרמה בינונית, ונותרה ברמה בינונית לאורך כל שנת 2020. העלייה ברמת הסיכון היא גם במגזר הפרטי, אך בעיקרה במגזר העסקי, ובדגש על העסקים הבינוניים והקטנים, בעקבות הירידה בפעילות המשקית כתוצאה מהסתלת מגבלות הריחוק החברתי השונות על הענפים השונים במדינה. גורמי הסיכון המהותיים הינם העלייה החדה בשיעור האבטלה, האטה בפעילות המשק ובייחוד בענפי משק ייעודיים (כגון: תעופה, אופנה, בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל, תרבות הפנאי) שנפגעו, ותנודתיות בשווקים הפיננסיים שמשפיעים גם על שווי הביטחונות. גורמים אלה עלולים להביא לגידול בהיקף הלקוחות שייקלעו לקשיים לאורך זמן. הבנק מנהל ומנטר את סיכון האשראי שלו באופן הדוק ונקט בפעולות אקטיביות בהתאמה למצב, על מנת לסייע ללקוחות לצלוח את תקופת המשבר ולצמצם את הסיכון לכשל, תוך שמירה על מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק. במסגרת צעדים אלה אושרה דחייה של מספר חודשים בתשלומים השוטפים ללקוחות משכנתא שנזקקו לכך, עקב קושי זמני בגין המשבר; אושרו דחיות ועדכונים למועדי התשלום גם ללקוחות פרטיים ומסחריים שנקלעו לקושי זמני; הועמדו הלוואות בערבות מדינה במסגרת התוכנית הממשלתית. לנתונים כמותיים בדבר פעילות הבנק לסייע ללקוחות על רקע משבר הקורונה, ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק, בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ברבעון השני של שנת 2020 הועלתה רמת הסיכון בתיק האשראי לדירור מרמה נמוכה לרמה נמוכה-בינונית בשל אי הוודאות המתמשכת לאור המשך התפתחות המשבר, ונותרה ברמה נמוכה-בינונית עד לסוף שנת 2020. על מנת לסייע ללקוחות להם משכנתא בבנק, אפשר הבנק ללקוחותיו לקבל דחיית תשלומים חלקית או מלאה. בשלב הראשון, החל מחודש מרץ 2020, ניתנו דחיות של עד 4 חודשים, ובהמשך התאפשרה הארכה נוספת עד לסוף שנת 2020 ללקוחות שכבר דחו תשלומים, ודחייה של עד 6 חודשים גם ללקוחות שטרם דחו תשלומים. החל מתום שנת 2020, בהתאם למתווה בנק ישראל, ניתנת ללקוחות שביקשו דחיות האפשרות לחזור ולשלם את תשלומי המשכנתא השוטפים באופן חלקי, למשך תקופה של עד שנתיים. אושרו דחיות ועדכונים למועדי התשלום גם ללקוחות פרטיים ומסחריים שנקלעו לקושי זמני, והועמדו הלוואות בערבות מדינה במסגרת התוכנית הממשלתית. בנוסף,

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

נערך הבנק לביצוע הסדרים עם לקוחות שביקשו לחזור ולפרוע את תשלומי המשכנתא באופן שוטף, לרבות אפשרות לתשלום חלקי של החוזר החדש, או הארכת תקופת ההלוואה). סכומי התשלומים שנדחו נפרסו מחדש ליתרת תקופת המשכנתא. הבנק מנטר באופן שוטף את הפעילות והיבטי הסיכון בנושא: סכום הדחיות, כמות הבקשות, תקופת הדחיות, פרופיל הלווים, שיעור המימון ועוד. אחד הפרמטרים המהותיים לביחית הסיכון הינו התנהגות הלווים בתום תקופת דחיית התשלום.

הבנק ממשיך לעקוב אחר התפתחות התנהגות הלווים עם סיום תקופת הדחיות בחודשים הבאים והיפוי המימוש של הארכת הדחיות על פי המתווה המעודכן של בנק ישראל. כמו כן, פעל הבנק בתהליך חיתום המשכנתא, בהתאם להקלה של בנק ישראל לביחית כושר החזר, בהתחשב ברמת ההכנסה לפני המשבר והצפי לחזרה למעגל העבודה בהמשך. בנק ישראל אפשר גם ללקוחות במגזר הפרטי ובמגזר העסקי לבצע דחיות תשלומים עפ"י מתווים שמתעדכנים על ידו בהתאם להתפתחויות. הבנק מנטר באופן שוטף את היבטי הסיכון בנושא: מספר ההלוואות שבוצעה בהן דחייה, תקופת הדחייה, סכומי הדחייה וכו'. לפרטים בדבר ההלוואות הנמצאות בדחיית תשלומים, ושל האשראי שהועמד במסגרת קרנות המדינה, ראה בפרק סקירת הסיכונים – סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הערכת כלל גורמי הסיכון, למעט סיכון האשראי (כולל תיק האשראי לדירור) כאמור, נותרה ללא שינוי מהערכת הסיכון בסוף שנת 2019. ככלל סיכונים בעלי רמת סיכון שאינם נמוכות, נובעים מסיכון מובנה בפעילות הבנק, והם בהלימה לעקרונות תיאבון הסיכון שהוגדר. הסיכון הטכנולוגי וסיכונים אבטחת מידע וסייבר, הינם מבין הסיכונים המהותיים בבנק, ופוטנציאל הנזק מהתמשות סיכונים אלה, עלול להיות משמעותי בשגרה ועל אחת כמה וכמה בשעת חירום. הפעילות בזמן המשבר נוהלה באופן ממוקד, תוך ריכוז כלל הכוחות למתן השירות הנדרש לבנק, בצרכים שהשתנו במהלך הדרך, ונקיטת מירב הצעדים לצמצום ככל הניתן את הסיכונים הפוטנציאליים. בפועל לא חלו אירועים מהותיים בתחום הטכנולוגי ובנושא אבטחת מידע וסייבר.

רמת סיכון הנזילות נותרה נמוכה בינונית. במהלך חודש פברואר 2020, העלה הבנק את רמת הכוננות לכוננות מוגברת בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה והירידות החדות שנרשמו בבורסות. בתחילת חודש מרץ העלה הבנק את רמת הכוננות בנזילות ממוגברת לצהובה, רמת כוננות הכוללת צעדים אופרטיביים אשר נועדו להבטיח כי הבנק שומר על רמת נזילות נאותה בעתות משבר, וזאת בשל התפשטות נגיף הקורונה והמשך הירידות החדות בבורסות בעולם ובפרט בישראל. רמת הכוננות ירדה חזרה למוגברת במחצית חודש מאי, עם תהליך החזרה לשגרה. במהלך כל הרבעון השלישי והרביעי של שנת 2020, עמדה רמת הכוננות בבנק על רמה מוגברת. במהלך תקופה זו הבנק מבצע מעקב שוטף (כולל תוך יומי) אחר אינדיקטורים כמותיים ואיכותיים (פנימיים וחיצוניים), וכן בחינה מדי יום של מספר תרחישי לחץ לטווחי זמן שונים – בכל התרחישים רמת הנזילות נאותה והבנק עומד בכל המגבלות הפנימיות. על פי תכנון הנזילות לטווח קצר וכן לטווחי זמן ארוכים יותר, הבנק צפוי להמשיך ולשמור על יחסי נזילות נאותים, וזאת תוך התחשבות בפעילות הידועה ובפעילות הצפויה הכוללת הנחות מתאימות למצבי משבר.

רמת סיכון המוניטין נותרה נמוכה, הבנק ממשיך ומנטר את השפעת התפשטות נגיף הקורונה ואת השפעת מיזוג בנק אגוד באופן שוטף ולא ניכרת השפעה מהותית על סיכון המוניטין של הבנק.

הבנק בוחן באופן שוטף את השלכות המשבר על רמת הסיכון האסטרטגי-עסקי. בשלב זה ולאור חוסר הוודאות, לא ניתן להעריך את מלוא השלכות המשבר על פעילות הבנק. הבנק פועל במתווה תוכנית אסטרטגית חמש שנתית שאושרה בנובמבר 2016, לשנים 2017-2021, תוכנית שיעדיה השווה כבר בדוחות הכספיים של שנת 2019.

בהמשך להנחיית דירקטוריון הבנק את ההנהלה להיערך להכנת תוכנית אסטרטגית חדשה לשנים 2021-2025, ולהבאתה לאישור הדירקטוריון ברבעון השלישי של שנת 2020, כל זאת לאור השגת יעדי התוכנית האסטרטגית הנוכחית כבר בדוחות הכספיים לשנת 2019, הרי שלאור משבר הקורונה, ואי הוודאות השוררת ולאור השלמת הרכישה של מלוא המניות בבנק אגוד לישראל בע"מ, עדכן דירקטוריון הבנק את הנחיותיו כך שהתוכנית האסטרטגית החדשה לשנים 2021-2025, תובא לאישור הדירקטוריון במהלך שנת 2021.

הבנק מקיים תהליכי זיהוי ומדידה של סיכונים על ידי שימוש במגוון שיטות ומתודולוגיות לאמידת רמות הסיכון והחשיפה שלו לסיכונים השונים במהלך עסקים רגילי ובתרחישי קיצון. הבנק מפעיל שיטות מדידה כמותיות (מודלים, מדדים, אינדיקטורים, ניתוחי רגישות, תרחישים ועוד) ושיטות מדידה איכותיות (הערכות מומחה וסקרים).

תרחישי קיצון

תרחישי קיצון הינם טכניקות לניהול סיכונים המשמשות להערכת החשיפה של הבנק לסיכונים, הן בראייה נוכחית והן בראייה צופה פני עתיד. תרחישי הקיצון מאפשרים הבנה של השפעת אירועי קיצון מסוגים שונים על יציבות הבנק, ומהווים כלי נוסף, משלים ואינטגרלי לגישות, למדדים ולמודלים לניהול הסיכונים. תוצאות תרחישי הקיצון משמשות את הבנק לאתגור תיאבון הסיכון ותכנון ההון, זיהוי מוקדי סיכון מהותיים וחולשות בתיק, כלי תומך לקבלת החלטות עסקיות ומהווים אמצעי משלים למדידת סיכונים במודלים כמותיים לזיהוי סיכונים שאינם מזוהים במודלים. לבנק מגוון רחב של מתודולוגיות לביצוע תרחישי קיצון, המחושבים על מנת לאמוד את פוטנציאל פגיעת הסיכונים השונים ביעדיו העסקיים והפיננסיים של הבנק.

תרחישי הקיצון מבוצעים בתדירות משתנה, בעוצמות וברמות שונות, החל מביצוע תרחישים ברמה של מגזר, ברמה של סיכון, תרחיש מערכתי הבוחן התמשות של מספר סיכונים במקביל, המבוסס על התרחיש האחיד של בנק ישראל, וכלה בביצוע תרחישי איום. התרחישים נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישי איום, תרחישים עם השפעה בעוצמה גבוהה והסתברות מזערית להתרחשות, וכי הבנק עומד במגבלת יחס הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום – יחס הון מינימלי של 6.5%. בנוסף, מפעיל הבנק תרחישי איום הפוכים, RST (Reverse Stress Test) הבוחנים, בהסתמך על פרופיל הסיכון של הבנק, מהו האירוע אשר עלול להביא את הבנק קרוב למגבלת הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום.

התרחיש המערכתי

התרחיש המערכתי הינו תרחיש קיצון אחיד שעורך הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית. התרחיש האחיד נדרש פעמיים במהלך שנת 2020, בחודש יוני ובחודש אוקטובר. שני התרחישים התבססו על התפרצות מחודשת של נגיף הקורונה והשבתת המשק ונמשכים עד לסוף שנת 2022. מטרת תרחיש הקיצון הינה לבחון את עמידות הבנקים, התנהלותם ודרכי ההתמודדות שלהם עם השלכות משבר הקורונה, כאשר בנק ישראל והפיקוח על הבנקים בוחנים את הצעדים הנדרשים לתמיכה במשק ועל כן מבצעים בחינה לעמידות המערכת הבנקאית באמצעות התרחישים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

תרחיש הקיצון שפרסם הפיקוח על הבנקים באוקטובר 2020, הינו תרחיש מחמיר יותר מהתרחיש הקודם שפורסם, וזאת בהתאם להחמרה שחלה במהלך הסגר השני בעוצמת הפגיעה הכלכלית במשק בשל משבר הקורונה. התרחיש הינו תרחיש מאקרו כלכלי, המבוסס על התפתחות אירוע נגף הקורונה והשלכותיו על הפעילות הכלכלית במשק, התרחיש כלל שני גלי תחלואה נוספים שגרמו לירידה בפעילות המשק. תוצאות התרחיש, שהועברו לבנק ישראל בתחילת חודש דצמבר 2020, מצביעות על יכולת הבנק לעמוד בהשפעות משבר הקורונה ובהפסדים שעלולים להיווצר בתרחיש הקיצון ולשמר יחסי הון הגבוהים מיחסי הון המזעריים הנדרשים על ידי הפיקוח על הבנקים, שהופחתו זמנית בהתאמה לתקופת המשבר (לפירוט בדבר ההקלות בדרישות הון ראה פרק הון, הלימות הון ומינוף בדוח הדירקטוריון וההנהלה).

תהליך ה-ICAAP

ה-ICAAP, הינו תהליך להערכת הון הפנימי (הנדבך השני) שנועד להבטיח, כי רמת הון הכוללת של הבנק, תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי הון שקבע ויעדי העסקים בהתאם לתכנית העבודה ותכנון הון השוטף. זאת הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחיש קיצון. כמו כן, במסגרת נדבך זה, מתקיימים תהליכי הערכה איכותיים לרמת הסיכונים השונים, איכות ניהולם, בניית מפת הסיכונים וזיהוי מוקדי הסיכון.

מסמך ה-ICAAP, נדון בהרחבה ומאושר בהנהלת הבנק, בוועדות הדירקטוריון (ועדה לניהול סיכונים וועדת הביקורת) ובמליאת הדירקטוריון. המסמך הוגש בסוף שנת 2020 לבנק ישראל וכולל התייחסות איכותית וכמותית לכלל היבטי הסיכון של הבנק.

תהליך ההערכה האיכותי הינו תהליך להערכה עצמית של רמת הסיכונים, איכות תהליכי ניהול הסיכונים וכיוון התפתחות הסיכון בשנה הקרובה. הבנק מבצע את תהליך ההערכה האיכותי, בתדירות שנתית באמצעות תהליך ה-RAS (Risk Assessment System), לכלל הסיכונים הרלוונטיים לבנק, וזאת במטרה להעריך איכותית את פרופיל הסיכונים בבנק, ולזהות את מוקדי הסיכון העיקריים. כמו כן, מבוצעת בחינת הצורך בהקצאת הון נוספת כחלק מתכנון הון במסגרת הנדבך השני.

במהלך שנת 2020, חלה עלייה בפרופיל הסיכונים הכולל של הבנק ביחס לשנת 2019, העלייה נבעה בעיקרה מהשלכות מגפת הקורונה העולמית, שבעקבותיה נוצר משבר כלכלי, בארץ ובעולם. רמת סיכונים אשראי עלתה במידה מסוימת בפרט במגזר העסקים הקטנים, מגזר שנפגע מהותית מהגבלות הקורונה. כמו כן, חלה עלייה מסוימת ברמת הסיכונים התפעוליים כולל סיכונים אבטחת מידע ומשאבי אנוש והסיכון האסטרטגי שהושפע מהשלכות משבר הקורונה והשלכות מיזוג בנק אגוד על התוכנית האסטרטגית.

ככלל הסיכונים בהם רמות הסיכון אינן נמוכות נובעים מסיכון מובנה בפעילות, ובהלימה לעקרונות תיאבון הסיכון שהוגדר.

איכות ניהול הסיכונים היא ככלל גבוהה עד גבוהה מאוד, ובמסגרת שיפור מתמשכת המשקפת את פעילות הבנק השוטפת והרציפה לשיפור איכות תהליכי ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. כיוון הסיכון לשנה הקרובה הינו חשש לעלייה נוספת ברמת סיכונים אשראי, וכן בסיכונים נוספים (כגון סיכון מוניטין וסיכונים תפעוליים), העלולים להיות מושפעים הן מהשלכות משבר הקורונה והן מפרויקט מיזוג בנק אגוד.

יודגש כי תהליך הערכת הסיכונים השנה כלל את השפעות מיזוג בנק אגוד, וכלל התייחסות לפרופיל הסיכון הפרטני של בנק אגוד כחלק מראיית הסיכון הקבוצתית. ההערכה הראשונית הינה כי לפעילות הכוללת של בנק אגוד אין השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק. עם זאת, לתהליך המיזוג עצמו, שהינו פרויקט רחב היקף, מורכב וכולל היבטים רבים במרבית תחומי הסיכון, עלולה להיות השפעה על פעילות הבנק בשנה הקרובה.

על סמך תוצאות תהליך ה-RAS, לאור איכות הניהול הגבוהה, ועל אף העלייה ברמות הסיכון ובהערכה הכוללת בעיקר כתוצאה מאירוע הקורונה, קבעו הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק, כי אין צורך להקצות הון נוסף בגין איכות ניהול הסיכון וכי פרופיל הסיכון הוא בהלימה לתיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת תהליך ה-RAS, נבנתה מפת הסיכונים המהותיים אליהם הבנק חשוף, בהתבסס על זיהוי האתגרים והסיכונים העומדים בפני הבנק, מטרת מפת הסיכונים, בין השאר, היא למקד את הבנק לטיפול בסיכונים השונים. עבור כל סיכון נבחנה עוצמת ההשפעה שלו על פעילות הבנק והעמידה ביעדים העסקיים, בהתחשב בחשיפות הבנק הנוכחיות ואיכות הניהול והבקורות. וההסתברות להתממשות הסיכון באופק של השנה הקרובה, בהתחשב בהתנהגות היסטורית והערכה ידע על ההתפתחויות הצפויות.

תהליך ההערכה האיכותי מצביע על עלייה מסוימת ברמות הסיכון בבנק, איכות הניהול היא טובה והולמת את הפעילות העסקית. ומוקדי הסיכון מזוהים ומסופלים במסגרת תוכנית העבודה של כלל חטיבות הבנק.

תהליך ההערכה הכמותי, הינו תהליך תכנון הון ב-ICAAP, המשקף את רמת הסיכון הכוללת של הבנק, הנמדדת במונחי הון הנדרש כנגד פוטנציאל ההפסד הצפוי לבנק במהלך עסקים רגיל ובתרחיש קיצון. הון זה נאמד בתהליך הערכה פנימי עבור כל הסיכונים אליהם הבנק חשוף, ומבוצע בהתבסס על תכנית העבודה ותכנון הון השוטף של הבנק ולאופק תכנון של שלוש שנים.

תכנון הון ב-ICAAP, כולל את הקצאת הון הנדבך הראשון המבוסס על נכסי הסיכון המחושבים בגישה הסטנדרטית, לפי הוראות ניהול בנקאי תקין למדידה והלימות הון, וכוללים את סיכונים אשראי, שוק, CVA וסיכון תפעולי, וכן את תוספת הקצאת הון הנדבך השני, בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון ותוספות בגין הסיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק נדרשת תוספת הקצאת הון בגינם במהלך עסקים רגיל ובתרחיש קיצון.

תהליך השנתי של ההערכה הפנימית של הבנק לבחינת הלימות הון, מצביע על כך כי בידי הבנק הון מספק, להתמודדות עם מגוון הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחיש קיצון. לאורך כל שנות התכנון, לבנק הון כולל זמין הגבוה מההון הכולל הנדרש ב-ICAAP גם לאחר הפעלת תרחיש קיצון ותרחיש איום. כמו כן, יחס הון עצמי רוברד 1 בתרחיש איום בכל אחת משנות התרחיש אינו יורד מתחת לשיעור של 6.5%.

מסמכי מדיניות ניהול ובקרת סיכונים

במהלך שנת 2020, אושרו בהנהלה ובדירקטוריון הבנק כלל מסמכי מדיניות ניהול ובקרת סיכונים של הבנק. בפרט, מדיניות אשראי בה בוצע עדכון של תאבון הסיכון, המגבלות, הקווים המנחים, סמכויות אשראי, והתאמות נוספות בעקבות משבר הקורונה, מדיניות חדשה לניהול ספקים וספקי מיקור חוץ, מדיניות ניהול המשכיות עסקית ביחס לניהול הבנק בתרחיש פנדמיה, מדיניות הלימות הון ומינוף שעודכנה בהתאם להוראות השעה וההקלות שניתנו ביחסי הון והמינוף המזעריים הנדרשים לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, מדיניות לניהול סיכונים נזילות הכוללת עדכון חישוב מדד יחס המימון היציב בהתאמה לטיוטת הוראת בנק ישראל ועדכון תרחיש קיצון הפנימיים, מדיניות בנקאות בתקשורת שעודכנה בנוגע לפעילות בנקאות בתקשורת בחירום, ועדכונים שוטפים נוספים בכלל מסמכי המדיניות בדגש על התנהלות בשעת חירום.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

גידור והפחתת סיכונים

תרבות ארגונית לניהול הסיכונים והממשל התאגידי הם האמצעי המרכזי הקיים בבנק להפחתת סיכונים. ממשל תאגידי נאות תומך בקיום תרבות ניהול הסיכונים, והתהליכים לניהול ובקרת הסיכונים בבנק יעילים, מקיפים ומבטיחים את יציבותו לאורך זמן. תרבות לניהול הסיכונים חזקה ותקשורת טובה בין שלושת קווי ההגנה הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול הסיכונים אליהם הבנק חשוף מנהלים ומנוטרים באופן שוטף ובצורה אפקטיבית על ידי היחידות הרלוונטיות.

המודל העסקי של הבנק מבוסס על אסטרטגיה עסקית, ועקרונות תיאבון הסיכון הכולל של הבנק.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית אסטרטגית חמש שנתית. התוכנית האסטרטגית הנוכחית, אושרה שפורסמה ביום 22 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור.

תוצאות הפעילות שהוצגו בדוחות כספיים של הבנק לשנת 2019, הציגו בתום 3 שנים, עמידה ביעדים שקבע דירקטוריון הבנק לשנה החמישית במסגרת תוכנית האסטרטגית לשנים 2017-2021. לאור השגת יעדי התוכנית האסטרטגית, הנחה דירקטוריון הבנק את ההנהלה להיערך להכנת תוכנית אסטרטגית חדשה לשנים 2021-2025, ולהביאה לאישור הדירקטוריון במהלך שנת 2021.

הסיכון האסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או סיכון עתידי, לרווחים, להון, למוניטין או למעמד הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות הבנק או התאמה לא נאותה של הבנק לשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל.

הסיכון האסטרטגי-עסקי גלום בכלל פעילויות הבנק, ומושפע הן מגורמים פנימיים (כגון: כשלי ממשל תאגידי, כשלי אשראי וחשיפות, סיכונים טכנולוגיים ועוד) והן מגורמים חיצוניים (כגון: שינוי רגולציה, סיכונים תחרות, שינוי בהתנהגות הצרכנים, גורמים מאקרו כלכליים ועוד).

הנהלת הבנק מבצעת מעקב שוטף אחר העמידה ביעדי תוכניות העבודה. החטיבה לבקרת הסיכונים מקיימת תהליכים שוטפים לאתגור תוכניות העבודה והעמידה ביעדי התוכנית האסטרטגית ההתפתחות המואצת בפיתוחים הטכנולוגיים ובהתנהגות הלקוחות בשנים האחרונות משנה את פני העולם הפיננסי בהיבט של התגברות התחרות. השינויים הינם בעלי השפעה על שרידות ואופי הבנקים בעתיד. הפיקוח על הבנקים מתמרץ את הבנקים להתייעל מתוך הבנה שהבנק העתידי יהיה מוטה טכנולוגיה ומבוסס פחות על כוח אדם. השינויים הטכנולוגיים הללו בנוסף להתגברות התחרות בעולם הפיננסיים - עלולים להשפיע על המודל עסקי של הבנק לטווח ארוך.

לעניין זה החל הבנק לפעול באופן שיטתי במסגרת צוות היגוי במסגרת צוות היגוי קבוע לנושא חדשנות, שמטרתו ניטור הפעילות במערכת הבנקאית, מיפוי פערים טכנולוגיים, ובחינה שוטפת של החלופות להמלצה על הפעילות בבנק, שתהא בהלימה לעקרונות האסטרטגיים של הבנק. זאת תוך תפיסה אסטרטגית של חווית הלקוח, העצמת מערכת יחסים מבוססת האמון עם הלקוחות, תוך מתן חווית השירות הטובה ביותר, ומתן אפשרות בחירה ממניפת שירותים ומוצרים רלוונטיים.

בידי הבנק קיימת תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לנהל את החשיפות ולבצע פעולות יזומות לצמצום הסיכון ו/או גידורו על מנת להגביל את החשיפה. לבנק יכולת לנהל באופן גמיש את הנכסים הפיזיים והן את הנכסים וההתחייבויות הפיננסיות, ולבצע שינויים בנכסי הסיכון ובהון תוך כדי הפעילות השוטפת, וזאת, על מנת לעמוד ביעדים האסטרטגיים.

תרבות ניהול הסיכונים בבנק

תרבות ניהול הסיכונים בבנק כוללת הסדרה של מערך דיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים הכולל את דירקטוריון הבנק, המנהל הכללי של הבנק, ההנהלה הבכירה, ושלושת קווי ההגנה. קבוצת הבנק פועלת באופן מתמשך לפיתוח וחיזוק תהליכי ניהול הסיכונים, ליצירת תרבות ניהול הסיכונים ההולמת את פעילות הבנק ותומכת בהשגת יעדי העסקיים. ניהול הסיכונים הוא חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת בבנק, והחטיבה לבקרת סיכונים מעורבת בתהליכים המהותיים בבנק, בבגת תחומי הפעילות. פעילות זו משתקפת בין היתר בתהליכים הבאים:

- אתגור תהליכים עסקיים ואסטרטגיים - החטיבה לבקרת סיכונים מאתגרת את התוכנית האסטרטגית, תוכניות העבודה השנתיות ותכנון ההון של הבנק, וכן פרויקטים ותהליכים מהותיים כגון פרויקט מיזוג בנק אגוד, ניהול הבנק במשבר הקורונה, פרויקטים עסקיים וטכנולוגיים. כמו כן החטיבה עוקבת אחר הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות החטיבות השונות, ניטורם, והפעולות להפחתת הסיכון והשפעתם על מימוש התוכנית העסקית.
- תהליך לאישור מוצר חדש או פעילות חדשה בבנק (כמו גם, לעדכון של מוצר או פעילות קיימת) לשם השגת יעדים עסקיים. קיים פוטנציאל לחריגה ממסגרת ניהול ובקרת סיכון שנקבעה ובפרט, מתיאבון הסיכון. לפיכך, קבעו הנהלת ודירקטוריון הבנק במדיניות מסגרת כללית לניהול ובקרת הסיכונים את אופן הטיפול של הבנק במוצר חדש ו/או בפעילות חדשה, הקובע רשימת תיוג ייעודית, באמצעותה בוחן הבנק את השפעת השקת הפעילות או המוצר החדש על כל הסיכונים שמופו בבנק, לרבות התייחסות להיבטים תפעוליים, טכנולוגיים וחשבונאיים הכרוכים בהשקתו. השפעת המוצר או הפעילות החדשה על פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, קובעת את מסלול האישור שלו, כאשר, מוצרים ופעילויות שיש להם השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, מאושרים במסלול דירקטוריון.
- סקרי סיכונים - קיום תהליכים תקופתיים לביצוע סקרי סיכונים בתחומים שונים: הן תפעוליים וטכנולוגיים והן בנושאי ציות ובקרה פנימית. סקרים אלה מהווים כלי תומך לניהול דינמי ואקטיבי של מפת הסיכונים.
- תחקירים ובדיקות אד הוק - קיום תהליך פנימי מתמשך של קווי ההגנה השונים לביצוע תחקירים ובדיקות אד הוק, בעקבות התממשותם של אירועי כשל פנימיים ו/או חיצוניים, לרבות אירועים שהתרחשו במערכת הבנקאית העולמית. הפקת הלקחים מאירועים אלה והטמעתם בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול הסיכונים עולים לדיון עד לרמת דירקטוריון הבנק.
- מערך הדיווחים - תקשורת הסיכונים מהווה נדבך מרכזי ביכולת הבנק לנהל את הסיכונים שלו. לבנק הגדרה של מערך דיווחים במדיניות מסגרת כללית לניהול ובקרת הסיכונים, הקובע את הדיווחים הנדרשים בשגרה, באירוע חריג ובמצב קיצון (חירום), בין כל קווי ההגנה שנקבעו בבנק, לפי הצורך שנוצר, ובהתאם למצבי הטבע האפשריים.
- מסמך הסיכונים הרבעוני הינו מנגנון דיווחי, המשמש ככלי עזר עיקרי לדירקטוריון, לצורך קיום מעקב אפקטיבי אחר פעילות הבנק ומידת ההלימה של פרופיל הסיכון עם תיאבון הסיכון ומסגרת ניהול הסיכונים שהוגדרה. המסמך כולל: התפתחויות בפרופיל הסיכון אל מול תיאבון הסיכון, איכותיות וכמותיות, שעוני סיכון המציגים את מידת הקרבה לסף המגבלה שהוגדר, דיווח על חריגות והפעולות הננקטות על ידי ההנהלה לחזרה למתווה, תוצאות תרחישי קיצון וניתוח צופה פני עתיד לבחינת עמידות הבנק, הפקות לקחים מהותיות בתחומי הסיכונים השונים, מעקב אחר נושאים מהותיים שעלו במסגרת ה-ICAAP, בהלימה לסיכונים שעלו במפת הסיכונים ומידע איכותי/כמותי נוסף בהתייחס להתפתחויות צפויות בבנק וא במערכת הבנקאית.
- התנהלות בחירום - לבנק מסמכי מדיניות ונהלים מוסדרים להמשכות עסקית באירועי חירום, הן אירועי חירום מערכתיים כדוגמת: אירוע ביטחוני, רעידת אדמה, מגיפה, אירוע סייבר ועוד והן אירועים ספציפיים לבנק כדוגמת כשל במערכות הבנק. כמו כן, לבנק נהל לפעילות עסקית בהתרחשות אירוע קיצון פיננסי בשווקים ופורומים ייעודיים למקרה חירום שיופעלו בבנק על ידי מנהלי הסיכונים במקרה של התרחשות, או פוטנציאל להתרחשות אירועים כאלה בתחום סיכונים האשראי, השוק והנזילות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

- הדרכות - קיום מערך הכשרה והדרכה מקיף הכולל אמצעים שונים לרבות: לומדות מרוחק, הכשרות והדרכות ייעודיות בנושאי ניהול סיכונים ובדגש על גולציה, ובקרה פנימית, כנסים ייעודיים ועוד. כמו כן, מתקיים קשר שוטף בין מנהלי הסיכון במטה ליחידות השטח ובפרט מול נציגים בכל אחת מיחידות הבנק שמונו כאחראיים בתחומי הסיכון השונים להנחלת עקרונות הפעילות ותקשור המידע ביחידות השונות.
- מערכות מידע - ניהול וניטור הסיכונים, באמצעות שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת. לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים, כמפורט להלן.

לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2020-2022 שאושרה על ידי הדירקטוריון בחודש בפברואר 2020, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2020.
לפרטים בדבר מבנה התגמול בבנק ותמיכתו בתרבות הסיכון, ראה פרק תגמול להלן.

הטמעה, הגבלה ואכיפה של תרבות הסיכון

- לבנק מספר דרכי פעולה ואמצעים לחיזוק, הטמעת ואכיפת תרבות הסיכון בקווי ההגנה השונים, הכוללים:
- נוהלי דיווחים מוסדרים לדיווחים במקרה של התממשות אירועים חריגים, לרבות התקרבות למגבלות, חריגה מתיאבון סיכון. נהלים אלה משלימים את מסמכי המדיניות וכוללים מעבר למערך הדיווחים, את תהליך ניהול הטיפול באירוע.
 - מיפוי מוסדר ושוטף של כלל הוראות בנק ישראל בנושאים השונים, הגורם האחראי להוראה, וקווי ההגנה השונים האמונים על הטיפול התקין במכלול הסיכונים.
 - קיום קשר שוטף בין פונקציות בקרת הסיכונים בקו השני לפונקציית הביקורת הפנימית המהווה את הקו השלישי, הן במסגרת פורום בקרה פנימית והן במסגרת דיונים פרטניים, לזיהוי ודיון במוקדי סיכון רוחביים וכן באירועים מהותיים פרטניים.
 - הביקורת הפנימית מקיימת, כחלק מתוכנית העבודה המוסדרת של הביקורת, מהלכי ביקורת ייעודיים על פעילות החטיבה לבקרת סיכונים, לרבות על תהליך ה-ICAPP כחלק מהסקירה הבלתי תלויה. מהלכים אלה בוחנים בין השאר את אפקטיביות הבקרה, הטמעת התרבות הארגונית בקווי העסקים, תהליכי הטיפול באירועים ועוד.
 - מעקב שוטף אחר ליקויים ופערים בתשתיות ניהול הסיכונים וכפי שעלו בתהליך ה-ICAAP ומפת הסיכונים, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בהנהלה ובדירקטוריון.
 - דוח קצין ציות - דוח הנדון בהנהלה ובוועדת הביקורת של הדירקטוריון בתדירות רבעונית ובתדירות שנתיים במליאת הדירקטוריון, המפרט את עיקרי הפעילות בתחומי הציות השונים, לרבות אכיפה בדיני ניירות ערך וחוק התחרות הכלכלית. הדוח הינו בראיה קבוצתית ומאגד את פעילות הבנק, חברות בנות והשלוחות בחוץ לארץ.
 - קיום דיון שנתי של מנהל הסיכונים הראשי לבדו בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.
 - קיום דיון שנתי של קצין הציות לבדו בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

הקוד האתי

שקיפות מלאה הינה תנאי הכרחי לממשל תאגידי בכלל, ולממשל תאגידי של ניהול סיכונים יעיל בפרט. מדיניות גילוי נאות של אירועים, תהליכים תומכים ומבנה ארגוני הולם, יוצרים ממשקי עבודה שוטפים התומכים ומאפשרים לדירקטוריון הבנק לבצע את תפקידו. הדירקטוריון והנהלת הבנק מעודדים בקרב הארגון רמה גבוהה של אתיקה ויושרה. אחד האמצעים המהותיים להנחלת האתיקה והיושרה הוא הכנת קוד אתי לבנק והטמעתו בקרב כל עובדי הבנק.

בסוף שנת 2019 עודכן הקוד האתי על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. עיקרי השינויים הם: הדגשת ערך מצוינות, מקצועיות ושירותיות, הוספת ערך חדש - אחריות חברתית וקהלית, הכולל גם פעילות לעשיית עסקים בראיית תועלת חברתית וסביבתית, בין היתר, ע"י קידום תהליכי מיחזור, התייעלות אנרגטית והסכנות בצריכה, התייחסות לכלל מחזיקי העניין בבנק, והתייחסות לאחריות המנהלים להתנהלות אתית ביחידותיהם. כמו כן, בבנק פועלת ועדת אתיקה הכוללת את נציגי יחידות המטה והסניפים, ופועלת להטמעת הקוד האתי באופן שוטף, על ידי פרסום דילמות לעובדי הבנק, דיון בדילמות העולות מהשטח, ובחינת תהליך הטמעת הקוד האתי.

התפתחויות בניהול הפעילות העסקית

התפשטות נגיף הקורונה בעולם הובילה להתכווצות בפעילות הכלכלית העולמית, לעליה חדה בשיעור האבטלה, ולפגיעה בפעילות המגזרים העסקיים, ובייחוד במגזר העסקים הקטנים. הערכות החזאים הן כי הפצת חיסון לקורונה צפויה להוביל להסרה הדרגתית של המגבלות על הפעילות העסקית ולחזרה לרמת פעילות רגילה. אולם, קיים סיכון כי תהליך ההתחסנות יהיה איטי ויעכב את התאוששות הביקושים וחזרת המשק לפעילות מלאה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בחוסן של עסקים בענפי משק שונים, בייחוד בענפי המסחר והשירותים.

ההתפתחויות הטכנולוגיות בעולם הפיננסיים והשינויים בהעדפות הצרכנים מובילים למעבר גובר של הפעילות הבנקאית לדיגיטל. התפתחות הבנקאות הפתוחה עשויה להוביל להתעצמות התחרות בזירת המחיר, בייחוד בתחום התשלומים והעברות הכספיים. על רקע התפתחויות אלה, קיים סיכון גובר לפיצול צריכת סל המוצרים הבנקאיים, ולהתגברות האיום התחרותי על מערכת הבנקאות כתוצאה מכניסה של גופים פיננסיים חוץ-בנקאיים וחברות טכנולוגיה לתחומי פעילות בנקאיים. הבנק נערך לעולם הטכנולוגי המשתנה באמצעות התאמת פונקציית הייצור הבנקאית, בין היתר, באמצעות השקעות בטכנולוגיה.

כאמור לעיל, ביום 30 בספטמבר 2020 הושלמה עסקה לרכישת מניות בנק אגוד בידי הבנק. עסקת המיזוג הינה פרויקט מהותי בהיקף נרחב ובעלת מורכבות רבה, ונושאת בחובה מגוון רחב של סיכונים. הבנק נערך בצוותי עבודה נרחבים ובניהול מקיף של ועדות היגוי ומנהלות לביצוע תכנית המיזוג. ניהול הסיכונים הינו חלק אינטגרלי ודינמי בכל צוותי העבודה, כאשר מנהל הסיכונים הראשי בוחר ומתכלל את כלל סיכוני הפרויקט והמיטגציות הנדרשות להפחתת וניהול הסיכון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיו האפשריות של החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים, ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים.

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיוור. העדכון כולל ביטול מגבלת ריבית הפריים, כך שנותרה המגבלה שלפחות שליש מסך המשכנתא יינתן בריבית קבועה, ועד שני השלישים הנותרים יינתנו בריבית משתנה. התיקונים להוראה לפי החוזר הינם החל מיום 17 בינואר 2021. עבור הלוואה לדיוור המיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה בבנק או בבנק אחר יחול התיקון החל מיום 28 בפברואר 2021. בשלב זה, לא ניתן להעריך את ההשפעה על היקף הפניות של לקוחות שיבקשו למחזר הלוואות. הבנק נערך בהתאם, לרבות בהיבטים התפעוליים במתן מענה ללקוחות.

הבנק נמצא בהיערכות להפסקת השימוש בריבית הליבור, בהתאם לפרסום של הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) ושל U.S. SEC (Securities and Exchange Commission). מחודש יולי 2017, הוחלט להפסיק את השימוש בליבור באופן הדרגתי עד סוף שנת 2021. בהמשך להחלטה זו, הוקמו צוותי עבודה שונים ברחבי העולם לצורך קביעת מדדי ריבית. להפסקת השימוש בליבור ומעבר למדדי ריבית חלופיים צפויות להיות השלכות רחבות על הבנק כגון השלכות כלכליות, תפעוליות וחשבונאיות. הבנק החל בתהליך בחינת ההשפעה הצפויה של הפסקת פרסום הליבור, לרבות בחינה של חלופות אפשריות בכל אחד מהמטבעות השלכות פיננסיות שעשויות להיגרם מהמעבר לשימוש במדדי הריבית החלופיים וההיערכות הנדרשת הן בפן העסקי והן בפן ניהול הסיכונים. הבנק בוחר חלופות של שיעורי הריבית אשר עשויות להחליף את הליבור. יחד עם זאת, בשלב זה, לאור העדר הנחיות לגבי אופן יישום המעבר, לא ניתן להעריך את מידת ההשפעה של הפסקת השימוש בליבור על הבנק.

במהלך שנת 2019, החל הבנק בהיערכות לניהול והפחתת הסיכונים שזוהו והקשורים להפסקת השימוש בליבור. כחלק מהיערכות זו, הבנק הקים ועדת היגוי וצוות ייעודי שמטרתו, בין היתר, לפתח תהליכי עבודה לצורך זיהוי הסיכונים, בחינת ההשפעות של כל סיכון, וניטור של הסיכונים וההשפעות הקשורים אליהם. היערכות כללה הודעות ללקוחות הבנק בדבר אפשרות לביטול הליבור, מיפוי של כל החוזים והחשיפות הרלוונטיות. ומיפוי השינויים הנדרשים בחוזים המשפטיים.

לפרטים בדבר עסקת רכישת בנק אגוד לישראל ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.
לפרטים בדבר סיכון אסטרטגי-עסקי ראה פרק סיכון אסטרטגי-עסקי להלן.

להלן תמצית מדיניות הבנק בסיכונים העיקריים, קשרי הגומלין בין פרופיל הסיכון לסיבולת הסיכון וההתפתחויות בשנת 2020:

סיכון אשראי

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים סביבתיים, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק העיקרי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי. קבוצת הבנק הינה בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה כ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית של הבנק, הפעילות קמעונאית ומשכנתאית, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

המדיניות לניהול סיכונים האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדינים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בוועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בוועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכונים האשראי, לרבות ריכוזיות האשראי וסיכון האשראי הסביבתי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (ה - CRO).

מדיניות הבנק מבוססת בעיקרה על הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311, ועל עקרונות מסגרת ניהול סיכונים האשראי ותיאבון הסיכון שנקבע לתיק האשראי: המדיניות קובעת מגבלות שבמסגרתן יפעלו היחידות העסקיות של הבנק בעת אישור, מתן ותפעול אשראי ללקוחות הבנק. מטרת המגבלות והקווים המנחים הינה להגדיר קריטריונים לקביעת טיב הלווה, טיב הביטחונות, גובה האשראי, תקופת האשראי, אופן ניהול הביטחונות ומזעור הסיכונים. המגבלות הוגדרו לפי מגדרי פעילות וענפים ייחודיים בהם הבנק פועל למתן אשראי. בבנק ישנן מגוון מגבלות כמותיות על גורמי הסיכון הרלוונטיים לפעילות האשראי, באופן זה, הבנק עוקב, מנטר ונוקט באמצעים המאפשרים לו שליטה ובקרה על הסיכון. במרבית הנושאים נקבעו שני סוגי מגבלות: מגבלות דירקטוריון המשקפות את תיאבון הסיכון והחשיפה המקסימלית שקבע דירקטוריון, ומגבלות הנלה שהינן מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכונים האשראי של הבנק. ככלל אין לחרוג ממגבלות תיאבון הסיכון.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנוקט באמצעים שיאפשרו שליטה על הסיכון. הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק. האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידיים, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. האשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים מנוהל בסקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, הנושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסיכונים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהליו.

בהתאם להוראות הפיקוח, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק. לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוזר בין החטיבה הקמעונאית והחטיבה העסקית, ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים וישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון, בקר ציות ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

קו הגנה שני - החטיבה לבקרת סיכונים הפועלת בתחום ניהול סיכוני האשראי, באמצעות מספר יחידות עצמאיות: בקרת סיכוני אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק. אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

חטיבת מידע ודיווח כספי - החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית - אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתיביעות נגד הבנק.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית.

האשראי העסקי מנוהל תחת שורה של מדדי סיכון ונמצא ברמת סיכון נמוכה-בינונית. בבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לניהול גמיש של סיכון האשראי על ידי מכירה ו/או שיתוף בסיכון. במהלך שנת 2020, לא אירעו חריגות ממגבלות הסיכון של הדירקטוריון והבנק פועל ובוחן באופן שוטף את המגבלות בהתאמה להיקפי הפעילות והסיכונים.

תחום הלוואות הדיור הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק. רמת הסיכון הכוללת בתיק המשכנתאות היא נמוכה - בינונית, עלתה במהלך שנת 2020 מרמת סיכון נמוכה לאור אי הוודאות בנוגע להשלכות משבר הקורונה. תחום זה מאופיין בפיזור רחב של לווים מענפי משק שונים, שיעורי מימון נמוכים יחסית. פיזור גאוגרפי רחב של הנכסים המשועבדים. כמו כן, הבנק עושה שימוש במפחיתי סיכון שונים ובניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים. במהלך שנת 2020, חלו תמורות בחלק ממדדי הסיכון המובילים, בין היתר בשל הוראת שעה שפורסמה ע"י בנק ישראל, חלה עלייה קלה ביחס ההחזר להכנסה בשל הפעלת מקדמי הפחתה, שיעור האובדליו בכשל, חלה עלייה קלה בשיעור הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), אך המדד עדיין נמצא ברמה נמוכה מאוד בראיה רב שנתית.

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק.

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של לקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן עפ"י רוב כנגד ביטוחנות מתאימים כגון שיקים לביטוח/לגבייה, חשבוניות, שעבוד חוזים, שעבוד שוטף וערבויות בעלים. רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים מנוטרת באופן רציף, כולל שימוש במודלי דירוג אשראי ייעודיים, וכן, מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה. במהלך שנת 2020, המשיך הבנק בפיתוח ויישום של תהליכים לסיכון בקשות אשראי ושל מודל לקביעת סמכויות ריבית דיפרנציאליות.

מגזר משקי הבית הינו מנוע צמיחה מהותי. מגזר זה מאופיין ברמת פיזור גבוהה, הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית (הן עסקים קטנים והן משקי בית) מדורגים במודלים מתקדמים ייעודיים. במהלך 2020, המשיך הבנק בתהליכי יישום, הטמעה ושימושיות של המודלים המתקדמים לטובת ניתוח וניהול מיטבי של האשראי הקמעונאי, לרבות עדכון והגדרה מחדש של חלק ממדדי הסיכון. המודלים מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית. הניהול השוטף בפועל בחטיבה הקמעונאית מבוסס בעיקרו על מערכת המדח"ם (מערכת דירוג, חיתום וניהול מתקדם). פרופיל סיכון האשראי הקמעונאי על פי המודל הפנימי מראה על רמת סיכון שאינה גבוהה ומאופיינת ביציבות לאורך זמן.

שנת 2020 עמדה בסימן התמודדות המשק הישראלי ולקוחות הבנק עם השלכות משבר הקורונה שהביא לירידה בפעילות המשק, סגירה בפועל של מספר ענפי משק שנפגעו במיוחד מהמשבר וכן בעלייה משמעותית בשיעור האבטלה. במסגרת זו, השתתף הבנק בקרנות בערבויות המדינה הייעודיות שהוקמו לסייע לעסקים שנפגעו מהמשבר - הקרן לעסקים קטנים ובינוניים (על שני מסלולים - מסלול כללי ומסלול מוגבר) והקרן לעסקים גדולים. נכון ליום 31.12.20, היקף ההלוואות שהועמדו בקרן לעסקים קטנים ובינוניים עמד על 3.9 מיליארדי שקלים חדשים והיקף ההלוואות שהועמדו בקרן לעסקים גדולים עמד על 1.2 מיליארדי שקלים חדשים. בנוסף, הבנק אפשר במהלך שנת 2020 ביצוע של דחיית תשלומים במשכנתאות ובהלוואות בהתאם למתווה דחיית ההלוואות שפרסם בנק ישראל לאורך השנה. במסגרת זו, נכון לסוף ינואר 2021, בוצעו דחיות תשלומים במשכנתאות בהיקף של 45.6 מיליארדי שקלים חדשים ובהלוואות לעסקים ומשקי בית בהיקף של 7.7 מיליארדי שקלים חדשים.

סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק לטיפול בסיכונים שוק וריבית, מתארת את אופן ניהול הסיכונים, מדידת הסיכון בשגרה ובתרחישי קיצון, ניטור של פרופיל הסיכון אל מול הקווים המנחים והמגבלות שקבעו הנהלה והדירקטוריון ותהליכי הפחתת הסיכונים. עקרונות המדיניות ותיאבון הסיכון נקבעו בהתאמה לדרישות הרגולציה, באופן הכולל את אסטרטגיית הבנק ובשים לב למבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק הנובע מאופי הפעילות של הבנק ולסיכון הריבית המובנה בפעילות זו (עיקר נכסי הבנק הינם הלוואות לדיור לטווחים בינוניים וארוכים הממומנים ע"י מקורות לטווחים קצרים ובינוניים).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ניהול סיכוני השוק והריבית בבנק ובקבוצה מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: הוראה 339 – ניהול סיכוני שוק, והוראה 333 – ניהול סיכון ריבית, ובהתאם להוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ולפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

ניהול ובקרת הסיכונים, נועדו לשמור על רמת סיכון סבירה המותאמת לתיאבון הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

המנהל הכללי של הבנק עומד בראש ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (נב"ה), המשמשת כגוף מייצע למנהל הכללי בנושאי חשיפות הבנק לסיכוני שוק וריבית, המתכנסת אחת לחודש. הנהלת הבנק אחראית ליישום עקרונות המסגרת שהתווה הדירקטוריון, הגדרת קווים מנחים לפעילות, טיפול במוצרים ופעילויות חדשים ואחריות על המודלים ומתודולוגיות החישוב.

לצורך הניהול השוטף, פועלים שלושה קווי ההגנה, כמפורט להלן, לרבות במסגרת ועדות ופורומים ייעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלו ולמניעת סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

קו ההגנה הראשון – מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) שהינו מנהל סיכוני השוק, הריבית והנזילות של הבנק (Risk Owner) קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכוני השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה. סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכוני שוק, ריבית ונזילות באופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרת המתחייבות מפעילות הו ה הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו ההגנה השני – מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO), הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, מבצע מעקב שוטף ובלתי תלוי אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר, תוך הפעלת מגוון שיטות מדידה נוספות מעבר למדידת הסיכון בקו הראשון, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון. כמו כן, דן וקובע מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניטור התיק, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק, הריבית והנזילות, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים. בהתייחס לפעילות חדר העסקאות בקרת סיכונים מחוזה את הקו האמצעי (Middle Office) לניטור הסיכונים, לרבות סיכוני השוק.

קו ההגנה השלישי – הביקורת הפנימית המבצעת ביקורות בהתאם לתוכנית רב שנתית לבחינת והערכת אפקטיביות תהליכי הבקרה.

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ותרחישי קיצון. גישת השווי הכלכלי נקבעה כשיטה המובילה לניהול סיכון הריבית. גישה זו מביאה בחשבון את ההשפעות האפשריות של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הנוכחי של כלל התזרימים העתידיים, ומספקת ראייה רחבה ומקיפה של השפעות ארוכות טווח של שינויים בשיעורי הריבית. לצד גישה זאת פועל הבנק גם באמצעות גישת הרווחים במודלים שונים, וכן ככלי מרכזי בתהליך קביעת תוכניות העבודה השנתיות.

מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים. מדדי הסיכון מחושבים בשגרה ובתרחישי קיצון בהן מופעלות מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק.

פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

האמצעים העיקריים להפחתת הסיכון כוללים ניהול יעיל ואקטיבי של סיכוני השוק המבוסס על מדידה שוטפת בתדירות גבוהה, שרשרת דיווחים מסודרת ומערכת דוחות מובקרת. כמו כן יכולת תגובה וניהול אקטיבי של הפוזיציות באמצעות קביעת מחירי הצל/מחירי המעבר לכלל היחידות העסקיות בארגון וביצוע עסקאות יזומות הן במכשירים פיננסיים מאזניים והן באמצעות מכשירים נגזרים.

במהלך שנת 2020, רמת הסיכון נותרה נמוכה-בינונית. ערכי מדדי הסיכון נעו ברמות סיכון שאינן חורגות מתיאבון הסיכון שנקבע.

שיטות מדידת ערכי הסיכון של הבנק הינן שמרניות בהיבטים רבים, בהתאמה לפרקטיקה המקובלת ביישום עקרונות באזל המשקפת באופן מהימן את חשיפת הריבית, לרבות ההשפעות של האופציות ההתנהגותיות הגלומות בתיק המשכנתאות ובפיקדונות, התלויות בריבית.

סיכון נזילות

סיכון זה נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. הסיכון מהותי וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 – ניהול סיכונים, 342 – ניהול סיכון נזילות ו-221 – יחס כיסוי נזילות. הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

יחס כיסוי נזילות המינימאלי הינו בשיעור של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LCR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחידו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול הנזילות מנוגן במסמך מדיניות הכולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון והנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחץ מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופזורים. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים (קו ההגנה השני) בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. ניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימלית, כפי שנקבעת מעת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרת הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשות.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן ניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית, ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק הכוללת שלושה קווי הגנה.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ינהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות היומיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מיידית להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון והנהלה, מצבי כוונות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפיקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל הסיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק.

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2020, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיוסי הנזילות הממוצע (מאוחד, כולל נתוני בנק אגוד) לרבעון הרביעי של שנת 2020 הסתכם ב-133%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

במהלך כל שנת 2020 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון. במהלך חודש פברואר 2020 העלה הבנק את רמת הכוונות לכוונות מוגברת. ההחלטה להעלות הכוונות נבעה בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה לישראל והירידות החדות שנרשמו בבורסות.

בתחילת חודש מרץ העלה הבנק את הכוונות בנזילות ממוגברת לצהובה, רמת כוונות הכוללת צעדים אופרטיביים אשר נועדו להבטיח כי הבנק שומר על רמת נזילות נאותה בעתות משבר, וזאת בשל התפשטות נגיף הקורונה והמשך הירידות החדות בבורסות בעולם ובפרט בישראל ועליית המדד המשולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים⁴ לשיעורי שיא.

רמת הכוונות ירדה חזרה למוגברת במחצית חודש מאי, עם תהליך החזרה לשגרה. במהלך כל הרבעון השלישי והרביעי של שנת 2020 עמדה רמת הכוונות בבנק על רמה מוגברת. במהלך תקופה זו הבנק מבצע מעקב שוטף (כולל תוך יומי) אחר אינדיקטורים כמותיים ואיכותיים (פנימיים וחיצוניים), וכן בחינה מדי יום של מספר תרחישי לחץ לטווחי זמן שונים - בכל התרחישים רמת הנזילות נאותה והבנק עומד בכל המגבלות הפנימיות.

על פי תכנון הנזילות לטווח קצר וכן לטווחי זמן ארוכים יותר, הבנק צפוי להמשיך ולשמור על יחסי נזילות נאותים, וזאת תוך התחשבות בפעילות הידועה ובפעילות הצפויה הכוללת הנחות מתאימות למצבי משבר.

במהלך שנת 2020 הפעיל בנק ישראל שורה של צעדים מוניטריים על מנת לתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית.

הכלים שהופעלו על ידי בנק ישראל כללו בין היתר רכישת אג"ח ממשלתיות וקונצרניות, ביצוע עסקאות ריפו מול גופים מוסדיים, וקשירת עסקאות החלף דולר/שקל. בנוסף הוחלט על הפעלת תכנית ("המסלול הראשון") למתן הלוואות מוניטריות ל 3 שנים למערכת הבנקאית (כנגד בטוחות) בריבית קבועה של 0.1% להגדלת היצע האשראי לעסקים קטנים וזעירים. כמו כן בחודש דצמבר 2020 בנק ישראל השיק נדבך חדש בתכנית להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים. במסגרת התכנית ("המסלול השני"), בנק ישראל מספק למערכת הבנקאית הלוואות לטווח של 4 שנים בריבית קבועה של מינוס 0.1%, כנגד הלוואות לעסקים קטנים וזעירים, לתקופת פירעון סופי מעל שנתיים, ובתנאי שהריבית על הלוואות לעסקים קטנים וזעירים לא תעלה על פריים + 1.3%.

בחודש יולי החליטה הוועדה המוניתרית בבנק ישראל על הקמת תשתית אשר תאפשר לבנקים להעמיד כבטוחה כנגד אשראי במסגרת התוכנית (המסלול הראשון והמסלול השני) גם תיקי משכנתאות. בסוף חודש דצמבר 2020 הושלמה בבנק ההיערכות המשפטית והתפעולית אשר מאפשרת לשעבד תיקי משכנתאות ולהשתמש בהן כבטוחות להעמדת אשראי מבנק ישראל. נכון לאמצע פברואר, בוצעו הלוואות מוניטריות בבנק בהיקף 2.6 מיליארדי שקלים חדשים.

סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי הינו סיכון מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים. הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את מהותיות הסיכון והעקרונות לפיהם הבנק מנהל את הסיכון התפעולי, תהליכי המדידה והניטור והפעולות שנוקט הבנק על מנת להפחית את הסיכון. הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, לשפר את יכולתם העסקית, ולמצער את ההפסדים הפוטנציאליים מהתממשות הסיכון התפעולי.

עקרונות המדיניות נקבעו באופן הולמם את אסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה השונים, קובעת את תיאבון הסיכון הכמותי והאיכותי, תהליכי מדידת הסיכון והאינדיקטורים לניטור. כמו כן, מעגנת את חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה. ניהול הסיכונים התפעוליים בבנק מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 - "ניהול סיכונים תפעוליים", הוראה 310 - "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה

(4) מדד שפותח בבנק לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוונות בשל תרחיש מערכת.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הכוללת לניהול ובקרת הסיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחודש אוקטובר 2014), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול הולם של הסיכון התפעולי.

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים ייעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריותן לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות המדיניות. לשם ניהול של הסיכון ביחידות הבנק, מונב בנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, אחראים לרכז את הטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסניפים של הבנק. **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, אחראית ליישום מסגרת לטיפול בסיכון התפעולי. האגף לבקרת סיכונים (באמצעות מדור סיכונים תפעוליים) פועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות. אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ועדכון מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית של הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעוליים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, ומתייחסת לסיכונים תפעוליים בכלל התהליכים המבוקרים על ידה.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את העקרונות לטיפול במניעת סיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

בבנק פועלים פורומים וועדות לטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים המשמשת כלי ניהול מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים המשמשת כועדה מייצעת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק. פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי הבקרה הפנימית.

תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים התפעוליים נסקרים מדי רבעון במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, אל מול תיאבון הסיכון, הכמותי והאיכותי, מוצגת מפת הסיכונים, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים שהתרחשו במהלך אותו רבעון בבנק ומוצגים תחזירי של אירועי כשל מהותיים פנימיים וחיצוניים שהתממשו.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי כולל את גם את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי.

בשנת 2020, רמת הסיכון התפעולי נותרה בינונית. במהלך השנה סך ההפסד לבנק מאירועי כשל תפעוליים נותר ברמה נמוכה ולא חלו בפועל אירועים תפעוליים מהותיים. רמת הסיכון מייצגת את פוטנציאל הנזק העלול להיגרם מהתמששות סיכונים תפעוליים.

במהלך השנה נמשכה הפעילות לשיפור הניטור, הניהול והבקרה של הסיכונים התפעוליים, בדגש על שדרוג המערכת המיכונית לאיסוף אירועי הכשל וניהול סקרי הסיכונים ומפת הסיכונים והמשך הפעילות לזיהוי וניתוח רוחבי של הסיכונים התפעוליים בבנק. יישום חוקים עסקיים לאיתור פעילות חשודה במערכת חדשה לניטור מעילות, וכן, המשך הפעילות להגברת המודעות לסיכון התפעולי באמצעות תהליכי הדרכה מקצועית בתחום הסיכון התפעולי וקיום כנסים וירטואליים להנחייה שוטפת של נאמני הסיכון התפעולי במטה ובסניפים.

בתקופת משבר הקורונה, אושרו על ידי ה-CRO שינויים והקלות בתהליכי התפעול בעיקר בתחומי בנקאות בתקשורת בהתאמה לפעילות בחירום. במהלך חודש מאי, מרבית ההקלות בוטלו בשל החזרה לשגרה.

סיכון המשכיות עסקית - במהלך שנת 2020, המשיך הבנק ביישום תכנית העבודה במקביל להמשך תפעול אירוע הקורונה וההשלכות שנגזרות ממנו, בין היתר: עדכון תיקי החירום בסניפים (נהלים), רשימות תיוג, טפסים וכו'), המשך הטמעת נושא המשכיות העסקית בסניפים בשיתוף עם מרכז ההדרכה ע"י ביצוע הדרכות ולמידה מרוחק, וביצוע תרגול של מרכז המזומנים בעבודה ידנית בתרחיש של נתק תקשורת. במהלך הרבעון הרביעי, בוצע תרגיל טכנולוגי שני במסגרתו הפעלו מערכות באתר הגיבוי (DRP) בשת"פ עם יחידת המשכיות העסקית ויחידות הבנק. כמו כן, הוחל בהיערכות לקידום תרגילים שיבוצעו במחצית הראשונה של שנת 2021, לרבות תרגיל בהובלת יחידת קרן המטבע בבנק ישראל לבחינת תפעול ושינוע מזומנים בתרחיש רעידת אדמה.

אבטחת מידע והגנת הסייבר - במהלך שנת 2020, רמת הסיכון נותרה בינונית. במהלך הרבעון הרביעי של השנה זוהו מספר ניסיונות הונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיוג) במסגרתם נגנבו פרטי ההזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם באמצעות ביצוע פעילות הנדסה חברתית כנגד הלקוחות. לאור מנגנוני ההגנה המופעלים בבנק, ברובם המכריע של ניסיונות הונאה אלו לא בוצעו פעולות לא מורשות בחשבונות הלקוחות. לבנק פוליסה לביטוח נזקי סייבר עבור קבוצת הבנק. הכיסוי הביטוחי שבפוליסה הוא רובד נוסף מעל הפוליסה הבנקאית הקיימת, ונותנת גם מענה ביטוחי לנושאים שאינם מכוסים על ידי הפוליסה הבנקאית הקיימת והכוללים בין היתר נזקים תוצאתיים בעקבות הפסקת פעילות כתוצאה מאירוע סייבר, סחיטה באמצעות סייבר, כשל תפעולי הנובע כתוצאה מאירוע סייבר והחזר הוצאות מיוחדות בגין מתקפת סייבר.

מערך אבטחת המידע של הבנק פועל בצורה מלאה ורציפה במהלך תקופת משבר הקורונה, תוך שיפור וחיזוק יכולות ומנגנוני ההגנה בהתאם להתרחבות האיומים ולצרכים המתגלים בהם הבנק נדרש לעמוד. יצוין כי מגפת הקורונה העצימה את סיכון הסייבר ברמה עולמית הן בשל העלייה בהיקף העבודה מרוחק, אשר מרחיבה את משטחי התקיפה של הארגונים, והן בשל התגברות של ניסיונות הונאה בחסות המגפה. הפעילות שנקט הבנק לאורך כל התקופה, הותירה את רמת הסיכון בבנק ללא שינוי.

סיכון טכנולוגיית המידע - לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יחב לפלטפורמה חדשה, החל הבנק ברבעון הראשון של שנת 2019 בפרייקט להחלפת מערכת הליבה של שוק ההון של הבנק על בסיס פלטפורמה חדשה. הפרייקט נמצא בשלבי סיום של האפיון המפורט לצד ההתקדמות בפיתוח.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

סיכון משפטי - בשנת 2020, רמת הסיכון המשפטי נותרה נמוכה-בינונית. בחינת רמת הסיכון המשפטי בשנת 2020 כללה, בין היתר, גם בחינת ההשלכות האפשריות של משבר הקורונה על הסיכון המשפטי, ונמצא כי, ככלל, אין השפעה על רמת הסיכון המשפטי ואיכות ניהולו.

סיכון ציות ורגולציה

כחלק מניהול סיכוני הציות בבנק, מוודא הבנק יישום של כלל הוראות הרגולציה החלות עליו. הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקן 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק. סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. ניהול סיכוני הציות מתבצע על ידי זיהוי, הערכה ותייעוד של סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

תיאבון הבנק לסיכוני ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

במהלך אירוע הקורונה מקפיד הבנק לעקוב אחר עדכוני הרגולציה הזמניים והקבועים, וכן אחר שינויים בפעילות העסקית ולקיים מהלכים לעמידה מלאה בחובות הציות הנגזרות מהן, תוך ביצוע בקרות המותאמות לתקופה.

סיכון הציות והרגולציה כמו יתר הסיכונים בבנק מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות האחראיות לזיהוי, להערכה, לצמצום ובקרה על סיכון הציות בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם.

קו ההגנה השני - מנהל החטיבה לבקרת סיכונים שהינו מנהל הסיכונים הראשי של הבנק (ה - CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית. בבנק קצין ציות ראשי הכפוף למנהל הסיכונים הראשי. תפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות. אגף הציות האחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, זיהוי סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקרות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן, על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני הנוספות.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית מבצעת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובחינה של היבטי הציות בפעילות הסניפים ובתהליכים המבוקרים על ידה.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין ובכלל זה עם לקוחותיו. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות.

הבנק פועל לקיים תוכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ודיני התחרות הכלכלית ולמנוע את הפרתם.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה.

הערכת סיכון הציות מבוצעת באמצעות מתודולוגיה, המביאה לידי ביטוי את הסבירות להתממשות אירוע הפרה, את מידת הנזק הצפוי במקרה של הפרה תוך שכלול מפתחי הסיכון הקיימים בבנק כגון: איכות תהליכי עבודה ונהלים, תרבות הציות, איכות הבקרה ועוד. הבנק מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכוני הציות.

במסגרת יישום תוכנית הציות נעשה שימוש בכלי בקרה ממוחשבים. הבקרות הממוחשבות, הכוללות בין היתר חוקים לניטור פעילויות, דוחות חריגים ועוד, פועלות על מאגרי הנתונים של הבנק, ומפותחות באופן שוטף בהתאם לתוכנית עבודה.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע סביבה רגולטורית משתנה ומתפתחת.

במהלך 2020, סיכון הציות נותר ללא שינוי והוא מוגדר ברמה נמוכה-בינונית.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

סיכון חוצה גבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. סיכון חוצה גבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

סיכון חוצה גבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (Foreign FATCA - Account Tax Compliance Act, וכן QI - Qualified Intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי גבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה.

מנהל סיכון חוצה גבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

סיכון חוצה גבולות מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון - כולל את החטיבה הקמעונאית והחטיבה העסקית, שבאחריותן ניטור וצמצום סיכון חוצה גבולות בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים, הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

קו ההגנה השני - אגף הציות, שבחטיבה לבקרת סיכונים, שאחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, זיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, קיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי - הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול סיכון חוצה גבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ויישום ה-CRS ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI. גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית יחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מציית לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול סיכון חוצה גבולות, מנטר הבנק ובדק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

במהלך 2020, רמת סיכון חוצה גבולות נותרה ללא שינוי והיא מוגדרת נמוכה-בינונית. הבנק ממשיך לקיים תהליכים לשיפור איכות ניהול הסיכונים, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה, קיום הדרכות בנושא סיכונים חוצי גבולות הגדרת רמת סיכון חוצה גבולות, הגדרת תוכנית בקרות עומק לנושא FATCA בהתאם לתוכנית FATCA, פעילות תושבי חוץ בסניפים מתמחים והגדרת שגרות עבודה בתהליכים הנדרשים לביצוע הדיווחים הן במסגרת ה-FATCA והן במסגרת ה-CRS.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור

סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי (לרבות בשל תהליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור. הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ומימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

הבנק מיישם גישה מבוססת סיכון בפתיחת חשבונות וניהולם, תוך הקצאת משאבים התואמת לרמת הסיכון של החשבון והפעילות, המתבטאת בין היתר בבקרות מוגברות והדרכות ייעודיות תואמות.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון ומימון טרור הינו אפסי.

מנהל סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם.

קו ההגנה השני - אגף הציות שבחטיבה לבקרת סיכונים, האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק מיישם את הוראות הדין ומעביר באופן שוטף דיווחים רגילים ובלתי רגילים לרשות לאיסור הלבנת הון. לשם כך, בין היתר, פועלת בבנק מערכת ממוכנת לאיתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים אלה.

אגף הציות מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכונים חוצי גבולות ומבצע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, במקביל לפעילות בדיקת איכות נתונים וטיוב. כמו כן, עוסק האגף ביעוץ שוטף לסניפים ליחידות העסקיות ובהדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם.

בנוסף, וכחלק מניהול סיכונים שוחד ושחיתות, פועל הבנק לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד, הן בפתיחת החשבון והן במהלך הפעילות העסקית השוטפת.

אגף הציות מעביר לבנק ישראל אחת לחצי שנה דיווח על חשיפה לסיכונים חוצי גבולות בהתאם להוראת דיווח 825. בנוסף מעביר האגף דיווחים רבעוניים להנהלת הבנק, ודיווח שנתי לדירקטוריון בגין יישום המדיניות והתייחסות למכלול הסיכונים והחשיפות של הבנק. בנוסף, במקרים מיוחדים בעלי השלכה לעניין הלבנת הון או מימון טרור קצין הציות מדווח מידית למנהל הסיכונים הראשי, למנהל הכללי ולפיקוח על הבנקים, בהתאם לעניין.

במהלך שנת 2020, רמת סיכון הלבנת הון ומימון טרור נותרה ללא שינוי, ברמה נמוכה-בינונית, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, לרבות ניטור סיכונים הנובעים ממשבר נגיף הקורונה, טיוב מסמכים וסיווגים, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציות, וזאת על רקע גידול בפעילות העסקית והמשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון לתפיסה שלילית של לקוחות קיימים, לקוחות פוטנציאליים, ספקים, בעלי מניות, משקיעים או רגולטורים, היכולה להשפיע לרעה על יכולת הבנק לשמור או ליצור קשרים עסקיים, ולפגוע בגישה למקורות מימון. סיכון מוניטין מתקיים בכל רחבי הבנק ויש לו קשר להלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, ולאופן ויעילות תגובת ההנהלה לאירועים חיצוניים או פנימיים, העלולים לפגוע במוניטין הבנק. ברוב המקרים סיכון מוניטין עלול לגרום / להעצים סיכונים אחרים (סיכונים אשראי ובמיוחד סיכונים נזילות), או לנבוע מהתממשותם של כל אחד מהסיכונים "מסורתיים" האחרים, אליהם חשוף הבנק.

תיאבון הסיכון לסיכון המוניטין הינו מזער. סיכון המוניטין עומד בפני עצמו וכן נובע מסיכונים אחרים, ולכן, תיאבון הבנק לסיכון המוניטין עומד בקשר ישיר עם תיאבון הסיכון לסיכונים אחרים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק. סיכון המוניטין מנוהל בשלושה קווי הגנה, כאשר קו ההגנה הראשון כולל את מנהלת הסיכון האחראית לניהול וניטור סיכון המוניטין בשגרה ובחירום, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות, כולל ניהול הוועדות, הסדרת הדיווחים הנדרשים, הכרזה על תחילת אירוע ועל סיומו, כינוס ועדות, בדיקות שוק וסקרי דעת קהל.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לניהול סיכון המוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והאמצעים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי הערכת הסיכונים העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. מסגרת זו כוללת ניטור של מדדי סיכון, ואינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על חשש להיווצרות סיכון, ושרשרת דיווח ותקשורת ברמה גבוהה, המאפשרת זיהוי מוקדם ותגובה מהירה באמצעות תהליכים איכותיים וכמותיים. תהליכים אלה משמשים כמפחיתים סיכון וממצערים את מידת השפעת סיכון המוניטין על הסיכונים האחרים. המדיניות הינה בראייה קבוצתית ומתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יהב בנושא. כמו כן, מתקיים פיקוח על ניהול סיכון המוניטין של בנק אגוד.

מדיניות הבנק מגדירה את האחריות והסמכות בנוגע לניהול סיכון המוניטין, בפרט, מוגדרת אחריות מנהל הסיכון וקביעת דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצוני. מנהל הסיכון עומד בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצוני. הוועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיה רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק.

ההיקף והמאפיינים העיקריים של המערכות למדידת סיכונים

ככלל, מדיניות הבנק היא לנהל ולנטר את הסיכונים תוך שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת.

לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים כמפורט להלן:

- סיכון אשראי

הבנק עושה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול, איתור, בקרה ומזעור של סיכון האשראי. המערכות משמשות, בין השאר, ככלי בקרה ממוחשבים לאיתור, שינויים בדירוג, הצפת חריגות ממסגרות האשראי ופערי ביטחונות, ואיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים נוספים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מערכות רבות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים, להן תפקיד חשוב בתהליכי ניהול האשראי, ניהול הסיכונים והבקרה. להלן המערכות העיקריות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים:

- מערכת להצפת התראות ברמת חשבון, כגון חריגה מאפ"מ (אשראי פתוח מאושר).
- מערכת מרכזית לניהול המשכנתאות המשמשת לביצוע וניהול הלוואות לדיר ומשכנתאות וכוללת בקורות מובנות על התהליך.
- מערכת המשמשת לאיתור והצפת לקוחות בעלי סממני סיכון אשראי.
- מערכת חוב"ב (חובות בעייתיים) המשמשת לאיתור, הצפה וסיווג חובות בעייתיים, תוך ניהול ההפרשות להפסדי אשראי והמחיקות החשבונאיות, העסקיות והמשפטיות בבנק ואיתור ומעקב חשבונות לרשימות המעקב בהתאם לתבחינים שהוגדרו למערכת.
- מערכת מידע התראתי המציפה מידע עסקי בעל אופי שלילי שנאסף על ידי החברות B.D.I-D&B אודות לקוחות עסקיים של הבנק.
- מערכת נדל"ן לבקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור בנייה ונדל"ן.
- מערכת אמות לרישום ומעקב מקוון של התניות פיננסיות החלות על לקוח.
- מערכת ייעודית במערכת המסחר "סיברון", המשמשת לניהול, איתור ובקרה של החשיפה בגין לקוחות הפעילים בשוק ההון.
- מערכות הבקרה הממוכנות בפעילות הבינלאומית, מערכות המשמשות לניהול ובקרה של החשיפה האשראי בשלוחות חוץ לארץ.
- מודל התבחינים - מערכת לדירוג אשראי עסקי המדרגת את כלל החובות של לווה יחיד. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הטיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסוי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.
- מערכת מדח"ם (מערכת דירוג, חיתום וניהול מתקדם) - מערכת לדירוג תיק האשראי הקמעונאי - לקוחות פרטיים ועסקים קטנים. המערכת נפרסה בסניפים ושולבה בתהליכי מתן אשראי, נקבעו סמכויות אשראי ללקוחות ברמת סיכון גבוהה בהתאם לדירוגי המדח"ם, ונעשה במערכת שימוש לניטור התיק.
- מערכת בקשות אשראי ללקוחות קמעונאיים (תאגידים, לקוח פרטי-עסקי ולקוחות פרטיים) בחטיבה הקמעונאית - תומכת בתהליכי בקשת האשראי בסניפי הבנק.
- מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית - מודל אשר פיתח הבנק על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר לצורך דירוג סיכון פרטני ללווה בהלוואות לדירוג.

- סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

לבנק מערכת מרכזית לניהול ובקרת סיכון שוק וריבית. המערכת משמשת לחישוב מדדי הסיכון ובחינה שלהם אל מול מגבלות הסיכון. החישובים מבוצעים בהתבסס על מאגר נתונים מרכזי הכולל נתוני שוק ונתוני פוזיציות. החישוב מבוצע באופן אוטומטי וברמה יומית. בנוסף, משמשת המערכת לצורך חישובי הקצאת הון בגין סיכונים שוק וסיכונים אשראי. מנהלי הסיכון פועלים גם במערכת נוספת - כמערכת משלימה לצורך פיתוח ותחזוקה של חישובים, ניתוחים אד הוק, ומודלים לניהול הסיכונים.

המערך האמצעי פועל באמצעות מערכת ייעודית לניטור ובקרת פעילות חדר העסקאות, מערכת הפועלת בזמן אמת לניטור ואיתור פעילות חריגה. המערכת מאפשרת תיעוד מלא של הפעילות ויכולות לניתוח ברמת על ומגמות בהיבטי סיכונים ורווחיות.

- סיכון נזילות

מערכת לניהול סיכון הנזילות - משמשת לחישוב מצב הנזילות הכולל, וכן במטבע ישראלי ובמטבע חוץ בנפרד (כולל פירוט במטבעות עיקריים), וכוללת מידע לגבי נכסים, התחייבויות והתחייבויות חוץ מאזניות של הבנק, מצב העמידה במגבלות הדירקטוריון וההנהלה, התרעה על מגמות בהתפתחות הנזילות, וכן מבנה ההתחייבויות בכלל והתחייבויות למפקידים גדולים בפרט. תוצאות המודל מוצגות בפורטל ייעודי. המערכת מבוססת על מאגר נתונים יומי, הכולל מיפוי לקוחות המעודכן יומית ממחסן הנתונים של הבנק ונתוני הפעילות המגיעים מהמחשב המרכזי. במערכת קיימות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

בקרת המבטיחות את שלמות ומהימנות הנתונים. מערכת המידע משמשת גם לצורך הדיווחים לבנק ישראל כנדרש בהוראות הדיווח לפיקוח 827 ו-889 והוראות הדיווח לציבור.

- סיכון תפעולי ואבטחת מידע
- מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לאיסוף, ניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ויצירת מפת סיכונים, קישור התממשות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים ודיווחים בגין סיכון תפעולי.
- מערכת לניטור סיכונים מעילות והונאות - המערכת מציפה התרעות על פעילות חשודה בהתבסס על חוקים עסקיים שהוגדרו במערכת. המערכת נמצאת בשלב של טיוב החוקים הקיימים והגדרה של חוקים חדשים.
- מערכת מוקד אבטחת המידע (SOC) - מערכות המנטרות באופן רציף את סביבות המחשוב של הבנק על כלל מרכיביה ומזהות אירועים חשודים הדורשים בחינה פרטנית.
- מערכת ניהול ובקרת הרשאות - מערכת ממוכנת לניהול ובקרת הרשאות וזהויות במערכות השונות. המערכת מיישמת תהליכים ממוכנים לניהול הרשאות העובדים במערכות השונות בהתאם לתפקידם ותוך התייחסות למחזור החיים של העובד. המערכת מאפשרת יישום בקרות עיתיות ובעת שינויים בכל הקשור להרשאות העובדים במערכות. סיכון ציות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור.
- מערכת לניהול סיכונים ציות - המערכת משמשת לניהול סיכונים, ניהול בקרות, מעקב משימות ולניהול ומעקב החלטות ותהליכים. המערכת מאפשרת להגדיר, לבצע ולעקוב אחר תהליכים באופן דינמי, ומציגה תמונת מצב עדכנית של תהליכי עבודה בכל שלב בזמן אמת, וכן את מפת סיכונים הציות של הבנק.
- מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון) - משמשת לניטור פעולות חריגות המעלות חשש להלבנת הון, כולל את פעילות המשכנתאות בבנק. המערכת, שהוטמעה ומיושמת החל משנת 2018, איחדה פעילות של מערכות קודמות, ומהווה מערכת אחת - מרגע ניטור הפעולה, בחינה, תחקורה, העברה לאגף הציות ובמידת הצורך, השלמת התהליך בהעברת המקרה לרשות למניעת הלבנת הון. הדיווחים המופקים מהמערכת תואמים להנחיות הדיווח החדשות של הרשות (דיווח תבנית). המערכת הוטמעה בכלל סניפי הבנק ופועלת באופן שוטף תחת אחריות מלאה של הבנקאים בסניפים, מנהלי הסניפים, מדור מניעת הלבנת הון, ותחת פיקוח, בקרה, סיוע וכיול שוטף של מדור בקרות סיכונים הציות.
- מערכות נוספות לניהול סיכונים
- פורטל אינטרנטי פנימי, המאגד את כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת הסיכונים, דוח הסיכונים, מסמך סיכונים, מסמכי ה-ICAAP, הוראות בנק ישראל ומסמכי באזל. פורטל זה משמש את מנהלי הסיכונים השונים בבנק.
- מערכת "בינה" - מאפשרת ניטור ומעקב אחרי ביצוע הדרכה והתמקצעות של העובדים ומנגישה ידע מקצועי בצורה ידידותית ומסייעת (לצד גידול עקבי בשעות ההדרכה הניתנות לעובדים) בכך להפחתת הסיכון הנובע מידע חסר של בעלי תפקידים.

דיווח מידע על סיכונים לדיקטוריון ולהנהלה

- תרבות ניהול הסיכונים בבנק כוללת הסדרה של מערך הדיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים וכוללים את: דיקטוריון הבנק, המנהל הכללי וההנהלה, וכן את שלושת קווי ההגנה של הבנק.
- להלן העקרונות של מערך הדיווחים בבנק:
- קיום תהליכי תקשורת אפקטיבית בין הנדבכים השונים, ושיתוף מידע אפקטיבי באמצעות מנגנוני דיווח שנקבעו בהתאם לאופי הסיכון ולצורכי הדיקטוריון וההנהלה באופן המאפשר להם לקבל החלטות בצורה מושכלת.
- דיווח מידע באופן שלם, מובן ומדויק בתדירות ומבנה כפי שנקבע.
- דיווחים פרטניים ברמת הסיכון הבודד ודיווחים ברמה הכוללת.
- מתן גילוי בדבר ההנחות המשמעותיות העומדות בבסיס הדיווח וכן, מגבלות באומדני הסיכון במידה וקיימות.
- בחינה שוטפת של כמות ואיכות המידע שמקבל הדיקטוריון על מנת לוודא שהמידע על הסיכונים מועבר בצורה תמציתית וברורה.
- מסמכי המדיניות הפרטניים לכל אחד מהסיכונים בבנק כוללים התייחסות למפרט הדיווחים בהתבסס על עקרונות אלה, ובהתאם ל"מסגרת הדיווחים" כמפורט להלן:
- דיווחים שוטפים - תהליכי דיווח שוטפים בתדירות קבועה, כפי שהוגדרו במסמכי מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים ובנהלי העבודה לסיכונים השונים. דיווחים אלה כוללים, בין היתר, דיווחים למסמך הסיכונים הרבעוני לדיקטוריון, דיווחים להנהלת הבנק, דיווחים לועדה לניהול סיכונים של הדיקטוריון ולמליאת הדיקטוריון, ודיווחים בפורומים השונים העוסקים בניהול ובקרת הסיכונים.
- מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק הוא המסמך המהווה את כלי הדיווח המרכזי של הנהלת הבנק בדבר פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון. המסמך מציג מבט איכותי וכמותי על התפתחותם של כל מדדי הסיכונים שנקבעו, כאשר דגש רב ניתן בדיווחים על מדדים המתקרבים למגבלות תיאבון הסיכון, השלכות התקרבות זו על פרופיל הסיכון והפעולות הנדרשות כדי להפחית את רמת הסיכון.
- דיווחים חריגים - אירועים מהותיים חריגים החורגים מפעילות בשגרה שיש להם השלכה על פעילות הבנק או על מוניטין הבנק.
- דיווחים במצבי חירום:
- המשכיות עסקית - במצב בו נדרש הבנק להפעיל את תוכנית ההמשכיות העסקית, ה-BCP (Business Continuity Plan), נדרשת התנהלות מערכתית בהתאם לתוכנית הפעולה הקיימת בבנק, הכוללת שרשראות דיווח ייחודיות למצב, כמעוגן במדיניות ה-BCP של הבנק.
- אירוע חירום פיננסי - מצב המחייב היערכות מיוחדת כתוצאה משינויים חריגים בפעילות הפיננסית ו/או מאירוע פיננסי או אירוע לא שגרתי אחר היכול להשפיע על מצב השווקים, המגבירים את פוטנציאל חשיפת הבנק להפסד בגין סיכונים שונים, לוייתממש.
- מסמך ה-ICAAP - תהליך הערכה הפנימי של הלימות ההון (Internal Capital Adequacy Assessment Process) המסמך הוגש בחודש דצמבר 2020 לבנק ישראל וכולל התייחסות איכותית וכמותית לכללי היבטי הסיכון של הבנק.
- המסמך נדון בהרחבה ומאשר בהנהלת הבנק, בוועדות הדיקטוריון (ועדה לניהול סיכונים וועדת הביקורת) ובמליאת הדיקטוריון. המסמך כולל את תהליך תכנון ההון של הבנק, המתבצע לאופק תכנון של כשלוש שנים, ונועד להבטיח כי הבנק מחזיק הון מספק, התומך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילותו, בשגרה בהתאם לתוכנית האסטרטגית של הבנק ובתרחישי קיצון. כמו כן, במסגרת מסמך ה-ICAAP מובצע תהליך ההערכה איכותי שהינו תהליך להערכה עצמית של רמת הסיכונים, איכות ניהול הסיכונים וכיוון התפתחותם בשנה הקרובה, שהבנק מבצע בתדירות שנתית

באמצעות תהליך ה-RAS (Risk Assessment System), לכלל הסיכונים הרלוונטיים לבנק, וזאת במטרה להעריך איכותית את פרופיל הסיכונים בבנק, לזהות את מוקדי הסיכון העיקריים, ולבנות את מפת הסיכונים של הבנק.

בתהליך ה-ICAAP, מבוצעת סקירה בלתי תלויה של הביקורת הפנימית להערכת האפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

סיכונים מובילים ומתפתחים

הפעילות העסקית של הבנק חושפת אותו לשורה של סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות העסקיות ובתדמיתו. הסיכונים המובילים והמתפתחים נגזרים מהסביבה העסקית של הבנק המושפעת מהסביבה המאקרו-כלכלית, מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לשינויים החלים במודל העסקי ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

סיכונים מובילים הינם סיכונים הנובעים מהתפתחויות בסביבה העסקית של הבנק, העשויים להתממש בשנה הקרובה והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאות הפיננסיות ויציבותו של הבנק. כמו כן, מזוהים הסיכונים המתפתחים, שהינם סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הבנק, מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכונים אבטחת מידע וסייבר, טכנולוגית המידע ומוניטין. כאמור, מיפוי הסיכונים נבחן באופן שוטף כדי לוודא שהוא מקיף את כלל הסיכונים הגלומים בפעילותו העסקית ואלו הנובעים מתנאי השוק ומדרישות הרגולציה.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים:

סיכון עסקי אסטרטגי – התגברות התחרות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ובמודלים העסקיים עלולים ליצור השפעות מהותיות על המערכת הבנקאית בטווח הבינוני ארוך. כמו כן, שינויים רגולטוריים (כגון: חוק נתוני אשראי וניוד חשבונות בנק) עלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק. בנוסף, הסיכון מושפע מאירוע הקורונה שהינו בעל פוטנציאל השפעה על כל פרופיל הסיכון של הבנק לאור אי וודאות לגבי המשך התפתחותו וההשלכות המקרו כלכליות המהותיות הנובעות ממנו.

סיכון מאקרו כלכלי – פעילות הבנק מושפעת מהסביבה המאקרו כלכלית, אירוע הקורונה השפיע באופן משמעותי על הכלכלה העולמית והמקומית, ישנה האטה בפעילות הכלכלית וחלו שינויים בסביבה המאקרו כלכלית כולל: עליה בשיעור האבטלה, שינויים בריבית, תנודות בשווקים ושינוי במחירי הנכסים. התממשות הסיכון עלולה להגדיל את היקף החובות הבעייתיים ולהשפיע לרעה על התוצאות העסקיות של הבנק.

סיכון אבטחת מידע – אימוני הסייבר מתגברים כלפי גופים פיננסיים. הבנק מפעיל מנגנוני ההגנה על מנת לצמצם את היכולת לבצע פעולות לא מורשות בחשבונות הלקוחות. פעולות אלו הינן חלק מתהליכי התחקור והפקת הלקחים הקיימים בבנק בהקשר לאיום המתפתח. אירוע הקורונה מעצים את סיכון הסייבר, הן בשל העלייה בהיקף העבודה מרחוק, אשר מרחיבה את משטחי התקיפה על הארגונים, והן בשל התגברות של ניסיונות הונאה בחסות המגפה.

סיכון טכנולוגי – התפתחות הטכנולוגיה וגילן של המערכות הקיימות בבנק, במקביל לריבוי דרישות רגולציה בנקאית בלוחות זמנים קצרים, מעצימות את הנזק הפוטנציאלי העלול לנבוע מסיכונים הטכנולוגיה שהינם מהותיים לפעילות התקינה של הבנק. במהלך שנת 2020, ולאורך כל משבר הקורונה חטיבת הטכנולוגיה פעלה באופן מלא לתמיכה מלאה בתפקוד השוטף של הבנק ובצרכים הטכנולוגיים שנדרשו לפעילותו בשגרת החירום. לא חלו אירועים ו/או תקלות מהותיות בתקופה זו.

סיכון רגולטורי – התגברות הרגולציה בארץ ובעולם, נושא המגביר את אי וודאות והתחרותיות בסביבה העסקית. הבנק עשוי להידרש להיערכויות ועלויות מיכוניות שעלויות ליצור סיכון לתוצאות הבנק. הבנק פועל באופן שוטף לטיפול בהוראות הרגולציה הרלבנטיות לפעילותו, תוך שהוא מקצה את המשאבים הנדרשים לשם הטיפול הנדרש בהם. יודגש כי לבנק תיאבון סיכון אפסי לאי עמידה בהוראות הרגולטוריות החלות עליו. פעולות הבנק בקשר עם סיכונים אלה, הן בעיקר פעולות איכותיות שנועדו ליצור את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים המתגברים.

סיכון סביבתי וסיכון אקלים – סיכון סביבתי הינו הסיכון להפסד בשל השפעת עלויות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, כמו ירידה בערך ביטחונות שמומשו, או הרעה במצבו הפיננסי של לווה בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. סיכון סביבתי כולל שינויי אקלים, פגיעה במגוון הביולוגי וזיהומי אוויר, מים וקרקות. לפיכך, לסיכון הסביבתי עלולה להיות השפעה ישירה ועקיפה:

- השפעה ישירה - יכולה לנבוע מעלויות מפגעים סביבתיים שעל הבנק לשאת בהם, נזקים ישירים הקשורים בשינויי אקלים או הפסד כספי העלול להיגרם מתהליך אימוץ של מדיניות אקלים וסביבה, התפתחות טכנולוגית ושינויים בהעדפות השוק.
 - השפעה עקיפה - עלולה לנבוע מהרעה במצבם הפיננסי של לווים בעקבות השפעות סביבתיות ושינויי אקלים (במסגרת סיכונים האשראי של הבנק), התממשות של סיכונים אחרים הקשורים בסיכונים סביבתיים כגון סיכון מוניטין.
- הבנק נערך להרחבת פעילותו לניטור וניהול הסיכונים הסביבתיים לרבות סיכונים אקלים, בהתאמה לציפיות הפיקוח על הבנקים ולפרקטיקה העולמית המתפתחת בנושא.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1) (במיליוני שקלים חדשים)

דרישות הון מזעריות ⁽⁴⁾		נכסי סיכון משוקללים		
2020 בדצמבר 31	2020 בספטמבר 30	2020 בדצמבר 31		
21,775	176,335	178,782		סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ⁽²⁾
220	1,679	1,810		סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
59	536	487		התאמה בגין סיכון אשראי CVA ⁽³⁾
525	4,282	4,313		סכומים מתחת לספי הניכיון (כפופים למשקל סיכון 250%)
22,579	182,832	185,392		סך הכל סיכון אשראי
271	2,022	2,228		סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
1,567	12,648	12,864		סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
24,417	197,502	200,484		סך הכל

- (1) דרישה זו כוללת דרישת הון בשיעור המבטא 1% סתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח.
 (2) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, וסכומים מתחת לספי הניכוי.
 (3) Credit Value Adjustments, שערוך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באדל III.
 (4) הקצאת הון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

השינוי בנכסי הסיכון ברבעון הרביעי של שנת 2020, נובע בעיקר מצמיחת תיק ההלוואות לדיור.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה תוספת ב' להלן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

להלן תנועה בנכסי סיכון משוקללים במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס סיכון משוקלל (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 דצמבר			
2019	2020	2020	
כולל בנק אגוד	ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	
			תנועה בנכסי סיכון אשראי
140,572	150,878	150,878	יתרה ליום 1 בינואר
9,006	9,075	25,993	שינוי בנכסי סיכון חשיפה באשראי
(136)	217	1,217	שינוי בנכסי סיכון חשיפה בניירות ערך
(955)	181	347	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפה בנגזרים
2,457	2,186	3,854	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפות חוץ מאזניות
(192)	47	103	שינוי ב-CVA
-	-	-	שינויים רגולטורים
126	1,314	3,000	השפעות אחרות
150,878	163,898	185,392	נכסי סיכון אשראי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון תפעולי
9,561	10,189	10,189	יתרה ליום 1 בינואר
709	901	2,612	שינוי בהכנסות מפעילות מימון (לרבות עמלות)
(171)	(23)	(25)	שינוי בהכנסות מימון שאינן מריבית
90	88	88	שינוי בהכנסה גולמית חברות בנות
10,189	11,155	12,864	נכסי סיכון תפעולי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון שוק
1,494	1,791	1,791	יתרה ליום 1 בינואר
(2)	-	40	שינוי בסיכון מניות
131	47	186	שינוי בסיכון בסיס
176	(122)	180	שינוי בסיכון ריבית- סיכון שוק כללי
(8)	4	31	שינוי בסיכון אופציות
1,791	1,720	2,228	נכסי סיכון שוק לסוף התקופה

הון ומינוף

הרכב ההון

להלן תמצית הרכב ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים:

31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
16,621	19,352	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
101	(785) ⁽¹⁾	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
16,520	20,137	הון עצמי רובד 1
6,090	7,176	הון רובד 2
22,610	27,313	סך כל הון כולל
162,858	200,484	סך נכסי סיכון משוקללים
10.14%	10.04%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.88%	13.62%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.83%	8.68%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
13.33%	12.18%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים

(1) כולל יתרת זכות נדחית מרכישת בנק אגוד. לפרטים נוספים ראה ביאור 1.25. לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילוי בנדבך השלישי של באזל ליום 31 בדצמבר 2020 בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2019 ראה תוספת א' להלן.

להלן תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רובד 1, הון רובד 1 והון רובד 2 (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
15,172	16,520	הון רובד 1 יתרה ליום 1 בינואר
36	6	שינוי ברכיבי ההון: הנפקת הון מניות רגילות ופרמיה על המניות
21	17	שינוי בקרן הון מההטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
1,842	1,610	רווח נקי לתקופה
(561)	(176)	דיבידנד שהוכרז או חולק השנה
-	51	השפעה מצטברת בגין היישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב
95	46	קרן הון מניירות ערך זמינים למכירה
4	3	קרן הון הנובעת מגידור תזרים מזומנים
(103)	(50)	קרן הון בגין זכויות עובדים, לרבות התאמות בגין השפעת תכנית ההתייעלות
34	(32)	זכויות שאינן מקנות שליטה, לרבות התאמות רגולטוריות
(20)	(25)	אחרים כולל התאמות רגולטוריות
-	1,282	רכישת בנק אגוד
-	(108)	שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים
-	(100)	מיסים נדחים
(4)	(3)	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
4	12	רווח כולל אחר מצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
-	90	רווחים או הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים
-	994	בסיכון האשראי של הבנק
-	994	אחרים
16,520	20,137	יתרה ליום התקופה
5,515	5,515	הון רובד 2 יתרה ליום 1 בינואר
(568)	(69)	הפחתת מכשירי הון
43	768	תנועה בהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
1,100	400	הנפקת מכשירי הון
9	562	רכישת בנק אגוד
6,090	7,176	יתרה ליום התקופה

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ההון הפיקוחי

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים - הון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) והון רובד 2. הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ואת זכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות (עודף ההון בחברת הבת אינו מוכר).

בהון עצמי רובד 1 נכללים התאמות פיקוחיות וניכויים מההון - מוניטין, השקעות ברכיבי הון של תאגידים פיננסיים, הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידור תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, התאמות בגין התחייבות של מכשירים נגזרים הנובעים משינוי סיכון האשראי של הבנק (DVA) והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו בהוראות. נכון ליום 31 בדצמבר 2020 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף. הון רובד 2 מורכב מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו.

מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

תכנון וניהול ההון

הבנק מסתמך על יחס הלימות ההון והמינוף באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישות ההון של הבנק. לשם כך, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות, המתווה את העקרונות הנדרשים לניהול יחס הלימות ההון ויחס המינוף, ואת יעדי ההון של הבנק ("תיאבון סיכון"), המהווים שולי ביטחון מעבר לדרישות ההון והמינוף המזעריות הרגולטוריות. מסמך המדיניות מגדיר את שולי הביטחון בתכנון, כמו גם הדיווחים הנדרשים והפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו. ניהול ותכנון ההון מתבצע על ידי פורום ייעודי בראשות מנהל החטיבה הפיננסית ה-CFO ובהשתתפות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, ה-CRO, מנהל חטיבת מידע ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, ומנהלי החטיבות העסקיות בבנק. תכנון ההון השוטף מבוסס על הנחות תוכנית העבודה של הבנק, וזאת בכפוף ליעדי ההון והמינוף ומדיניות חלוקת הדיבידנד.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל III, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו תהליך הערכה פנימי של הסיכונים וההון המתבצע על ידי הבנק. התהליך נועד להבטיח כי רמת ההון הכולל של הבנק תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע ויעדי תוכנית העבודה. הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישי קיצון. בנוסף, נבחנים באופן איכותי תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק. בחודש דצמבר 2020, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2020. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים בבנק, יעדי ההון, פרופיל הסיכון הנוכחי ובראיה לשנת 2021, וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בהתאם לתהליך הערכת סיכונים עצמית והצגת מפת סיכונים כוללת של הבנק. יצוין כי תכנון ההון והערכת הסיכונים במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי כוללים את השפעות מיזוג בנק אגוד, וכן התייחסות לפרופיל הסיכון הפרטני של אגוד, כחלק מראיית הסיכון הקבוצתית.

החלק המרכזי במסמך ה-ICAAP הינו תהליך תכנון ההון הפנימי שבוצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, מיום 30 בספטמבר 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2023. במסגרת זו, חושבה הקצאת ההון הנדרשת, בגין כל אחד מהסיכונים, החל מדרישות הנדבך הראשון, בתוספת ההון הנדרש בגין הנדבך השני. הנדבך השני כולל הקצאת הון בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון, כגון: סיכוני ריכוזיות אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי וכן, הקצאות הון נוספות בגין סיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק נדרשת תוספת הקצאת הון בגינם. הקצאת ההון מחושבת במצב של שגרה וכן בתרחישי קיצון. תרחישי הקיצון מבוצעים במגוון שיטות, החל מביצוע תרחישים ברמה של סיכון בודד, דרך ביצוע תרחיש מערכתי וכלה בביצוע תרחישי איום. תרחישים אלו נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות גם כנגד תרחישי איום, שהינם תרחישים בעלי הסתברות מזערית להתרחשות ועוצמת השפעה גבוהה. תרחישי האיום הינם אירועים קיצוניים הפוגעים בכל מימדי פרופיל הסיכון של הבנק, ועלולים להשפיע על יציבותו. התממשותם כוללת תוספת הקצאת הון בגין סיכונים כגון: סיכוני מוניטין וסיכון נזילות. מגבלת יחס הון עצמי רובד 1 בתרחיש איום, הינה יחס מינימלי של 6.5%.

תוצאות התהליך שבוצע בשנת 2020, מצביעות כי לאורך כל שנות התכנון לבנק הון זמין הגבוה מההון הנדרש, וזאת, גם לאחר הפעלת תרחישי קיצון ותרחישי איום, קרי לבנק כרית ספיגה הונית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק, גם תחת אירועי קיצון.

הבנק עורך תחזית מפורטת רב שנתית לתכנון ההון תוך הבאה בחשבון של: שיעורי הגידול הצפויים בנכסי סיכון והרווחיות, התוכנית האסטרטגית, מדיניות חלוקת הדיבידנד, יעדי ההון והמינוף, שולי ביטחון נאותים וגורמים נוספים.

הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התחזית ובהתאם לצורך מעדכן את התחזית ובוחן פעולות נדרשות, וזאת לצורך עמידה ביעדי ההון שנקבעו.

רכיבי הון הנתונים לתודעתית

הבנק מנהל את יחס הלימות ההון במטרה לעמוד בדרישות ההון המזעריות של הפיקוח על הבנקים. הון הבנק נתון לשינויים, בין היתר, בגין הגורמים המפורטים להלן:

- שינויים אקטואריים כתוצאה משינויים בשיעור הריבית לחישוב התחייבויות הבנק או הנחות אקטואריות אחרות כגון: שיעורי תמותה, פרישה וכד'.
- השפעת שינויים בקרנות ההון מאגרות חוב זמינות למכירה כתוצאה משינויים בשיעורי הריבית.
- השפעת שינויים באינפלציה ובשערי חליפין על יתרות נכסי הסיכון של הבנק.
- השפעת שינוי בדירוג מדינת ישראל על משקל הסיכון הניתן לתאגידים ישראליים, המבוסס על דירוג המדינה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן ניתוח השפעות השינויים על יחס הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר 2020:

השפעת השינוי ב-100 מיליוני שקלים חדשים בהון עצמי רוברד 1	השפעת שינוי ב-1 מיליארדי שקלים חדשים בסך נכסי הסיכון
0.05%	0.05%

בנק (בנתוני המאוחד)

גיוס מקורות הוניים

במסגרת תוכנית העבודה של הבנק, הנקבעת על ידי הדירקטוריון וכוללת יעדים לגידול בתחומי הפעילות השונים, מתבצעת הערכה של השפעת העמידה ביעדים על היקף נכסי הסיכון של הבנק, וכתוצאה מכך על יחס הלימות ההון. בהתאם לכך, נקבעת, במקביל ליעדים העסקיים וליעדי הרווחיות, תוכנית לגיוס מקורות הוניים לצורך שמירה על הלימות ההון, בהתאם להנחיות שקבע הדירקטוריון בדבר הלימות הון.

התוכנית (הכוללת בין היתר, וככל שיידרש, גיוס כתבי התחייבויות נדחים מותנים - CoCo), צפויה להביא לכך שיחס ההון הכולל לא יפחת מיחס ההון המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים, בשיעור של 12.18% ליום 31 בדצמבר 2020. מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג CoCo, בערך נקוב של 400 מיליוני שקלים חדשים בתמורה ל-400 מיליוני שקלים חדשים בחודש דצמבר 2020, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

באזל III

החל מיום 1 בינואר 2014 מיישם הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין מס' 211-201 בנושא מדידה והחלימות הון כפי שעודכנו, על מנת להתאימן להנחיות באזל III.

הוראות באזל III קבעו שינויים משמעותיים בחישוב דרישות ההון הרגולטורי, בין היתר, בכל הקשור ל:

- רכיבי ההון הפיקוחי
- ניכויים מההון והתאמות פיקוחיות
- טיפול בחשיפות לתאגידי פיננסיים
- טיפול בחשיפות לסיכון אשראי בגין חובות פגומים
- הקצאת הון בגין סיכון CVA

היישום של ההוראות בוצע באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר, וזאת על מנת לאפשר עמידה בדרישות החדשות של ההון הפיקוחי במסגרת יישום באזל III ולקבוע תקופת מעבר עד ליישומן המלא. הוראות המעבר מתייחסות בין היתר, להתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון, וכן למכשירי הון שאינם כשירים להכללה בהון הפיקוחי בהתאם לקריטריונים החדשים שנקבעו בהוראות באזל. בפרט, בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן זכויות המיעוט שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי נוכח מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. החל מיום 1 בינואר 2018 הסתיימו הוראות המעבר בנוגע להתאמות פיקוחיות והניכויים מההון הרגולטורי

דרישת יחס הון מזערי

הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, מחויב הבנק לשמור על יחס הון עצמי רוברד 1 מזערי, שלא יפחת משיעור של 9% וכן על יחס הון כולל מזערי שלא יפחת משיעור של 12.5% לסך המשוקלל מתווספת של רכיבי הסיכון בנכסיו המאזניים ובסעיפים החוץ מאזניים. אופן החישוב של סך ההון ושל סך רכיבי הסיכון מפורט בהוראות.

ליחסים אלה התווספו דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור למועד הדיווח.

ביום 31 במרץ 2020 פורסמה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 בעניין "התאמות הוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)", במסגרתה, הפחית הפיקוח על הבנקים את יחסי ההון המזעריים שהבנקים נדרשים לעמוד בהם במהלך העסקים הרגיל, בנקודת אחוז אחת, כל עוד הוראת השעה בתוקף. זאת, תוך ציפייה כי הבנקים יעשו שימוש בעודפי ההון, אגב הפחתת דרישות ההון, כדי לתמוך בפעילות הכלכלית במשק, לטובת הגדלת האשראי ולתמיכה במשקי הבית והמגזר העסקי, ולא לצורך מטרת אחרות, לרבות חלוקת דיבידנד ורכישה עצמית של מניות, כל עוד הוראת השעה בתוקף. ביום 27 באפריל 2020 פורסם עדכון נוסף להוראה 250, לפיו דרישת ההון הנוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור, לא תחול על ההלוואות לדירור אשר יועמדו בתקופת המשבר.

ביום 16 בספטמבר 2020 פורסם עדכון נוסף להוראה, במסגרתו הוארך תוקף ההקלות שניתנו בהוראת השעה לתקופה נוספת של 6 חודשים עד ליום 31 במרץ 2021, וכדי לאפשר לבנק לחזור ליחסי ההון המזעריים עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול 24 חודשים נוספים, ובלבד שיחסי ההון לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגידי הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

בהתאם לכך יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי שנדרש הבנק לעמוד בו בצירוף דרישת ההון הנוספת בשיעור 1% מיתרת ההלוואות לדירור, ליום 31 בדצמבר 2020, לא יפחת משיעור של 8.68% יחס ההון הכולל המזערי לא יפחת משיעור של 12.18% (אליהם יתווספו שולי ביטחון נאותים).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

רכישת בנק אגוד

ביום 30 בספטמבר 2020 הושלמה העסקה בין בעלי השליטה בבנק אגוד לישראל בע"מ (להלן: "בנק אגוד") לבין בנק מזרחי טפחות בה נרכשו מניות בנק אגוד שבידי בעלי השליטה, בתמורה להנפקת מניות של מזרחי טפחות. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 ו. לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר מדיניות הדיבידנד ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים וכן פרק דיבידנד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

יחס המינוף

הבנק מיישם את כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף, המאמצת את המלצות ועדת באדל לעניין יחס המינוף שנקבעו בחודש ינואר 2014.

יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רובד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד.

ניהול יחס המינוף מתבצע כחלק מניהול ההון במסגרת פורום ניהול ותכנון ההון.

יחס המינוף של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020 הינו 5.19%, לעומת 5.55% ביום 31 בדצמבר 2019.

ביום 15 בנובמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם וירוס הקורונה (הוראת שעה)" לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250, במסגרתה יחס המינוף לא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד לעומת 5% לפני השינוי. תחילתה של ההוראה מיום פרסומה ותוקפה עד ליום 31 במרץ 2021. לאחר תום תוקף ההוראה תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המזערי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020	ליום 31 בדצמבר 2019	
360,140	273,244	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
(425)	687	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
26,875	22,496	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים
1,780	1,352	התאמות אחרות
388,370	297,779	חשיפה לצורך יחס המינוף

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

הרכב החשיפות ויחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	
		חשיפות מאזניות
271,204	355,505	נכסים במאזן
(87)	(314)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
271,117	355,191	סך חשיפות מאזניות
		חשיפות בגין נגזרים
1,515	3,694	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
1,691	1,819	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(254)	(1,866)	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח
276	257	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קידוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
3,228	3,904	סך חשיפות בגין נגזרים
		חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
938	2,400	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קידוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקודזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
938	2,400	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
		חשיפות חוץ מאזניות אחרות
78,157	97,326	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(55,661)	(70,451)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
22,496	26,875	פריטים חוץ מאזניים
		הון וסך החשיפות
16,520	20,137	הון רובד 1
297,779	(1)388,370	סך החשיפות
		יחס מינוף
5.55%	5.19%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
5.00%	4.50%	יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי מפקח על הבנקים

(1) סך החשיפות ליום 31 בדצמבר 2020 כולל סך של כ-49.8 מיליארדי שקלים חדשים בגין בנק אגוד. הגידול השנתי בסך החשיפות, ללא אגוד, מסתכם בכ-13.7% בהשוואה לגידול של כ-14.3% בסך כל המאזן, ללא אגוד.

סיכון אשראי

פרק זה דן בסיכון האשראי בהתאם לדרישות הגילוי של ועדת באזל וה-FSB, כאשר מבנה הפרק וסדר הנושאים (תוך שהם מותאמים לאופי הפעילות בבנק), גם הם בהתאם לאותן הדרישות.

פרק סיכון אשראי של צד נגדי להלן כולל גילויים איכותיים וכמותיים על דרישת ההון בגין סיכון זה והתאמה לדרישות ההון בגין סיכון אשראי (CVA).

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים סביבתיים, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי

קבוצת מזרחי טפחות הינה קבוצה בנקאית בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה כ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק אשר פורסמה בחודש נובמבר 2016, פועל הבנק לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי, וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים. לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

מדיניות ניהול סיכון האשראי שואפת ליצור איזון בין הרצון למזער סיכונים למינימום האפשרי, לבין תכליתו הבסיסית של הבנק ליצירת רווחים ומקסום רווחים אלו, באמצעות העמדת אשראי ללקוחות. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את מדיניות האשראי של הבנק, בה נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. דירקטוריון הבנק מאשר את מדיניות האשראי של הבנק, אחת לשנה, ולאורך השנה נבחן הצורך בעדכון המדיניות לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה של הבנק על סיכון זה. לפיכך, הגדיר הבנק מגבלות כמותיות שונות לפעילות בגורמי הסיכון המרכזיים.

המודל העסקי

הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות. לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה גם פרק מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

מבנה קווי העסקים בתחום האשראי מושתת על שתי חטיבות, הכפופות למנהל הכללי, כמפורט להלן:

- החטיבה הקמעונאית - בחטיבה זו מרוכזת פעילות האשראי הבנקאית של לקוחות פרטיים לרבות תחום המשכנתאות, ופעילותם של לקוחות עסקיים קטנים. סינפי הבנק ומרכזי העסקים פועלים אף הם במסגרת חטיבה זו באמצעות שבעה מרחבים.
- החטיבה לבנקאות עסקית - בחטיבה זו מרוכזות מרבית הפעולות הבנקאיות של לקוחות עסקיים (לרבות מענף הבינוי והנדל"ן) בגודל בינוני ומעלה.
- בראשית שנת 2021 פוצלה פעילות לקוחות החטיבה הפיננסית בין שתי החטיבות - הפעילות הבינלאומית בחוץ לארץ כפופה לחטיבה העסקית של הבנק. והפעילות של סינפי בנקאות פרטית בינלאומית בישראל המשרתת תושבי החוץ כפופה לחטיבה הקמעונאית.

להלן התייחסות למודל העסקי לסוגי האשראי השונים:

הלוואות לדיר

תחום הלוואות הדיר הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק, אך יחד עם זאת, תחום זה מאופיין בפיזור גבוה וברמת סיכון נמוכה - בינונית. רמת הסיכון עלתה מרמת סיכון נמוכה במהלך שנת 2020, לאור התממשות משבר הקורונה. בשל פיזור רחב של לווים, המשתייכים לענפי המשק השונים, שיעורי מימון נמוכים יחסית, פיזור גיאוגרפי נרחב של הנכסים המשועבדים ושימוש במפחיתי סיכון שונים וביניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים, למעורר סיכונים האשראי בתחום. מדיניות הבנק בתחום המשכנתאות מבוססת על גישה פרטנית להגבלת הסיכון הספציפי בכל הלוואה באמצעות בחינת מאפייני סיכון שונים. מאפיינים אלה כוללים בדיקת טיב הלווים ויכולתם לעמוד בהחזרים השוטפים גם בתרחישים של שינוי בריבית, שיעור החוזר ביחס להכנסה הקבועה של משק הבית, בדיקת נתוני העסקה ושיעור המימון. לעיתים דורש הבנק את קיומם של חיזוקים, כגון ערבים להלוואה, יכולת החזר מוכחת שאינה מבוססת על הכנסה שוטפת של הלווה, וחיזוקים נוספים אחרים.

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכונים האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיר, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנים מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל. מגבלות אלה מהוות כמכלול את תיאבון הסיכון של הבנק בתחום המשכנתאות המוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים והתיק הכולל. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדדי איכות האשראי, יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה, תקופת ההלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדיר, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי וגורמי סיכון נוספים), אמידת הסיכון בתיק במודל מתקדם לדירוג אשראי לדיר הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב ההסתברות לכשל ופוטנציאל ההפסד במקרה של כשל, וביצוע מגוון תרחישי קיצון, הבוחנים את השפעת השינויים בגורמים המאקרו כלכליים על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת שינוי בשיעור האבטלה, שינויים במחירי הדירוג ושינויים בשיעור הריבית.

כאמור לעיל, הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדיר כנמוך, זאת כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת החזר שלהם וגיבוי האשראי בביטחון הנכס. אך לאור התממשות משבר הקורונה ואי הודאות המתמשכת העלה את רמת הסיכון לנמוכה - בינונית.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בהנהלת הבנק, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, ממשיכים להיות יציבים ולהימצא ברמה נמוכה יחסית. מדדים אלה כוללים את שיעורי המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובדן וכשל, ובפרט שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יציון, כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש דצמבר 2020) עומד על כ-53.4% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי - ראה הרחבה להלן). הבנק אומדן, בנוסף, את שיעורי המימון הנוכחי והמימון "אמיתי" בתיק, זאת, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעורים אלה נמוכים משיעור המימון המקורי, עקב הירידה בשווי הלוואות, מפירעונות שוטפים והעלייה המצטברת במחירי הדירוג, הגלומה במלאי המשכנתאות בתיק. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש קיצון של ירידה מהותית במחירי הדירוג, הוא נמוך. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המאקרו, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק נמוכה וכי פוטנציאל הבנק מאירוע קיצון חמור במשק הינו נמוך.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיר כוללים בין היתר:

- תהליך חיתום - הלוואות לדיר נבחנות ומאושרות בתהליך הכולל את הרכיבים הבאים:
- קריטריונים הנקבעים בנהלי הבנק, ומביאים לידי ביטוי את הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיר. הקריטריונים לאישור הלוואה הכוללים בין היתר את: מהות העסקה, טיב הלווה ויכולת החזר שלו, הבטוחה הנכסית המוצעת, לרבות הערכות לגבי סיכונים אשראי באזורי הארץ השונים והערבים.
- סמכויות אשראי - קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה.
- מודל לקביעת פרמטיית סיכון דיפרנציאלית - מודל אשר פיתח הבנק על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר לצורך דירוג סיכון פרטני ללווה.
- בקרות מובנות במערכת לביצוע הלוואות - הבקרות כוללות בין היתר: וידוא שלמות הנתונים, בקרות על ביצוע פעולות על פי הרשאות ומנגנון לניתוב תהליכים.
- הדרכה בתחום המשכנתאות - הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע של כל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיר.
- כנסים מקצועיים - בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו
- מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיר - הבנק פועל לזיהוי וליתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה.

המערך הארגוני של ניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיור:

- מחלקת חיתום ובקרה - המחלקה כוללת צוות עובדים מקצועי ומתמחה אשר מאשר הלוואות מורכבות או של אוכלוסיות מיוחדות. בנוסף, מבוצעת בקרה על תיקים חריגים (כגון עסקאות בין בני משפחה, סכומים גבוהים ועוד) באופן שהביטחונות בתיקים אלו נבדקים על ידי המערך המשפטי (בנוסף לבחינת התיק בסניפים) וזאת כהשלמה לאישור שמתבצע במקרים אלו, על ידי מחלקת חיתום ובקרה.
- מודל דירוג משכנתאות - מודלים לכימות הסתברות הכשל (PD), וכן לשיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיית המשכנתאות.
- מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית - למרכז מועברים תיקי הלוואה בטרם הביצוע. תיקים אלו נבדקים במרכז על מנת לוודא שבוצעו בסניף הפעולות הנדרשת בהתאם לנהלי הבנק, הרגולציה וההנחיות שנתנו על ידי מאשר הלוואה.
- מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית - המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה.
- מערך הגבייה - מטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים.
- פורום פיגורים - הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.
- החטיבה המשפטית - כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים ובהלוואות בסכומים גבוהים.
- החטיבה לבקרת סיכונים - האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע ומבצע מבחני מצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק.
- פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי - הפורום מקדם נושאים כגון בחינה והמלצה על עדכונים במדיניות האשראי, אשר כוללים בין היתר שינויים בתיאבון הסיכון, עדכון מתודולוגיות לניהול סיכונים אשראי ותיקוף מודלים לאמידת סיכונים אשראי ונושאים רלוונטיים נוספים לניהול הסיכון.
- ביקורת פנימית - תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי לדיור כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

הלוואות לבינוי ונדל"ן

פעילות האשראי בענף זה, מנוהלת בחטיבה העסקית ומהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של חטיבה זו, וכן בהיקפים נמוכים בחטיבה הקמעונאית. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש במרכז הארץ ובמחוזות מרחיקים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבורכת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלוונטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, פיני בינוי, תמ"א 38 ועסקאות נוספות.

בסקטור נדל"ן פועלת יחידת בקרה ייעודית אשר מבצעת בקרה ובחינה של היבטים שונים בכל הקשור לטיפול בעסקאות נדל"ן על ידי הבנק, תפעול האשראי בסניפים מתמחי הנדל"ן. בנוסף מבצעת היחידה בקרה ובחינה בתחום הנדל"ן המניב ומבצעת בקרות בתחום קבוצות רכישה.

בסקטור בנייה ונדל"ן פועלת מערכת מחשוב לבקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור. המערכת מיועדת לליווי ולמעקב אחר פרויקטים סגורים, ביצוע שחרורי כספים, שיפור השליטה על תיק הנדל"ן ותחזוקת הפרויקטים.

במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים.

פעילות האשראי בסקטור בינוי ונדל"ן בחטיבה העסקית כוללת:

ליווי הקמת פרויקט בשיטת הליווי הסגור - פרויקט בנייה מוגדר כתהליך הכולל את כלל הפעולות הנדרשות לצורך הבנייה והמסירה (פיזית ומשפטית) של המבנה על יחידותיו לרוכשי הזכויות בהן.

לצורך מימון פרויקטים בשיטת הליווי הסגור משתמש הבנק בשיטת הליווי הפיננסי. השיטה מבוססת על גישה של מעורבות גבוהה של הגורם המממן בפרויקט, לרבות שליטה על ניהולו הפיננסי וניתוב הכספים לתשלום בגין השימושים הנדרשים להקמתו. הגישה הינה שליטה על מקורות ושימושי הפרויקט הספציפי, תוך הפרדתו משאר הפרויקטים הנבנים בידי היזם הרלוונטי. דבר זה מאפשר לבנק המלווה, להיות במעקב רציף אחר התקדמות הבנייה והמכירות, תוך ניתוח הסיכונים בפרויקט בכל שלב, שיטה המפחיתה את הסיכונים בפרויקט. על פי גישה זו, שומר הבנק על הזכות להשלמת הפרויקט במקרה של כשל (כניסה לנעלי היזם) ומסירת הדירות לרוכשים.

ככלל, מצמצם הבנק את הסיכונים, באמצעות מנגנוני בקרה ומקדמי הגנה המשקפים תרחישי קיצון, המופעלים על כל פרויקט המלווה בסקטור נדל"ן באופן שוטף.

התחדשות עירונית - התחדשות עירונית, הינה תהליך הנעשה בדרך כלל באזורים ותיקים, שם מצב המבנים והתשתיות ירוד. התהליך מאפשר חידוש וריענון מבנה בודד או מספר מבנים, הנמצאים בסמיכות. במסגרת זו פועל הבנק בשני מסלולים:

- מסלול פיני בינוי - במסלול זה, נהרס מתחם ישן קיים, ונבנים מבנים חדשים במקומו. במסגרת זו חותמים הדיירים על הסכם עם היזם, במסגרתו מובטחת להם בדרך כלל דירה מרווחת יותר. בפועל בונה היזם כמות דירות גדולה מזו הקודמת, כשאת הדירות הנוספות הוא מוכר בשוק החופשי. יש לציין, כי ניתן לפנות למסלול פיני בינוי גם במסגרת תמ"א 38. במקרה כזה נהרס המבנה הישן, ונבנה אחר במקומו. המבנה החדש כולל תוספת יחידות דיור ביחס למבנה הישן, אותן מוכר היזם בשוק החופשי.

- תמ"א 38 - תוכנית לחיזוק מבנים מפני רעידות אדמה, שאושרה בידי הממשלה בשנת 2005. התוכנית מיועדת לחיזוק מבנים שנבנו לפני שנת 1980, תוך קבלת הטבות נוספות. במסלול זה ניתן לפעול במספר צורות: חיזוק של המבנה הקיים בלבד, חיזוק המבנה הקיים הרחבת הדירות הקיימות, חיזוק של המבנה והוספת עד 2 קומות נוספות (למכירה בידי היזם) וצורות נוספות. התכנית התמקדה בעיקר באזורי הביקוש במרכז הארץ ולא נתנה מענה לאזורי הפריפריה ועל רקע זאת בין היתר הוחלט על סיומה באוקטובר 2022.

על רקע מאפייני פעילות יחודיים אלו נקבעו קווים מנחים יעודיים למימון האשראי בפרויקטים אלו.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

קבוצת רכישה - קבוצת רכישה היא קבוצת אנשים או תאגידים המתאגדים לצורך רכישת קרקע משותפת ולהזמנת שירותי בנייה של יחידות דיור ו/או שטחים ביעוד מסחרי על הקרקע. לחילופין השיטה מאפשרת לבעלי קרקע קיימים, להתאגד לבנייה משותפת על ידי הזמנת שירותי בנייה של יחידות דיור ו/או שטחים ביעוד מסחרי.

נדל"ן מניב - מוגדר כנכס שניתן להשכרה, תוך כדי קבלת תזרים הכנסות קבוע בצורת דמי שכירות. השקעות ורכישת נדל"ן מניב מתבצעות על עיקרון השימוש במנוף פיננסי, המאפשר למשקיע לצבור נכסים, תוך שימוש בהון עצמי נמוך יחסית לגודל ההשקעה. על מנת לצמצם את הסיכונים קבע הבנק כללים לאיתנות פיננסית/עושר פיננסי, מיקום הנכס, תקופת האשראי, הרכב לוח הסיכונים, הלוואות עם מרכיב "בולט" (גרייס חלקי - דחיית הקרן בלבד), שיעור מימון, כושר הפירעון וכללים נוספים אחרים.

שוק ההון

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק.

החוב יכול לנבוע כתוצאה מכשל או הפסד מעסקאות המבוצעות על ידי פעילות מסחר של הלקוח בשוק ההון באמצעות הבנק. החשיפות העיקריות לפעילות מסחר בשוק ההון הינה חשיפה בגין עסקאות אשראי, מכירות בחסר וחשיפה בגין פעילות במכשירים נגזרים באמצעות הבנק.

בפעילות לקוחות בשוק ההון באמצעות הבנק קיימים שלושה גורמי סיכון עיקריים:

- סיכון אשראי לבנק הנובע מפעולות שמבצע הלקוח או הרכב התיק של הלקוח, שיכולים להוביל ליצירת חשיפות שאין ביכולתו של הלקוח לפרוע.
- סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים או לסוגי פעילויות מסוימות.
- סיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי.

מסגרות החשיפה לפעילות מסחר שוק ההון מאושרות בהתאם למדרג סמכויות האשראי בבנק.

הבנק מעמיד ללקוחותיו מגוון מסגרות לצרכי פעילות מסחר בשוק ההון (אשראי כנגד ניירות ערך, מסגרת למכירת ניירות ערך בשורט, מסגרת חשיפה במכשירים נגזרים). חשיפות אלו מגובות בביטחונות כספיים ו/או ניירות ערך.

לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית - הבנק מאפשר חשיפה ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית רק אם הם בעלי ניסיון והתמחות מוכחת בתחום, וזאת בהתבסס על פעילות מבוקרת וקבלת ביטחונות בהתאם. יחידת חשיפות שוק ההון מבצעת ניטור הדוק ומצדדי אחר הפעילות וחשיפות של לקוחות אלו בבנק.

בהתאם להוראת בנק ישראל מספר 330 בנושא ניהול פעילות מסחר של לקוחות בשוק ההון, קבע הבנק מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות שוק ההון ומתוכה מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות עם פעילות ספקולטיבית מהותית, וכן מגבלה לפעילות בשוק ההון ללקוח בודד. החשיפות לסיכון האשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות שוק ההון, אל מול תיאבון הסיכון, מדווחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

אשראי מסחרי

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק.

תהליך קבלת ההחלטות הנוגע להעמדת האשראי המסחרי פועל תוך מזעור רמת הסיכון. על כן, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולוועדות האשראי ברמות שונות עד לדרג ועדת אשראי דירקטוריונית והדירקטוריון. הסמכויות מגדירות ומגבילות את הגורמים המאשרים בתחומים של היקף האשראי, היקף אשראי הפתוח, קבלת ביטחונות, קביעת איכותם ושיווים וסמכויות לקביעת ריבית.

היקף האשראי הרלוונטי לקביעת מדרג הסמכויות נקבע על פי היקף האשראי המצדדי של כל מרכיבי קבוצת הלווים שאליה משתייך הלווה ולא רק של הלווה הבודד עצמו.

למנהלי סניפים ולבעלי תפקידים אחרים במערך העסקי מוענקות סמכויות למתן אשראי. מרבית ההחלטות למתן אשראי, בהיקף מהותי יותר, מתקבלות באמצעות ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד.

בנהלי הסמכויות מפורטים סכומי החשיפה, שמוסמכים לאשר, כל אחד מהדרגים העוסקים באשראי וועדות האשראי למיניהם וזאת בכפוף לנהלי הבנק האחרים לעניין מתן אשראי.

בנוסף, נקבעו מדרג סמכויות בקשר עם אישור קבלה של ביטחונות, סמכויות לקביעת פיזור, איכות ביטחונות וסמכויות לקביעת שווי הביטחונות.

אשראי לעסקים גדולים ובינוניים

אשראי לעסקים בינוניים מאופיין ברמת פיזור גבוהה יחסית מבחינת מספר הלקוחות, ענפי המשק והפיזור הגאוגרפי. המימון במגזר זה ניתן לצרכי פעילות שוטפת תוך מימון ההון החוזר ובכלל זה מימון לקוחות ומלאי שהינו לרוב לטווח קצר, התרחבות והשקעות בפירמה שהינו לרוב במימון לטווח בינוני וארוך. מימון זה נשען על מרבית סוגי הביטחונות הקיימים כגון: פיקדונות, ני"ע, ציוד, רכבים, שעבוד שוטף ערבויות למיניהן וערבויות אישיות. כמו כן, נעשה שימוש בהתניות פיננסיות בקרב לקוחות אלה על מנת להפחית את רמת הסיכון.

האשראי ללקוחות העסקיים הגדולים הינו לרוב ברמת פיזור נמוכה מזו של יתר המגזרים. לקוחות אלה מאופיינים בפעילות מורכבת בתחום הפיננסי, ומקורות המימון שלהם מגוונים הן במערכת הבנקאית בארץ והן בחו"ל, באמצעות גופים מוסדיים ובשוק ההון. הבטוחות לאשראי הינם לרוב בטחונות כלליים כגון שעבוד שוטף, שעבוד שלילי מלווים באמות מידה פיננסיות. לקוחות אלו פועלים במגוון מוצרי האשראי ובכלל זה גם אשראי לשוק ההון.

האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידיים, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. סקטור תאגידיים בחטיבה העסקית עוסק בניהול לקוחות ובפעילות מול לקוחות קיימים שהיקף פעילותם העסקית גבוה מאוד. הסקטור פועל באמצעות ארבע מחלקות עסקיות המחולקות לפי התמחות ענפית.

סקטור נדל"ן בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות שעיקר פעילותם בענף הנדל"ן תוך התמחות במתן שירותים ייחודיים לענף זה, כפי שתואר לעיל. סקטור עסקים בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות עסקיים, שהיקף פעילותם העסקית בינונית. הסקטור פועל באמצעות שלושה מוקדים עסקיים המחולקים לפי חלוקה גיאוגרפית (צפון, מרכז ודרום) הנתמכים על ידי מרכז חיתום המרכז ומטפל בכל בקשות האשראי ללקוחות קיימים וחדשים.

פונקציות הבקרה החטיבתיות, הפועלות מטעם מנהל החטיבה העסקית, נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן לניהול מערכות הבקרה המיכוניות וניהול סיכונות בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים בחטיבה (להלן "הבקרה").

אחריות פונקציות הבקרה בחטיבה העסקית מתחלקת כדלקמן:

- בקרה חטיבתית - נושא באחריות לבקרה על האשראי למגזרים המסופלים על ידי החטיבה.
 - מחלקת בקרת אשראי עסקי בסקטור "מטה החטיבה העסקית", שבחטיבה העסקית - נושאת באחריות לבקרה בחטיבה העסקית במספר מישורים:
 - פונקציית הבקרה חטיבתית מבצעת בקרה אחר האשראי ללקוחות החטיבה העסקית. בנוסף, אחראי בקר החטיבה על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות בהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים שנקבעו.
 - המחלקה אחראית על הפעלת מנגנונים ממוכנים לצורך התרעה על חשבונות ולקוחות חריגים, לרבות הסתמכות על מידע חיצוני לבנק. המחלקה אחראית על בקרת הפעילות הבנקאית בחשבונות שהוצפו עם סימני סיכון, לרבות בירור החריגים מול גורמי האשראי הרלוונטיים בקו הקדמי (סניפים, מרחבים, מוקדים, סקטורים), ומעקב על הסדרת חריגים אלה.
 - היחידה לבקרת חשיפות שוק ההון - תחום הפעילות בנגזרים דורש התמחות ספציפית ובקרה בזמן אמת. לאור האופי המיוחד של פעילות זו והחשיפה הנובעת ממנה, היחידה אחראית על ביצוע בקרה על לקוחות שהוגדרו מראש על ידי החטיבה העסקית או ועדות האשראי השונות, קיום התניות ועמידה במסגרות.
 - בקרת ציות - מתן מענה מקצועי לעובדי החטיבה העסקית בכל הקשור לעמידה בהוראות הציות וביצוע בקרות בנושאי ציות.
- הבנק עוקב באופן רציף אחר רמת הסיכון בתיק האשראי העסקי, בין היתר באמצעות מערכת דירוג תבחינים בבנק. המערכת מדרגת את כלל החובות של לווה יחיד לבנק. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הטיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסוי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.

אשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים

סקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, נושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסניפים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהלו ותוך פיתוח וקידום מוצרי אשראי שונים. בסקטור בנקאות מסחרית מנוהלים, בנוסף, שני מוצרים ייעודיים:

- הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים - הסקטור מתווה את תהליכי העבודה ומרכז את בקשות האשראי לתחום הקרן בערבות המדינה לעסקים קטנים ובינוניים, כאשר הסניפים מעמידים את האשראי ומתפעלים אותו. במסגרת זו מנוהלים גם ההלוואות בקרן הייעודית שהוקמה לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים שנפגעו ממשבר הקורונה (בשני המסלולים שהוקמו - המסלול הכללי שבו ערבות המדינה המצרפית הינה 15% והמסלול המוגבר שבו ערבות המדינה המצרפית הינה 60%).
- כרטיסי אשראי - הסקטור מנהל את מוצרי כרטיסי האשראי שמונפקים בסניפים לרבות היבטי רגולציה, מיכון, נהלים, תהליכי עבודה וממשקים עם חברות כרטיסי האשראי.

במסגרת הנהלת הסקטור פועלת פונקציית בקרה חטיבתית המבצעת בקרת אשראי ברמת החטיבה כולה, ומתווה את הבקרה בסניפים על ידי בקרי האשראי במרחבים. בנוסף, אחראית פונקציית הבקרה החטיבתית על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות של לקוחות החטיבה הקמעונאית שבהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים מוטי-סיכון שנקבעו.

מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית מדורגים במודלים מתקדמים ייעודיים, אשר מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית. הבנק הטמיע את מערכת המדח"ם, המציגה לסניפים ולמטה את הדירוג השוטף של הלקוחות, שינויים בדירוג וניתוחים רוחביים והיסטוריים, לרבות מעקב צמוד אחר התפתחות ההוצאות להפסדי אשראי. מערכת זו ובפרט דירוג האשראי המתעדכן באופן שוטף הינה כלי תומך מהותי לניהול האשראי. כמו כן, נקבע תיאבון סיכון לכלל התיק במונחי הדירוג הממוצע ולקוחות בעלי הסתברות גבוהה לכשל. תמחור ההלוואות לאוכלוסיות אלה נעשה דרך מערך סמכויות הבני על מודל המבוסס על הערכת הסיכון של הלקוח ופרמטרים עסקיים.

אשראי לעסקים קטנים

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבונות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף, וכן כנגד ביטחונות חיצוניים במידת האפשר כדוגמת פיקדונות, נדל"ן וערבויות בעלים.

במסגרת תהליך חיתום האשראי, מנותחת פעילותו העסקית של בית העסק, גם בהתייחס לענף המשקי שבו הוא פועל. במסגרת זו, ובכפוף לבדיקת יכולת החזר ומקורות פירעון, מותאמים היקף האשראי וסוג האשראי לצרכי הלקוח.

גורמי סיכון עיקריים בפעילות מגזר העסקים הקטנים הינם הרעה מאקרו-כלכלית במשק שתוביל למיתון שישפיע השפעת רוחב על בתי העסק הפועלים במגזר; תלות באנשי מפתח בעסק (בעיקר בעלים ומנהלים); ותלות בספקים/לקוחות בודדים שעלולים להיקלע לכשל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים, בין השאר באמצעות מודלים ייעודיים לדירוג אשראי, וכן באמצעות מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה תוך קביעת קווים מנחים וסמכויות אשראי דיפרנציאליות לדרגי הניהול השונים.

על מנת לתמוך באופן מיטבי בפעילות, פועל הבנק לביצוע שיפורים בתשתיות, בתהליכים הבנקאיים ובתהליכי חיתום האשראי.

אשראי לאנשים פרטיים

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מדיניות האשראי ונהלי העבודה לעניין מתן אשראי, לרבות ללקוחות פרטיים, כוללים הנחיות וקווים מנחים לעניין חיתום אשראי והתאמתו לצרכי הלקוח וליכולת החזר שלו: בחינת מטרות האשראי, שיעור המימון המבוקש, תקופת ההלוואה, ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חבויטיו.

זאת, תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס בין השאר על הכנסה קבועה של הלקוח, פאסיבה משועבדת או פנויה, הכרות וניסיון העבודה המצטבר עמו. בנוסף, קיימים נהלים, תהליכי עבודה ייעודיים ובקורות לענין הצעה יזומה של הלוואות ללקוחות פרטיים, זאת בהתאם להנחיות בנק ישראל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות המודל הפנימי לדירוג אשראי ללקוחות פרטיים, וכן באמצעות מעקב, ניטור וניתוח רציף של ההוצאות בגין הפסדי אשראי.

הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות

המדיניות לניהול סיכונים האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וקווים מנחים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים באשראי.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בוועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בוועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכונים האשראי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO).

מסמך המדיניות קובע את תיאבון הסיכון המורכב משורה ארוכה של מדדי גורמי סיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לוויים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות ייחודיים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלוונטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילותו העסקית של הבנק.

סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. זאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רבדי הניהול והבקרה בבנק, החל בדירקטוריון, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכלה בפונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות מנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO) הינה גורם המעטפת שמרכז את הטיפול בנושא ניהול הסיכונים בבנק ובניהול סיכונים האשראי.

במסגרת זו, ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

- קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוצע בין שתי חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

- קו הגנה שני

בקרת סיכונים

החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" הבלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילות החטיבה ואחריותה כוללות מספר תחומים: בתחום ניהול סיכונים האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות:

- בקרת סיכונים אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק.

- אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

חטיבת מידע ודיווח כספי - חשבונאי ראשי

החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

- קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ומבצעת ביקורות על ניהול סיכון האשראי, כחלק מתוכנית העבודה השנתית והרב שנתית שלה.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי הבנק. מנגנון קבלת ההחלטות בנוגע למתן האשראי הינו היררכי, מרמת הסניף ועד לרמת הדירקטוריון. כל יחידה המטפלת במתן אשראי עוקבת באופן שוטף אחר פירעונו בהתאם לתנאי, ואחר מצבו הפיננסי של הלקוח בהתאם להיקפי חבותו. ממצאים הדורשים טיפול מדווחים לגורם האשראי המוסמך. בנוסף, כאמור לעיל, כולל תהליך מתן האשראי מעורבות של מחלקת האנליזה, המהווה חלק מפונקציית ניהול הסיכונים של הבנק. מעורבות זו כוללת (ביחס לחשיפות אשראי גדולות ולענפי משק כפי שנקבע

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

בהוראות בנק ישראל ובנהלי הבנק, ניתוח בלתי תלוי של בקשות אשראי והצגת המסקנות וההמלצות במסמך כתוב המצורף לבקשת האשראי ומובא לדין בועדת האשראי המתאימה.

בתהליך אישור אשראי בוחנים ומעריכים את הסיכון הכרוך במתן אשראי ללקוח כלשהו, שבמרכזו בודקים שאשראי המבוקש אכן הולם את צרכי הלקוח וכושר הפירעון שלו. הבחינה מתבצעת בין אם מדובר באישור אשראי חדש ובין אם מדובר בחידוש אשראי קיים או שינויים באשראי קיים.

הקווים המנחים לתהליך בחינה ואישור בקשות האשראי, המפורטים במדיניות האשראי של הבנק, מתייחסים לכל מקרה בו נדרש אישור אשראי חדש ללקוח או חידוש אשראי קיים או שינויים בהרכב האשראי, ביטחונות, אשראי פתוח מאושר והתניות. התהליך הכללי לבחינה ואישור בקשת אשראי כולל את השלבים הבאים:

- בדיקת מטרת האשראי והתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת איכות הלקוח: מוסר התשלומים של הלווה, איכות הבעלים וההנהלה. היקף העסקי, מצב ענפי, מעמדו של הלווה בענף, רווחיות, איתנות פיננסית וכושר החזר להתחייבויות קיימות ולתנאי פירעון של האשראי המבוקש.
- בדיקת מאגרי מידע חיצוניים, במידת הצורך.
- בדיקת טיב הביטחונות המוצעים והנדרשים וההתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת חשיפה קיימת ללקוח ולקבוצת הלווים והרווחיות לבנק ברמות אלה.
- קביעת תנאים עסקיים כגון: ריבית, עמלות וכדומה. ובדיקת הרווחיות והתשואה.
- חוות דעת מסכמת של הגורם העסקי הכוללת סיכום סיכוני האשראי שבבקשה ודרכי התמודדות/ מזעור שלהם והתייחסות לתרחישי מצוקה ברמת העסקה וברמת הלווה.
- המלצה - לאשר/ לדחות/ להתנות/ לשנות בהתאם לסיכון האשראי השיורי ורווחיות הלקוח.
- החלטה.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הבנק קבע במרבית הנושאים שני סוגי מגבלות. האחת מגבלת דירקטוריון והשנייה מגבלת הנהלה לפי הגישה הבאה:

מגבלות דירקטוריון - מגבלות הדירקטוריון בתיאבון הסיכון משקפות את החשיפה המקסימאלית שדירקטוריון הבנק מאפשר בכל תחומי הסיכון. מגבלות הדירקטוריון ניתנות לשינוי, על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

מגבלות ההנהלה - מגבלות ההנהלה מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכוני האשראי של הבנק ולאפשר צמצום החשיפות עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. מגבלות הנהלה ניתנות לשינוי, על ידי וועדת אשראי עליונה של הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

דיווח על המעקב אחר העמידה במגבלות תיאבון הסיכון של הבנק. במידה ונוצרה חריגה ממגבלות הנהלה שנקבעו, החטיבה הרלוונטית מדווחת על פי כללי הדיווח שהוגדרו במדיניות לגורמים השונים. בדיווח נכללות הסיבות שגרמו לחריגה, השלכות החריגה ואת הצעדים שנקטו או שמומלץ לנקוט על מנת להסדיר את החריגה.

אין לחרוג ממגבלות הדירקטוריון אלא אם התקבל אישורו המוקדם של הדירקטוריון או של ועדה מטעמו.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1) (במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2020				
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי	אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
כולל בנק אגוד				
328,043	2,435	327,550	2,928	חובות, למעט אגרות חוב
15,453		15,453		איגרות חוב
97,140	232	97,264	108	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
440,636	2,667	440,267	3,036	סך הכל
31 בדצמבר 2020				
ללא בנק אגוד				
291,652	2,435	291,483	2,604	חובות, למעט אגרות חוב
7,853		7,853		איגרות חוב
88,161	276	88,281	68	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
387,666	2,711	387,617	2,672	סך הכל
31 בדצמבר 2019				
254,699	1,693	253,581	2,811	חובות, למעט אגרות חוב
9,196		9,196		איגרות חוב
77,955	119	78,020	54	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
341,850	1,812	340,797	2,865	סך הכל

(1) יתרות ברוטו בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים של פריטים מאזניים וחוץ מאזניים, היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(2) חשיפות חוץ מאזניות הן לפני מקדמי המרה לאשראי (CCF).

לפריטים בדבר היתרות וניתוח השינויים בחובות פגומים ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2020.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2020 (במיליוני שקלים חדשים):

כולל בנק אגוד								סכום בפיגור
עומק הפיגור								
יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽²⁾	סך הכל	בפיגור של 90 יום או יותר					בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽¹⁾	
		סך הכל מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	מעל 15 חודשים עד 33 חודשים	מעל 6 חודשים עד 15 חודשים	90 ימים ועד 6 חודשים		
295	35	253	201	19	12	21	7	סכום בפיגור
119	7	112	111	1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽³⁾
1,612	71	1,107	141	123	162	681	434	יתרת חוב רשומה
219	36	183	101	59	23	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽⁴⁾
1,393	35	924	40	64	139	681	434	יתרת חוב נטו

ללא בנק אגוד								סכום בפיגור
עומק הפיגור								
יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽²⁾	סך הכל	בפיגור של 90 יום או יותר					בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽¹⁾	
		סך הכל מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	מעל 15 חודשים עד 33 חודשים	מעל 6 חודשים עד 15 חודשים	90 ימים ועד 6 חודשים		
291	35	249	199	19	11	20	7	סכום בפיגור
118	7	111	110	1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽³⁾
1,551	71	1,071	140	121	147	663	409	יתרת חוב רשומה
219	36	183	101	59	23	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽⁴⁾
1,332	35	888	39	62	124	663	409	יתרת חוב נטו

- (1) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
 (2) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לונה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעונן.
 (3) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.
 (4) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

לפרטים בדבר תנועה בירתת ההפרשה להפסדי אשראי ופירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 לדוחות הכספיים לשנת 2020.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות

הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהול דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטוחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית (הקו הראשון).

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווגים וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לוגיות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב. איתור הלוואות לדירור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גבייה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחינוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם למדיניות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים, מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גבייה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדירור.

חובות מתחת ל-700 אלפי שקלים חדשים, שמצויים בפיגור של 90 יום, מוערכים על בסיס קבוצתי, ובמקרה זה מסווגים כחובות נחותים.

קבלת החלטה בדבר סיווג החוב מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכישר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד ג'.

הפרשה להפסדי אשראי - בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמעו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגיבוש ההפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות שנקבעו בנהלי הבנק. המערכת מאפשרת גם טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק.

ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח.

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחר הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות בהתאם לרף של 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל.

לפרטים בדבר הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, הפרשה בגין הלוואות לדירור והפרשה בגין אשראי חוץ מאזני ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים לשנת 2020.

הסדרי חוב וטיפול בחוב בעייתי בארגון מחדש - ככלל, במקרים בהם ניתן להגיע להסדר לסילוק החוב, מבלי לפגוע בבטוחות העומדות לטובת הבנק, ומבלי לנקוט הליכים משפטיים, נותן הבנק עדיפות לעריכת הסדר לסילוק החוב.

במטרה לשפר גביית האשראי ולמנוע, ככל שניתן, מצבי כשל בגביית חובות, עורך הבנק ניסיונות להגיע להסדרים לתשלום החוב, טרם נקטת הליכים משפטיים ואף לאחר ובמהלך נקיטתם, אשר יכול ויכלול: דחיית מועדי תשלום, פריסה מחדשת של החוב, הפחתת שיעורי ריבית, שינוי לוח הסילוקין, שינוי תנאי החוב במטרה להתאימם למבנה המימון של הלווה, איחוד חובות הלווה, העברת חובות ללווים אחרים תחת קבוצת לוויים בשליטה משותפת, בחינה מחדשת של אמות המידה הפיננסיות המוטלות על הלווה ועוד.

חוב אשר פורמאלי עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק יותר בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).

לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתו הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם: (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו- (2) במסגרת ההסדר הבנק העניק יותר לחייב.

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2020

כולל בנק אגוד

להלן פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק (במיליוני שקלים חדשים):

הפסדי אשראי ⁽⁴⁾		חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
		מזה:					מזה:				
יתרת הפרשה	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	הוצאות בגין הפסדי אשראי ⁽⁸⁾	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	אשראי ⁽⁵⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁴⁾	סך הכל	
10	-	2	6	9	905	1,168	9	20	1,139	1,168	פעילות לווים בישראל
10	-	6	-	40	345	597	40	6	652	698	ציבור - מסחרי
208	34	73	389	552	7,795	13,324	552	317	12,724	13,593	חקלאות, ייעור ודיג
23	3	5	91	131	1,013	1,527	131	18	1,379	1,528	כרייה וחציבה
250	21	57	214	341	16,451	38,957	341	2,064	36,618	39,023	תעשייה וחרושת
42	(18)	(10)	85	97	5,737	6,753	97	480	6,380	6,957	מזה: יהלומים
18	-	7	-	11	3,211	5,161	11	34	5,616	5,661	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
245	81	117	387	489	11,122	14,791	489	901	13,643	15,033	בינוי ונדל"ן - פעילויות
104	9	82	54	147	1,650	2,073	147	214	1,712	2,073	בנדל"ן
92	7	70	104	244	1,497	2,489	244	82	2,207	2,533	אספקת חשמל ומים
36	10	34	10	75	1,169	1,870	75	109	1,782	1,966	מסחר
148	2	67	150	189	7,812	15,902	189	63	18,528	18,780	בתי מלון שירותי הארחה
107	35	69	118	163	3,969	5,892	163	248	5,489	5,900	ואוכל
30	4	18	18	32	2,721	3,421	32	304	3,093	3,429	תחבורה ואחסנה
1,300	185	592	1,535	2,389	64,384	112,398	2,389	4,842	109,583	116,814	מידע ותקשורת
941	11	279	97	1,285	156,324	172,876	1,285	732	170,859	172,876	שירותים פיננסיים
339	77	135	96	205	24,033	37,515	205	311	37,116	37,632	שירותים עסקיים אחרים
2,580	273	1,006	1,728	3,879	244,741	322,789	3,879	5,885	317,558	327,322	שירותים ציבוריים
-	-	-	-	-	512	556	-	-	2,179	2,179	וקהילתיים
-	-	-	-	-	60	60	-	-	14,709	14,709	סך הכל מסחרי
2,580	273	1,006	1,728	3,879	245,313	323,405	3,879	5,885	334,446	344,210	אנשים פרטיים - הלוואות
85	-	43	80	139	3,217	4,689	139	360	4,659	5,158	לדיר
2	-	1	-	-	11,755	11,843	-	-	13,723	13,723	אנשים פרטיים - אחר
-	-	-	-	-	553	553	-	-	1,004	1,004	סך הכל ציבור - פעילות
87	-	44	80	139	15,525	17,085	139	360	19,386	19,885	בישראל
2,667	273	1,050	1,808	4,018	260,838	340,490	4,018	6,245	353,832	364,095	בנקים בישראל
											ממשלת ישראל
											סך הכל פעילות בישראל
											פעילות לווים בחוץ לארץ
											סך הכל ציבור - פעילות
											בחוץ לארץ
											בנקים בחוץ לארץ
											ממשלות בחוץ לארץ
											סך הכל פעילות בחוץ לארץ
											סך הכל

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 260,838, אגרות חוב - 16,864 נירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר - 200, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 4,543 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 81,650.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע האשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) אשראי תקין בדירוג נמוך שמדיניות הבנק קובעת מגבלות ספציפיות לגבי העמדתו.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 2,068 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,213 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 5,521 מיליוני שקלים חדשים בגינו נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר וערבויות ביצוע בנוסח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

(8) החל מיום 30 בספטמבר 2020 מאחד הבנק את הדוחות הכספיים של בנק אגוד, דוח הרווח וההפסד המאוחד לשנת 2020 כולל את התוצאות הכספיות של בנק אגוד.

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - המשך

ליום 31 בדצמבר 2020

ללא בנק אגוד

להלן פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק (במיליוני שקלים חדשים):

		חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾				
		הפסדי אשראי ⁽⁴⁾					מזה:				
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	חובות	סך הכל ⁽⁶⁾	אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁴⁾	סך הכל		
10	-	2	6	9	767	1,008	9	20	979	1,008	פיצול לזכרים בישראל
10	-	6	-	31	230	431	31	6	396	433	ציבור - מסחרי
205	34	78	312	426	6,880	11,740	426	317	11,165	11,908	חקלאות, ייעור ודיג
23	3	5	91	131	1,013	1,527	131	18	1,379	1,528	כרייה וחציבה
220	21	58	170	275	14,288	34,585	275	2,064	32,254	34,593	תעשייה וחרושת
40	(18)	(9)	73	81	4,666	5,342	81	480	4,791	5,352	מזה: יהלומים
17	-	8	-	11	2,979	4,692	11	34	5,019	5,064	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
243	81	120	311	391	9,090	11,970	391	901	10,843	12,135	בינוי ונדל"ן - פעילויות
102	9	82	30	86	1,462	1,846	86	214	1,546	1,846	בנדל"ן
80	7	69	23	156	1,253	2,195	156	82	1,995	2,233	אספקת חשמל ומים
35	10	35	10	61	950	1,541	61	109	1,380	1,550	מסחר
147	2	67	126	160	6,161	13,503	160	63	15,759	15,982	בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
106	34	70	115	159	3,688	5,395	159	248	4,993	5,400	תחבורה ואחסנה
30	4	19	18	31	2,334	2,913	31	304	2,584	2,919	מידע ותקשורת
1,245	184	605	1,194	1,877	54,748	97,161	1,877	4,842	93,704	100,423	שירותים פיננסיים
											שירותים עסקיים אחרים
											שירותים ציבוריים וקהילתיים
											סך הכל מסחרי
941	11	279	97	1,249	145,945	161,611	1,249	732	159,630	161,611	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
335	68	130	88	185	19,340	31,444	185	311	31,054	31,550	אנשים פרטיים - אחר
2,521	263	1,014	1,379	3,311	220,033	290,216	3,311	5,885	284,388	293,584	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	273	317	-	-	1,615	1,615	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	60	60	-	-	7,589	7,589	ממשלת ישראל
2,521	263	1,014	1,379	3,311	220,366	290,593	3,311	5,885	293,592	302,788	סך הכל פעילות בישראל
											פעילות לזכרים בחוץ לארץ
85	-	43	80	139	3,217	4,688	139	360	4,328	4,827	סך הכל ציבור - פעילות בחוץ לארץ
2	-	1	-	-	11,271	11,359	-	-	12,522	12,522	בנקים בחוץ לארץ
-	-	-	-	-	553	553	-	-	1,004	1,004	ממשלות בחוץ לארץ
87	-	44	80	139	15,041	16,600	139	360	17,854	18,353	סך הכל פעילות בחוץ לארץ
2,608	263	1,058	1,459	3,450	235,407	307,193	3,450	6,245	311,446	321,141	סך הכל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 235,407, אגרות חוב - 8,828, נירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר - 194, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 3,688 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 73,564.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב ונירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (5) אשראי תקין בדירוג נמוך שמדיניות הבנק קובעת מגבלות ספציפיות לגבי העמדתו.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 2,061 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,204 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 5,069 מיליוני שקלים חדשים בגינו נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר וערבויות ביצוע בנוסח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - מאוחד - המשך

ליום 31 בדצמבר 2019

פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק - המשך (במיליוני שקלים חדשים):

חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾			סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾								
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾			מזה:								
יתרת הפרשה הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	אשראי ⁽⁵⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁸⁾⁽⁴⁾	סך הכל	פעילות לווים בישראל
8	1	1	7	15	673	895	15	12	868	895	ציבור - מסחרי
4	-	-	-	-	351	519	-	-	539	539	חקלאות, ייעור ודיג
162	25	58	280	398	6,401	10,726	398	239	10,195	10,832	כרייה וחציבה
21	(3)	(6)	95	105	1,129	1,693	105	60	1,528	1,693	תעשייה וחרושת ⁽⁸⁾
183	(9)	9	165	270	13,417	33,318	270	483	32,567	33,320	מזה: יהלומים
30	1	(24)	62	425	4,339	4,936	425	83	4,433	4,941	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
9	1	-	3	16	1,612	2,387	16	49	2,768	2,833	בינוי ונדל"ן - פעילויות
204	63	87	331	457	8,180	10,575	457	264	9,994	10,715	בנדל"ן ⁽⁸⁾
29	10	11	28	48	1,082	1,414	48	55	1,312	1,415	אספקת חשמל ומים ⁽⁸⁾
18	7	15	22	41	1,233	1,881	41	26	1,821	1,888	מסחר
10	(3)	(2)	22	27	643	1,272	27	94	1,161	1,282	בתי מלון שירותי הארחה
82	2	15	135	144	4,033	7,791	144	-	9,661	9,845	ואוכל ⁽⁸⁾
70	21	40	68	109	3,444	4,981	109	53	4,829	4,991	תחבורה ואחסנה
15	4	4	25	36	2,117	2,620	36	157	2,439	2,632	מידע ותקשורת
824	123	214	1,148	1,986	47,525	83,315	1,986	1,515	82,587	86,128	שירותים פיננסיים
673	14	44	56	1,532	135,278	148,626	1,532	899	146,195	148,626	שירותים עסקיים אחרים
273	91	101	87	234	20,476	31,495	234	403	31,165	31,802	שירותים ציבוריים
1,770	228	359	1,291	3,752	203,279	263,436	3,752	2,817	259,947	266,556	וקהילתיים
-	-	-	-	-	110	151	-	-	657	657	סך הכל מסחרי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,941	7,941	אנשים פרטיים - הלוואות
1,770	228	359	1,291	3,752	203,389	263,587	3,752	2,817	268,545	275,154	לדיר ⁽⁸⁾
42	-	8	37	127	3,122	4,493	127	5	4,457	4,549	אנשים פרטיים - אחר
1	-	(3)	-	-	7,150	7,155	-	-	8,881	8,881	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	656	656	-	-	2,437	2,437	בנקים בישראל
43	-	5	37	127	10,928	12,304	127	5	15,775	15,867	ממשלת ישראל
1,813	228	364	1,328	3,879	214,317	275,891	3,879	2,822	284,320	291,021	סך הכל פעילות בישראל
											פעילות לווים בחוץ לארץ
											סך הכל ציבור - פעילות בחוץ לארץ ⁽⁸⁾
											בנקים בחוץ לארץ
											ממשלות בחוץ לארץ
											סך הכל פעילות בחוץ לארץ
											סך הכל

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 214,317, אגרות חוב - 9,964, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר - 120, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 2,578 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 64,042.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) אשראי תקין בדירוג נמוך שמדיניות הבנק קובעת מגבלות ספציפיות לגבי העמדתו.

(6) סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,759 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,501 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 5,571 מיליוני שקלים חדשים בגינם נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר וערבויות ביצוע בנטוס חוק מכר ממסבחי משנה בינלאומיים.

(8) סיווג מחדש.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020						
ללא בנק אגוד	סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
						חשיפת אשראי מאזנית:
55,060	66,034	448	3,801	21,477	40,308	מסחרי
195,786	209,434	-	144,203	48,579	16,652	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
17,841	22,992	339	3,708	11,144	7,801	אנשים פרטיים - אחר
3,476	4,323	-	141	578	3,604	נכסים בגין מכשירים נגזרים ⁽¹⁾
272,163	302,783	787	151,853	81,778	68,365	סך הכל ציבור
17,163	38,187	-	4,508	3,712	29,967	בנקים וממשלות
289,326	340,970	787	156,361	85,490	98,332	סך הכל חשיפת אשראי מאזנית
8,133	17,987	143	6,404	6,624	4,816	מזה: אגרות חוב
88,381	97,372	-	5,452	18,266	73,654	סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית
ליום 31 בדצמבר 2019						
						חשיפת אשראי מאזנית:
49,048		-	2,927	15,404	30,717	מסחרי
170,653		-	114,760	39,273	16,620	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
19,360		197	3,297	7,759	8,107	אנשים פרטיים - אחר
3,668		-	54	1,119	2,495	נכסים בגין מכשירים נגזרים ⁽¹⁾
242,729		197	121,038	63,555	57,939	סך הכל ציבור
5,917		-	705	1,599	3,613	בנקים וממשלות
248,646		197	121,743	65,154	61,552	סך הכל חשיפת אשראי מאזנית
11,658		80	1,509	6,706	3,363	מזה: אגרות חוב
68,822		-	2,785	11,224	54,813	סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית

(1) נכסים בגין מכשירים נגזרים מכילים בין היתר מכשירים נגזרים של בנקים וממשלות.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

חשיפות למדינות זרות – מאוחד⁽¹⁾

חלק א - מידע בדבר סך החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך כסומו החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

חשיפה מאזנית ⁽²⁾		חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה לתושבים											המדינה
		חשיפה מאזנית מעבר לגבול מקומיים					חשיפה מאזנית מעבר לגבול מקומיים						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול	מזה: סיכון	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	סך חשיפה מאזנית	לממשלות ⁽⁴⁾
31 בדצמבר 2020													
2,206	10,638	-	581	-	13	12,844	-	352	352	1,860	358	10,626	ארצות הברית
1,365	221	-	2,255	-	20	1,586	-	-	-	1,470	116	-	צרפת
1,128	396	-	764	-	19	2,465	941	572	1,513	775	749	-	בריטניה
109	52	-	2,844	-	-	161	-	-	-	117	44	-	גרמניה
2,072	1,245	-	1,845	-	56	3,317	-	-	-	2,552	694	71	אחרות
6,880	12,552	-	8,289	-	108	20,373	941	924	1,865	6,774	1,961	10,697	סך כל החשיפות למדינות זרות
1,186	864	-	832	-	30	2,050	-	-	-	840	1,210	-	מזה: נתוני בנק אגוד
437	79	-	142	-	37	516	-	-	-	489	17	10	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC
38	6	-	39	-	-	44	-	-	-	42	2	-	מזה: למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה
31 בדצמבר 2019													
3,252	6,778	-	556	-	24	10,030	-	316	316	1,473	246	8,311	ארצות הברית
1,285	133	-	2,226	-	21	1,418	-	-	-	1,404	14	-	צרפת
787	166	-	1,115	-	14	2,041	1,088	332	1,420	634	161	158	בריטניה
107	25	-	2,922	-	-	132	-	-	-	75	57	-	גרמניה
1,849	566	-	1,000	-	25	2,415	-	-	-	1,863	350	202	אחרות
7,280	7,668	-	7,819	-	84	16,036	1,088	648	1,736	5,449	828	8,671	סך כל החשיפות למדינות זרות
328	81	-	83	-	4	409	-	-	-	398	-	11	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC
34	8	-	33	-	-	42	-	-	-	42	-	-	מזה: למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוב מאזני, מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקן 313.
- (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) יתרת החשיפה החוץ מאזנית כוללת סך של 5,653 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות חוק מוכר של לווים בענף הנדל"ן בישראל. (ליום 31 בדצמבר 2019 - 5,571 מיליוני שקלים חדשים). לפרטים בדבר עדכון מקדם ההמרה לאשראי (CCF) המוחל על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות על פי חוק המכר. ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

לימים 31 בדצמבר 2020 ו-31 בדצמבר 2019 אין מדינות שסך החשיפה אליהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון.

חלק ג' - מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

לימים 31 בדצמבר 2020 ו-31 בדצמבר 2019 אין לבנק חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות ולמדינות זרות שעברו ארגון מחדש.

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, ביטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

שורת "סך כל החשיפות למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחוץ לארץ של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה. חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

הפחתת סיכון אשראי (CRC)

קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. קבוצת הבנק נוקטת באמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים העיקריים להפחתת הסיכון במסגרת מדיניות האשראי של הבנק.

יקוזז נכסים והתחייבויות - הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 12 בדצמבר 2012.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקוזז נכסים והתחייבויות הנובעים מאותו צד נגדי ויצג במאזן את יתרנם נטו בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- בגין אותן ההתחייבויות יש לו זכות חוקית בת אכיפה לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים.
- בכוננות לפרוע את ההתחייבויות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית.
- גם התאגיד הבנקאי וגם הצד הנגדי חייבים אחד לשני סכומים הניתנים לקביעה.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקוזז נכסים והתחייבויות עם שני צדדים נגדיים שונים ויצג במאזן סכום נטו בהתקיים כל התנאים המצטברים לעיל, ובתנאי שיטת הסכם בין שלוש הצדדים המעגן באופן ברור את זכות התאגיד הבנקאי בגין אותן ההתחייבויות לקיזוז.

כמו כן, נקבע כי תאגיד בנקאי יקוזז פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי שניתן מפיקדונות אלה, כשאין לבנק סיכון להפסד מהאשראי. תאגיד בנקאי לא יקוזז בין נכסים בגין מכשירים נגזרים כנגד ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים אלא אם מתקיימים כל התנאים המצטברים שלעיל. עם זאת, בהוראות נקבע כי במקרים מסוימים תאגיד בנקאי רשאי לקוזז סכומי שווי הוגן שהוכרו בגין מכשירים נגזרים וסכומי שווי הוגן שהוכרו בגין הזכות לדרוש חזרה ביטחון במזומן (חייבים), או המחויבות להשיב ביטחון במזומן (זכאים) הנובעים ממכשירים נגזרים שבוצעו עם אותו צד נגדי בהתאם להסדר להתחשבות נטו (Master Netting Arrangement), גם אם תנאי הכוונה לפרוע על בסיס נטו או בו זמנית אינו מתקיים.

בנוסף, תאגיד בנקאי יקוזז בין "ניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר" לבין "ניירות ערך שנמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר", אם מתקיימים תנאים מסוימים שנקבעו בכללי החשבונאות המקובלים בארצות הברית בנושא זה.

עם זאת, הבנק אינו רשאי לקוזז מאזנית סכומים אלא אם קיבל לכך אישור מראש של הפיקוח על הבנקים.

מדיניות הבנק הנוכחית היא להציג חשיפות בגין עסקאות ברוטו, למעט פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי כאמור לעיל. בהתאם לכך, פיקדונות המיועדים למתן אשראי, שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי, ולקבוצת הבנק אין סיכון להפסד אשראי, קוזזו מן האשראי שניתן מפיקדונות אלו. פערי הריבית בגין פעילות זו הוצגו בדוח רווח והפסד בסעיף עמלות.

בטוחות - קבלת ביטחונות לטובת הבנק נועדה להבטיח את החזר האשראי, שהבנק נותן ללקוח, במקרה של חדלות פירעון. טיב וכמות הביטחונות הנדרשים מהלקוח, נקבעים על סמך המאפיינים הבסיסיים של הלווה, מאפייני העסקה, ומהותיות הסיכון לכך שהלקוח לא יוכל להחזיר את האשראי. ככל שהסיכון גבוה יותר, הבנק ידרוש ביטחונות רבים יותר ונדילים יותר. ככלל, הלקוח יידרש להמציא סוגי ביטחונות, המתאימים ככל הניתן לאשראי הניתן, לפי פרמטרים שונים כגון: התאמה לעסקה, לסכום ולתקופת האשראי.

הבנק קבע את סוגי הנכסים אשר יוכרו כבטוחות למתן אשראי במדינות ובנהלים. הבטוחות העיקריות המקובלות בבנק הן: פיקדונות, ניירות ערך, שעבוד של נדל"ן ושל רכב, שוברי אשראי, צ'קים, ערבויות בנקאיות וערבויות של מוסדות, של תאגידים או של יחידים. במסגרת מדיניות הבטוחות, נקבעו כללים ועקרונות באשר לרמת ההסתמכות על כל סוג בטוחה, בהתאם לאופייה, סחירותה, התנודתיות במחירה, מהירות מימושה ומעמדה המשפטי, וזאת בנוסף לבחינת כושר ההחזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי.

כמו כן, קיימים סוגי ביטחונות נוספים כדוגמת שיעבוד שוטף, חייבים ו/או אמות מידה כספיות ותפעוליות המושתות על לקוח בכדי להבטיח את יכולתו לעמוד בפירעון חובו לבנק.

הבטוחות מותאמות, במידת האפשר, לסוג האשראי אותו הן מבטיחות, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי, למטרות וכן למהירות יכולת המימוש שלהן. מקדמי הביטחון קובעים את השיעור בו הבנק מוכן להסתמך על בטוחה מסוימת כביטחון לאשראי. שווי הבטוחות בהתאם למקדמי הביטחון מחושב, ככל שניתן, באופן אוטומטי על ידי מערכות המחשוב. מקדמי הביטחון לסוגי הבטוחות השונים נבדקים אחת לשנה, ומאשרים בועדת אשראי עליונה ובוועדת אשראי דירקטוריונית, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. כמו כן, קיימים ביטחונות אשר אינם נלקחים בחשבון בחישוב מקדמי הביטחון והם משמשים לחיזוק מערך הביטחונות הקיים. הבנק מאשר באופן פרטני ומוגבל, גם מתן אשראי כנגד התחייבות הלווה בלבד.

ככלל, בעת קבלת נכס לביטחון, הבנק מתחשב רק בסכום מסוים מערך הנכס לצרכי ביטחון ("מקדם ביטחון"). מקדם הביטחון הוא המקדם בו יש להכפיל את שווי הנכס לשם קבלת שווי הנכס לביטחון עבור הבנק. לכל סוג בטוחה נקבע מקדם ביטחון מתאים, בהתחשב במספר פרמטרים כגון: סחירות ויכולת המימוש של הבטוחה, זמן המימוש ועלות התהליך, התנודתיות של מחיר הבטוחה, המעמד המשפטי/צורת רישום הבטוחה והבעלות עליה, והיכולת של צד ג' להטיל מגבלות על מימוש הבטוחה.

במסגרת נוהלי הבנק נקבעו כללים באשר לניהול השוטף של הביטחונות, ובכלל זה עדכון ערכם של הביטחונות: פיקדונות וערבויות בנקאיות מתעדכנים באופן שוטף לפי תנאייהם; ביטחונות שהם ניירות ערך שחירים מתעדכנים באופן שוטף לפי ערכם בשוק; לגבי בטוחות שהן נדל"ן, קובע הנהל את המועד להערכת שווי על ידי שמאי מוסמך בהתאם לסוג האשראי המובטח על ידי הנכס. הערכה זו מתוקפת במקרים המוגדרים במדיניות הבנק, על ידי יחידת השמאות הפנימית של הבנק. כמו כן, מבוצעת הערכת שווי במקרים של חשש לירידה מהותית בערך ביטחון, העלולה להעמיד את הבנק במצב של חוסר ביטחונות.

הבנק עושה שימוש נרחב בבטוחות אשר אינן מוכרות במסגרת כללי הפחתת הסיכון (CRM) של באזל II (נדל"ן, שעבוד רכב, ערבויות אישיות) בכדי להפחית את סיכויי האשראי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ערבים - לעיתים הבנק דורש מהלקוח להמציא ערבויות או ערבים להבטחת האשראי. קיימים מספר סוגי ערבויות כגון ערבויות אישיות, ערבויות בנקאיות לסוגיהן, ערבויות מדינה, פוליסות ביטוח או כתבי שיפוי.

סינדיקציות אשראי - הבנק משתתף בסינדיקציות, באמצעות מערך מקצועי המאפשר לו להוביל סינדיקציות בהיקפי אשראי משמעותיים. מימון במסגרת סינדיקציה מאפשר פיזור הסיכון בין מספר גופים מממנים בעסקאות אשראי גדולות.

שיתוף/מכירת חובות - כלי נוסף להפחתת סיכון האשראי הוא שיתוף/מכירת נתחים מתיק האשראי של הבנק במגזרים מסוימים לגופים פיננסיים. במהלך השנים האחרונות, יצר הבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית למכירת סיכון אשראי. מכירת/שיתוף הסיכון יכולה להיעשות הן באמצעות מכירה מוחלטת והן באמצעות שיתוף בסיכון. פעילות זו מובלת על ידיחידת הסינדיקציה שבחטיבה העסקית.

ביום 28 בדצמבר 2016 השלים הבנק רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) התשל"ה - 1974 ולהתחייבויות הוצאת ערבויות כאמור.

פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות ונועדה בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות.

רכישת הביטוחים נועדה, בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא "מדידה והלימות הון".

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים ועל ניהולם המבוקר.

פיזור הסיכונים מאופיין במספר היבטים:

- פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים.
- פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות.
- מגבלות על היקף חשיפה למגזרי פעילות ייחודיים ולסך פעילות הלווים בחוץ לארץ.
- מגבלות על היקף חשיפה ללווים בודדים ולקבוצות לוויים.
- פיזור גיאוגרפי במקרים רלוונטיים (ענף הבניה, משכנתאות).

ענפי משק - בהנהלת הבנק ובדירקטוריון נערכים, בהתאם לצורך, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בעיקר ביחס לענפים הרגישים לתנודתיות במחזורי העסקים. מדיניות האשראי לענפים הרגישים נקבעת בהתבסס על ניתוח כלכלי של ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. הבנק מקפיד על פיזור החבות בין ענפי המשק השונים, כך שלא תיווצר חבות חריגה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 315. אשראי לענפים מסוימים, כמו ענף היהלומים וענף הבנייה (לרבות תתי הענפים שלו), מטופל על ידי יחידות מקצועיות ובעלי תפקידים המתמחים בענפים אלה. לענפים האמורים נקבעו כללים ונהלים ספציפיים, בנוסף לנהלים הכלליים הנוגעים להעמדת אשראי, וזאת על מנת להתמודד עם סיכויי האשראי הייחודיים לענפים אלה. בענף היהלומים הבנק מעדיף לדרוש ביטחונות מחוץ לענף על מנת להפחית את סיכון האשראי ולגדרו.

לקוחות גדולים - הבנק פועל בתחום האשראי ללקוחות גדולים באמצעות סקטור תאגידיים, במסגרתו פועלים צוותים בעלי התמחויות ענפיות. לעתים, מגביל הבנק את חלקו באשראי ללקוח גדול ביחס להיקף האשראי הכולל לאותו לקוח במערכת הבנקאית, ובמקרים מסוימים מתנה את השתתפותו במימון עסקאות מסוימות ביצירת חבילת מימון כוללת בה ישותפו גם בנקים נוספים (במסגרת הסדרי קונסורציום). הבנק מקפיד על עמידה במגבלות על חבות לווה וקבוצת לוויים ועל חבותם הכוללת של הלווים הגדולים וקבוצות הלוויים שחבותם נטו לבנק עולה על 10%, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

פיזור גיאוגרפי - הבנק מקפיד על פיזור גיאוגרפי בתחום האשראי לבנייה ובתחום המשכנתאות, במטרה להקטין ריכוזיות יתר במתן האשראי.

גידורים - ללוויים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי חיסוי והגנה (עסקות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכויי החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. הבנק קבע הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה נאותים על פעילות לוויים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרחישים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בסל הביטחונות שלהם הוא ניירות ערך.

הלוואות לדיור

ביטחונות - על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין ביטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב. לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי הנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד. השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, דורש הבנק לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בנייה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

ביטוחים - על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבוסס בביטוח נכס. בנוסף, הלוויים עצמם מבטוחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו. תהליך ביטוח האשראי הינו גורם מפחית סיכון משמעותי.

שיעור המימון (LTV) - שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאיתנותו הפיננסית.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3) (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020										
מובטחים										
לא מובטחים										
מזה: על ידי נגזרי אשראי		מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי בטחון				סך הכל		סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽²⁾	מזה: סכום מובטח ⁽¹⁾	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	
-	-	1,747	8,319	8,198	26,126	9,945	34,445	293,598	חובות, למעט אגרות חוב	
-	-	-	-	-	-	-	-	15,453	אגרות חוב	
-	-	1,747	8,319	8,198	26,126	9,945	34,445	309,051	סך הכל	
-	-	20	238	74	226	94	464	2,136	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	
ליום 31 בדצמבר 2020										
ללא בנק אגוד										
-	-	1,716	8,144	7,030	23,258	8,746	31,402	260,250	חובות, למעט אגרות חוב	
-	-	-	-	-	-	-	-	7,853	אגרות חוב	
-	-	1,716	8,144	7,030	23,258	8,746	31,402	268,103	סך הכל	
-	-	20	238	63	211	83	449	1,864	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	
ליום 31 בדצמבר 2019										
-	-	984	6,487	5,875	17,514	6,860	24,001	230,698	חובות, למעט אגרות חוב	
-	-	-	-	-	-	-	-	9,196	אגרות חוב	
-	-	984	6,487	5,875	17,514	6,860	24,001	239,894	סך הכל	
-	-	14	151	32	252	46	370	2,186	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	

(1) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי.
 (2) יתרה מאזנית של חלק מסכום החובות שמובטח בבטחון, ערבות או נגזרי אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.

סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית

חישוב סיכון האשראי על פי הגישה הסטנדרטית מבוסס על דירוגי אשראי חיצוניים, הנקבעים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAI). במסגרת החישוב, הבנק משתמש בנתוני הדירוג של חברת S&P.

דירוגי חברות הדירוג משמשים לקביעת משקל הסיכון של קבוצות החשיפה הבאות:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים
- תאגידים

קביעת משקל הסיכון המתאים מתבצעת בהתאם לנתוני הצד הנגדי.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הבנק מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

להלן טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש:

S&P
AAA עד AA
A+ עד A
BBB+ עד BBB
BB+ עד BB
B+ עד B
CCC+ או נמוך יותר

יצוין כי החלק העיקרי של סיכון האשראי בבנק אינו מדורג בדירוג חיצוני.

ניתוח והכנת מסגרות

כחלק מהפעילות העסקית של הבנק, לצורך הכנת מסגרות הפעילות לחשיפת אשראי וסיכונים אחרים עבור בנקים ומוסדות פיננסיים זרים הבנק משתמש בדירוגים של חברות הדירוג הבינלאומיות המובילות: S&P, Fitch ו-Moody's, אשר משמשים את הבנק הן לניתוח והן לקביעת גבולות חשיפה. בהכנת מסגרת הפעילות עבור בנקים ישראלים, הבנק נעזרים גם בדירוגים של חברות הדירוג מעלות S&P ומידרוג.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

להלן הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון (במיליוני שקלים חדשים)⁽⁴⁾:

ליום 31 בדצמבר 2020						
חשיפות לפני מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		חשיפות לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		נכסי סיכון וצפיפות נכסי סיכון		
סכום מאזני ⁽²⁾	סכום חוץ מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ מאזני ⁽³⁾	נכסי סיכון	צפיפות נכסי סיכון	
כולל בנק אגוד						
96,615	-	97,210	-	135	0%	ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
1,154	1,360	1,480	425	339	18%	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
3,832	2,687	3,882	749	1,257	27%	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
41,416	54,495	38,171	20,377	53,353	91%	תאגידים
23,794	13,514	22,311	1,936	18,186	75%	חשיפות קמעונאיות ליחידים
14,812	5,262	12,320	1,013	10,000	75%	הלוואות לעסקים קטנים
155,071	16,531	154,674	1,318	82,105	53%	בביטחון נכס למגורים
6,442	3,355	5,987	652	6,639	100%	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,456	108	2,440	22	3,065	125%	הלוואות בפיגור
5,982	46	5,982	23	3,703	62%	נכסים אחרים
351,574	97,358	344,457	26,515	178,782	48%	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020						
ללא בנק אגוד						
סכום מאזני ⁽²⁾	סכום חוץ מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ מאזני ⁽³⁾	נכסי סיכון	צפיפות נכסי סיכון	
79,366	-	79,930	-	135	0%	ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
789	1,128	1,112	346	250	17%	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
2,476	2,537	2,519	715	978	30%	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
34,423	51,469	32,240	19,203	46,600	91%	תאגידים
18,913	12,163	17,500	1,748	14,436	75%	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,960	4,802	11,580	930	9,383	75%	הלוואות לעסקים קטנים
145,116	15,665	144,765	1,219	77,331	53%	בביטחון נכס למגורים
3,988	489	3,698	117	3,816	100%	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,169	81	2,153	(6)	2,688	125%	הלוואות בפיגור
4,537	14	4,537	7	2,824	62%	נכסים אחרים
305,737	88,348	300,034	24,279	158,441	49%	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2019						
סכום מאזני ⁽²⁾	סכום חוץ מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ מאזני ⁽³⁾	נכסי סיכון	צפיפות נכסי סיכון	
59,229	10	58,737	1	90	0%	ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
752	520	1,128	131	181	14%	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,518	119	1,498	88	392	25%	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
31,040	48,040	29,614	17,472	42,111	89%	תאגידים
20,390	11,131	18,780	1,575	15,266	75%	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,492	4,255	9,766	847	7,961	75%	הלוואות לעסקים קטנים
133,837	13,346	133,306	1,110	70,652	53%	בביטחון נכס למגורים
4,166	610	3,866	167	4,032	100%	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,912	-	2,869	-	3,634	127%	הלוואות בפיגור
3,718	22	3,718	11	2,174	58%	נכסים אחרים
269,054	78,053	263,282	21,402	146,493	51%	סך הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרונות חוב מאזניות וחוץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגות.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CRS) ⁽¹⁾ ⁽²⁾ (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2020										
סך הכל חשיפות אשראי (לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סוגי נכסים/משקל סיכון
97,210	-	-	118	-	-	-	-	87	97,005	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,905	-	-	1	-	-	25	-	1,627	252	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
4,631	-	-	164	-	-	666	-	3,801	-	תאגידים
58,548	-	-	51,870	-	-	466	-	6,212	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
24,247	-	-	1	24,246	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
13,333	-	-	4	13,329	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
155,992	-	-	1,205	37,561	23,996	38,010	55,220	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
6,639	-	-	6,639	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
2,462	-	1,208	1,254	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
6,005	5	119	3,467	-	-	-	-	-	2,414	מזה: בגין מניות
495	-	96	399	-	-	-	-	-	-	
370,972	5	1,327	64,723	75,136	23,996	39,167	55,220	11,727	99,671	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2020										
ללא בנק אגוד										
79,930	-	-	118	-	-	-	-	87	79,725	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,459	-	-	1	-	-	25	-	1,181	252	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
3,234	-	-	164	-	-	666	-	2,404	-	תאגידים
51,442	-	-	45,208	-	-	465	-	5,769	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
19,248	-	-	(3)	19,251	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
12,510	-	-	3	12,507	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
145,984	-	-	1,068	36,060	23,183	35,495	50,178	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
3,815	-	-	3,815	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
2,147	-	1,085	1,062	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
4,544	5	65	2,668	-	-	-	-	-	1,806	מזה: בגין מניות
226	-	58	168	-	-	-	-	-	-	
324,313	5	1,150	54,104	67,818	23,183	36,651	50,178	9,441	81,783	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2019										
58,738	-	-	84	-	-	-	-	27	58,627	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,259	-	-	-	-	-	-	-	902	357	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
1,586	-	-	77	-	-	42	-	1,467	-	תאגידים
47,086	-	-	40,652	-	-	573	-	5,861	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
20,355	-	-	-	20,355	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
10,613	-	-	1	10,612	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
134,416	-	-	826	37,247	13,340	32,238	50,765	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
4,033	-	-	4,033	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
2,869	-	1,528	1,341	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
3,729	5	58	2,027	-	-	-	-	-	1,639	מזה: בגין מניות
149	-	48	101	-	-	-	-	-	-	
284,684	5	1,586	49,041	68,214	13,340	32,853	50,765	8,257	60,623	סך הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות אגוד.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

סיכון אשראי של צד נגדי

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון צד נגדי הינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה, לרבות תקבולים בגין כל התחייבות של הצד הנגדי. הפסד כלכלי יקרה רק כאשר העסקה עם הצד הנגדי תהיה בעלת שווי כלכלי חיובי בעת הכשל. סיכון הצד הנגדי יכול להיות מושפע מסיכונים אחרים, ביניהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי וסיכון המוניטין של הצד הנגדי לעסקה. סיכון הצד הנגדי הוגדר כסיכון מהותי בבנק. מנהל הסיכון הוא מנהל החטיבה הפיננסית.

הבנק התווה מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון הצד הנגדי מול מוסדות פיננסיים ומדינות ומסמך נוסף, המהווה חלק ממדיניות האשראי של הבנק, בנוגע לפעילות הלקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים. הפעילות במכשירים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, וזאת, בכפוף למגבלות הדירקטוריון. הבנק פועל במכשירים נגזרים הן עבור לקוחותיו, והן לצורך עצמי במסגרת ניהול חשיפות בסיס וריבית במגזרי ההצמדה השונים. שורה של נהלים מבטיחים כי הבנק יוכל להציע ללקוחותיו מגוון רחב של מכשירים פיננסיים, תוך שמירה על מסגרת נאותה לטיפול בסיכון זה.

החשיפה למוסדות פיננסיים ולמדינות זרות הינה למספר גורמי סיכון ובהם סיכון מדינה בגין מצב כלכלי, פוליטי או מלחמה, וכן, סיכון העברה, הנובע ממגבלות אדמיניסטרטיביות המונעות העברת מטבע חוץ. בפעילות זו, תיאבון הסיכון של הבנק, כפי שגוון במסמך המדיניות, הינו ניתוב עיקר הפעילות היזומה למדינות המפותחות שדרוגן לא יפחת מקבוצת A ולמוסדות פיננסיים העיקריים הפועלים במדינות. הפעילות מתבצעת תוך שמירה על פיזור נאות של החשיפות בין מדינות ומוסדות פיננסיים. לבנק פעילות נמוכה מאוד מול מדינות פחות מפותחות, עם דירוגים נמוכים יותר, וזאת, בעיקר בכדי לתת מענה לצרכי הלקוחות.

מדידת הסיכון מתבצעת באמצעות הפעלת תרחישים המתבצעים באופן שוטף לנוכח מגבלות ספציפיות שהוטלו על הפעילות מול הצד הנגדי, וכן, בחישוב אגרגטיבי המגביל את כלל החשיפה של התיק. במקרים שבהם לא ניתן לצטט מחיר שוק, מתבצע התמחור ומתבצעת אמידת החשיפה באמצעות מודלים מקובלים לתמחור. לצורך הפעילות מול מוסדות פיננסיים ומדינות פיתח הבנק מתודולוגיה לקביעת המסגרות מול כל צד נגדי, בהסתמך על איכותם, דירוגם וההון של המוסדות הפיננסיים והמדינות.

לצורך אמידת החשיפה משתמש הבנק במגוון מערכות, באופן דומה לפעילותו העסקית, כאשר הבקרה מתבססת על המידע הנכלל במערכות אלה, ועל מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק, כדי לאמוד את חשיפת הלקוחות ולהתריע בעת חריגה. מנגנון הבקרה בפעילות מול מוסדות פיננסיים זרים מתבסס על דוחות ייעודיים שהוקמו במערכת התשתית של הבנק ודוחות חריגה המופקים לצורך המעקב אחר הפעילות בארץ ומחוץ לה, ביניהם דוח מוסדות פיננסיים המרכז את כלל החשיפות מולם, וכן דוחות חריגים, המשקפים חריגות מהמסגרות שנקבעו, לו התרחשו כאלה. בנוסף, קיימים מנגנונים אוטומטיים להצפת חריגות ממסגרות המסחר מול מוסדות פיננסיים ומדינות, הן בחדר המסחר והן בבקרת חדר עסקאות.

הבנק מתאים את מסגרות החשיפה שלו מול מוסדות פיננסיים ומדינות באופן שוטף, וכן, מתבצעת בחינה שוטפת של פרסומים לגבי דירוגים של המוסדות הפיננסיים להם הבנק חשוף על ידי היחידה לקשרי מוסדות פיננסיים, הפועלת בחטיבה הפיננסית. בנוסף נבדקים באופן שוטף אינדיקטורים מבוססי מדי שוק לשם התראה על אירועים שעשויים להצביע על שינויים במצב הפיננסי של המוסדות הפיננסיים המרכזיים אליהם הבנק חשוף.

פרופיל הסיכונים הנוכחי של הבנק מלמד כי עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הצד הנגדי היא לתאגידים ולמוסדות פיננסיים זרים, כאשר רמת החשיפה אינה מהותית. כמו כן, לבנק חשיפה נמוכה לפעילות מול מדינות.

הבנק בוחן ומנטר באופן שוטף את הפעולות הנדרשות למזעור הסיכון. יש לציין כי במהלך שנת 2020 ניתן דגש לניטור השפעות הקורונה על פעילות הבנק מול צדדים נגדיים החשופים להשפעות אלה.

מגבלות ובקורות - לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת ביטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או ביטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

בבנק קיימת מגבלת מסגרות עבור מוסדות פיננסיים ומדינות הכוללת התייחסות לנגזרים. כמו כן, קיימת מגבלת מסגרות לקוחות בהתאם לפרמטרים מסוימים. במסגרת החטיבה העסקית פועלת יחידה ייעודית המתמחה בבקרת חשיפות הנובעות מפעילות בשוק ההון, ובוחנת באופן יומי לקוחות הפעילים בתחום זה. כמו כן, כחלק מפעילות החטיבה לבקרת סיכונים, מתבצעת בקרה על פעילות חדר עסקאות, כולל בדיקת עמידה במגבלות שונות שקבעו הדירקטוריון והנהלה.

הפחתת סיכון - לשם השתתפות בפעילות שוק ההון על הלקוח לספק ביטחונות, בהתאם לנוהל שקבע הבנק. בפעילות מול מוסדות פיננסיים ומדינות, הבנק חותם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA. הדבר מאפשר קיזוזים בין העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא רק סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת החשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים (נספח ג' להוראה 203), מסלקת הבורסה ומסלקת מע"ף מסווגות כצדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצרכי חישוב דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים. כמו כן, בהתאם לחקיקת Europe Market Infrastructure Regulation (EMIR) הבנק פועל באמצעות מסלקת מרכזית LCH Ltd. בעסקאות הנסלקות באופן זה (מנדטורית או וולנטרית) חשיפת הבנק הינה מול LCH במקום מול הצד הנגדי המקורי. כמו כן, LCH מעבירה את כל התשלומים וכספי המרג'ין בין הצדדים הנגדיים בעסקה באמצעות מוסדות פיננסיים מובילים המורשים לבצע פעולות סליקה מול LCH (ה-Clearing Members). הבנק משתמש בשני Clearing Members בפעילות זו.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2020				
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	נכסי סיכון	
1,782	1,494	2,408	1,380	שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	365	365	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)
1,782	1,494	2,773	1,745	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2020				
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	נכסי סיכון	
1,552	1,343	2,125	1,233	שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	365	365	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)
1,552	1,343	2,490	1,598	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2019				
1,196	1,679	1,878	1,023	שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	63	63	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)
1,196	1,679	1,941	1,086	סך הכל

הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 31 בדצמבר 2019		
כולל בנק אגוד	ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	ללא בנק אגוד	
חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	
נכסי סיכון	נכסי סיכון	נכסי סיכון	נכסי סיכון	
1,905	487	1,659	431	סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית
487	1,418	1,228	384	

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3) (במיליוני שקלים חדשים)

כולל בנק אגוד				תיק פיקוחי/משקל סיכון
סך חשיפות אשראי	100%	20%	0%	
ליום 31 בדצמבר 2020				
כולל בנק אגוד				
269	-	-	269	ריבנויות
144	-	144	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
765	1	764	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	חברות ניירות ערך
1,225	1,183	42	-	תאגידים
5	5	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	נכסים אחרים
2,408	1,189	950	269	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2020				
ללא בנק אגוד				
269	-	-	269	ריבנויות
144	-	144	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
596	1	595	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	חברות ניירות ערך
1,111	1,069	42	-	תאגידים
5	5	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	נכסים אחרים
2,125	1,075	781	269	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2019				
288	-	4	284	ריבנויות
135	-	135	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
626	-	626	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	חברות ניירות ערך
1,178	878	300	-	תאגידים
4	4	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	נכסים אחרים
2,231	882	1,065	284	סך הכל

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי⁽¹⁾ (CCR) (CCR5)

ליום 31 בדצמבר 2020						
בטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך			בטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של בטחון שהופקד	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	שווי הוגן של בטחון שהופקד לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהופקד מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל מנותק	
כולל בנק אגוד						
-	1,592	11	-	921	-	מזומן - מטבע מקומי
-	3	931	-	523	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	33	-	-	152	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	2	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	23	-	-	54	-	אגרות חוב קונצרניות
-	184	-	-	376	-	מניות
-	-	-	-	-	-	בטחון אחר
-	1,835	943	-	2,028	-	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2020						
ללא בנק אגוד						
-	1,592	11	-	855	-	מזומן - מטבע מקומי
-	3	931	-	505	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	33	-	-	152	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	2	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	23	-	-	47	-	אגרות חוב קונצרניות
-	184	-	-	327	-	מניות
-	-	-	-	-	-	בטחון אחר
-	1,835	943	-	1,888	-	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2019						
-	574	39	-	547	-	מזומן - מטבע מקומי
-	3	207	-	301	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	28	-	-	173	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	2	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	4	-	-	112	-	אגרות חוב קונצרניות
-	145	-	-	356	-	מניות
-	-	-	-	-	-	בטחון אחר
-	754	246	-	1,491	-	סך הכל

(1) הסכומים מתייחסים לבטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון אשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות מימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6) (במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2020		
הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	
76	257	סכומים נקובים
-	-	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
42	42	אופציות אשראי
118	299	נגזרי אשראי אחרים
		סה"כ סכומים נקובים
12	3	ערכי שווי הוגן
(8)	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
		שווי הוגן שלילי (התחייבות)

31 בדצמבר 2019		
418	276	סכומים נקובים
2	-	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
44	44	אופציות אשראי
464	320	נגזרי אשראי אחרים
		סה"כ סכומים נקובים
9	4	ערכי שווי הוגן
(5)	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
		שווי הוגן שלילי (התחייבות)

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020				
חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	נכסי סיכון	
		ללא בנק אגוד		כולל בנק אגוד		
155	778	162	899	180	1,247	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך הכל)
77	386	39	287	51	349	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
8	40	3	14	15	73	נגזרי OTC
69	343	35	273	36	276	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
				6	286	בטחון ראשוני לא מנותק
73	366	8	38	8	38	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	115	574	115	574	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

סיכון שוק

מידע כללי על סיכון שוק וריבית

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוזי מאזניות הנובע משינוי בשווי ההון של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך שהחשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk). שהינו הסיכון לרווחי הבנק ולהון הכלכלי של הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הון).

אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים

דירקטוריון והנהלת הבנק קבעו, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכון השוק הינו סיכון מהותי, וכי ניהול סיכון זה הינו חיוני ליציבות הבנק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית.

מסמך המדיניות לטיפול בסיכון השוק מאגד את מדיניות הבנק לטיפול בסיכון, את אופן ניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידת הסיכונים, ודרכים להפחתת הסיכון. המסמך קובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכון השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעתות קיצון. המסמך מאשר אחת לשנה בהנהלת הבנק, הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ודירקטוריון הבנק. עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

ניהול סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים:

- תיק בנקאי - התיק מהווה את עיקר הפעילות והסיכון של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כוללות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף בעיקר לסיכון ריבית ואינפלציה. מידת החשיפה אליה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילותו העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תיאבון סיכון שהוגדר באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק בתדירות יומית, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה הבנק. ניהול סיכון זה נועד לשמור על רמת סיכון סבירה בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע בגין הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.
- תיק סחיר - התיק מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר או לגידור רכיבים אחרים של התיק הסחיר. התיק המאוחד (כולל בנק אגוד) כולל תיקים המנהלים בחדר עסקאות וכן, תיקי איגרות חוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ - כמו גם הנגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכוללים בתיק הסחיר. תיק זה, נמצא ברמת סיכון לא גבוהה.

הוראות בנק ישראל הרלוונטיות לנושא ניהול סיכונים שוק וריבית הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכונים שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראת ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת ההון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר, כפי שיפורט להלן.

הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכונים שערי חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היווניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן. הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות הוראה.

פעילות הבנק בתיק הסחיר, כאמור לעיל, מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת ההון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

מבנה תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק המוטה תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים בינוניים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית.

ניטור שוטף של פרופיל סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה היומית על ידי החטיבה הפיננסית והחטיבה לבקרת סיכונים, ברמה השבועית במסגרת הועדה לניהול סיכונים, בראשות מנהל החטיבה הפיננסית, וברמה החודשית בועדת הנהלה לנכסים והתחייבויות, בראשות המנהל הכללי. פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

כלים לניהול ומדידה של הסיכון

מדידת סיכונים השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. המודלים ומערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, לרבות תהליכי תיקוף מתמשכים.

סיכונים השוק בשני התיקים, הבנקאי והסחיר, מנהלים ברמה הכוללת באמצעות מודל ה-VAR ומבחני המצוקה. הבנק פועל תחת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון לסיכון שוק וריבית במונחי VAR ומבחני מצוקה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

תיאבון הסיכון קובע כי ערך ה- VAR של כלל פעילותו של הבנק, לאופק השקעה של חודש, לא יעלה על 11% מההון העצמי, וכי ההפסד המרבי במבחני המצוקה, הגבוהה מבין כל שיטות החישוב, לא יעלה על 13.5% מההון העצמי. לשיטת מגבלות אלה נקבעו גם קוים מנחים של ההנהלה. הבנק שומר על פרופיל סיכון הנמצא בתחום מגבלות אלה. לצורך יישום מודלים אלה, הוגדר ההון הפנוי של הבנק כמקור שקלי לא צמוד.

מודל ה- VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה, המשלבת בין השיטה ההיסטורית והשיטה האנליטית, לניטור אפקטיבי של גורמי הסיכון. לחישוב ה- VAR נלווה חישוב $BACK TESTING$, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR , על התיק הכולל שלו, וכן משתמש במדד זה ככלי נוסף לניטור פעילותו בתיקי האופציות השונים.

מבחני מצוקה (קיצון) - אלה הן מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק. מודל זה אומד, בשיטותיו השונות, את ההפסד הפוטנציאלי ב"זנב השמאלי" של ההתפלגות, קרי, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה בעת חישוב ה- VAR . שיטות מבחני המצוקה של הבנק נחלקות בעיקרון לשתיים: שיטות סובייקטיביות, המסתמכות על מתווה כלכלי כפי שנקבע על ידי מומחי הבנק, המתואם גם למוקדי הסיכון הספציפיים הקיימים בתיק, ובכך מהווה מבחינת הבנק את התרחיש "הגרוע ביותר", וכן מתווה התרחיש האחיד במהלך עסקים רגיל ובקיצון, הנקבע על ידי בנק ישראל אחת לתקופה, ושיטות אובייקטיביות, המסתמכות בין היתר על אירועים ותרחישים קיצוניים, שאירעו בעבר, וכן, על תרחישים שנקבעו על ידי בנק ישראל בהוראה 333 לניהול סיכון הריבית, בהם זז העקום לאורכו באופן מקביל בשיעורים הנעים בין 1% ל-4%.

במסגרת בחינת ה"זנב השמאלי" של התפלגות תיק הבנק, בוחן הבנק מדדים נוספים כמו $STRESSED VAR$, האומד את ערך ה- VAR הצפוי, לו יחזרו התנאים ששררו בשוק בעת המשבר הכלכלי בשנים 2008-2009, וכן הוא מחשב את מדד ה- VAR $EXPECTED SHORTFALL$, האומד את ממוצע ההפסדים, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה (ממוצע "הזנב השמאלי"), כדי לשקלל אירועים קיצוניים הנמצאים מעבר לרמת המובהקות, ואינם באים לביטוי בעת חישוב ה- VAR .

מדידת וניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי בבנק מבוצעים לפי גישת השווי הכלכלי באמצעות מודל ה- EVE , המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק.

מודל ה- EVE (Economic Value of Equity) בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי (הכולל מרווחי אשראי ופיקדונות) של התיק הבנקאי, תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות כגון נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות, ובחלוקה למגזרי הצמדה). כאשר, השוק הכלכלי של תאגיד בנקאי מוגדר כשווי הנוכחי של תזרימי המזומנים החזויים נטו שלו, כשאלו מוגדרים כתזרימי מזומנים חזויים בגין נכסים בניכוי תזרימי מזומנים בגין התחייבויות בתוספת תזרימי מזומנים חזויים נטו בגין פוזיציות חוץ מאזניות.

מודל ה- EVE בוחן את ההשפעה של השינויים בריביות חסרות סיכון בלבד במספר רב של תרחישי ריבית, המשקפים הן מהלך עסקים רגיל והן מצבי מצוקה, וכוללים שינויים מקבילים ואינם מקבילים המוגדרים מראש, בעקומי הריבית. הבנק קבע תיאבון סיכון בשיעור של 13.5% מההון, בתרחיש זעזוע סטנדרטי לקיצון, תרחיש $PV02$, קרי, תזוזה מקבילית של 2% בעקומים. כמו כן הוגדרו קווים מנחים של ההנהלה ברמות סיכון נמוכות יותר, ועבור תרחישי המייצגים מהלך עסקים רגיל. לפרטים נוספים בדבר הגישות לניהול סיכון הריבית, אופן הניהול ואמצעי ההפחתה, ראה פרק ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי להלן.

מגבלות המודלים המשמשים את הבנק לצורך ניהול סיכון השוק והריבית

למודלים העיקריים שבשימוש הבנק לצורך אמידת סיכון השוק והריבית, בדומה לכל מודל, יש מגבלות היכולות לנבוע מהנחות המודלים, נתוני הקלט בהם נעשה שימוש או חוסר ההתאמה שלהם למצב בשווקים, ובמיוחד, למצב קיצון. הבנק מודע למגבלות אלה, ולפיכך, הוא מגבה את המודלים בכלים ותהליכים נוספים. מודל ה- VAR אינו מתאים לשימוש בעת קיצון, שכן הוא מתבסס על נתונים היסטוריים, שאינם אומדים בהכרח פוטנציאל לאירוע קיצון בשוק. השימוש במבחני מצוקה, אשר ברובם הינם בעלי "מבט קדימה", קרי, הם אינם מסתמכים על הנתונים ההיסטוריים, ובוחנים את הסיכון בתרחישי לחץ משלימים את מודל ה- VAR .

מדדי הסיכון המודדים את השינוי בשווי הכלכלי של הבנק (הן מדד ה- VAR ותרחישי קיצון והן מדד ה- EVE בתרחישים השונים), אומדים את הסיכון בהנחה קשיחה וסטטית של שינוי חד פעמי ויציב לאורך כל חיי הנכסים וההתחייבויות הקיימים בבנק בנקודת המדידה וללא התערבות הנהלה לביצוע פעולות גידור/שינוי כלשהו בחשיפות. ההתמודדות עם הנחות אלה, הינה בראש ובראשונה ההבנה והגילוי למשמעות של ערכי הסיכון בכל שדרות הניהול וקבלת החלטות עסקיות בהינתן הנחה זו. כמו כן, כמשלים לגישת ההון הכלכלי, הבנק אומד את השפעות סיכוני הריבית גם בשיטת הרווחים, לטווח קצר יותר וכן כחלק מניהול תוכנית העבודה המימונית של הבנק.

מגבלה נוספת היא שימוש במודלים התנהגותיים לבניית תזרימי המזומנים החזויים של המכשירים הכוללים רכיב כזה. הבנק בהיותו בנק למשכנתאות, נשען באופן מהותי על מודלים התנהגותיים הן בפריסה העתידית של תזרימי המשכנתאות והן בפריסה החזויה של יתרות העובר ושב והפיקדונות שיש בהם אופציה ליציאה מוקדמת ללקוח.

הבנק מתמודד עם מגבלות אלה הן בתהליכי התיקוף המתמשך שמבצע הבנק למודלים שבשימוש, הבוחנים את כל מרכיבי המודל, והן בביצוע שוטף של מבחני רגישות לתוצאות אמידת ערכי הסיכון בהנחות התנהגותיות שונות, לרבות קריסה מלאה של ההנחות.

טיפול באופציות התנהגותיות גלומות במכשירים המאזניים

במכשירים מסוימים קיימות אופציות גלומות, הרגישות לשינוי ברמת הריבית. פריסת מכשירים אלו מחייבת שימוש בהנחות התנהגותיות מבוססות מודלים ו/או תחשיבים אמפיריים שנבנו בבנק. מודלים אלו עוברים תיקוף מתמשך, לרבות $Back Testing$, שנועדו לבחון את התחזית למול המצב בפועל. להלן מיפוי של האופציות ההתנהגותיות הגלומות העיקריות:

- סילוק מוקדם במשכנתאות - מודל התנהגותי - המשכנתאות נפרסות על בסיס הפירעון החוזי, בתוספת הנחות התנהגותיות המבוססות על בחינה אמפירית של התנהגות הליווים, במגזרי ההצמדה השונים. פרמטרי המודל ההתנהגותי נבחנו כל חודש ומובאים לדין בועדות ההנהלה הרלבנטיות.
- פיקדונות - מודל התנהגותי - בבנק מגוון רחב של פיקדונות הכוללים אופציות התנהגותיות גלומות: משיכה בתחנות יציאה תקופתיות, מימוש שוטף של אופציות נזילות והפקדות עתידיות בהוראות קבע. התזרים העתידי הצפוי בגין פיקדונות אלה נבנה בהתבסס על ניתוחים היסטוריים התנהגותיים של מימוש אופציות, המשיכה וההפקדה על ידי המפקדים. נתונים אלו נבחנו בשוטף, במסגרת בדיקת הנחות המודל.
- עו"ש זכות - יתרות זכות בחשבונות עובר ושב שלא צפוי כי תושפענה משינוי בשער הריבית בתרחישי קיצון נפרסות בהתאם למודל סטטיסטי ייעודי.

חשיפות למגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בוועדות השונות ו/או פוזיציות FX בתיק הסחיר, המנוהל בחדר עסקאות בכפוף למגבלות חשיפה נמוכות יחסית שנקבעו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות לרוב ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקיסון הסיכון. רמת הסיכון הכוללת של הבנק לסיכון מטבע הינה נמוכה.

חשיפות אינפלציה - לבנק חשיפה מובנית לאינפלציה שלילית, הגלומה בפעילות הבנק בתיק הבנקאי, הכולל עודפי משכנתאות צמודות מדד, על מקורות צמודי מדד. מדיניות ניהול הסיכון הינה בהתאמה לתחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר, זאת בכפוף לתיאבון הסיכון שהוגדר. החשיפה בפועל נאמדת במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. הערכת הסיכון היא ברמה נמוכה-בינונית, המשקפת את היקף החשיפה והערכות האינפלציה החזויות.

המדיניות לקביעה האם פוזיציה יועדה למסחר

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 208 הכוללת את הנחיות ועדת באזל בקשר עם הגדרות התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו. ההכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים האובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) והסובייקטיביים שנקבעו בהוראה, קרי קיימת כוונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, מתקיים ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכופ ומדיק.

הסיווג לתיק למסחר מעוגן במדיניות הבנק, והתיק למסחר כולל את התיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק איגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות וכן אופציות), ותיקי המסחר המנוהלים בנ"ה - תיקי איגרות החוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, ונגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. התיק למסחר חשוף לגורמי הסיכון הבאים: חשיפות FX, חשיפות ריבית וחשיפות בגין אופציות.

ככלל, כל עסקאות הנגזרים צדדים נגדיים חיצוניים, מבוצעות בחדר העסקאות ומסווגות לתיק למסחר במועד ההתקשרות. העסקאות שסווגו לתיק הבנקאי הינן עסקאות ספציפיות, שטרם ביצעו הוחלט ותועד שיבוצעו לתיק הבנקאי. במהלך הרבעון הרביעי של השנה לא בוצעו העברות בין התיקים, לאחר מועד ההתקשרות בעסקה.

המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים ייעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

בקרות אירועים חריגים בשוקי הכספים וההון, כגון שינוי בלתי צפוי בשיעורי הריבית, זעזועים בשוק מטבע החוץ, שינויים במדיניות הפיסקלית או המוניטרית, מתכנסות הועדות והפורומים המיוחדים שנקבעו בבנק למצבים כגון אלה, לדיון מיוחד, על מנת לקבל החלטות המתחייבות מאירועים אלה.

להלן המבנה הארגוני שנקבע בבנק לצורך ניהול ובקרת סיכונים השוק והריבית:

דירקטוריון הבנק - דירקטוריון הבנק מאשר לפחות אחת לשנה את מסמכי המדיניות אשר מעגן את אופן ניהול החשיפות לסיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי. מדיניות ניהול סיכונים שוק וריבית מדיניות ניהול תיק איגרות החוב, ומדיניות ייעודית לסיכונים נגזרים ועסקאות OTC, וזאת לאחר שנדונו ואושרו בוועדות לניהול סיכונים בחטיבה הפיננסית, בפורום לניטור סיכונים בראשות ה-CRO ובהנהלת הבנק ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. המסמכים מתוים, בין היתר, את מדרג הסמכויות לניהול סיכונים השוק והריבית, את תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), ואת תדירות הדיונים והדיווחים על מצב החשיפות ברמות השונות. למסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, נוספו קווים מנחים (מגבלות) הנהלה, שנקבעו כנמוכות יותר ממגבלות הדירקטוריון, בכדי לאפשר צמצום החשיפות, עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. תיאבון הסיכון נקבע בשגרה ובקיצוץ, על ידי שורה של מדדים המגבילים את סיכון השוק, וכן, נקבעו מדדי תיאבון סיכון מפורשים בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ובגין פעילותו בתיק הסחיר. מגבלות הדירקטוריון, וכן, הקווים המנחים של ההנהלה, משקפים את תיאבון הסיכון, שהנו עקבי עם תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, האסטרטגיה העסקית, תכנון הנדלואת, מקורות המימון, ותכנון ההון של הבנק.

הבנק מקיים ממשקים עם חברות הבנות בכל הקשור לקביעת תיאבון הסיכון על בסיס קבוצתי. דיווחים של היחידות בקבוצה אודות פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון, מוצגים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

המנהל הכללי של הבנק - עומד בראש ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), המשמשת כגוף מייצע למנהל הכללי בנושאי סיכונים שוק וריבית, ועדה זו מתכנסת בדרך כלל אחת לחודש או לעיתים תכופות יותר, כאשר קיימות או חזויות התפתחויות מיוחדות בשווקים השונים. באחריות המנהל הכללי, קביעת מדיניות חשיפות וקווים מנחים, בכפוף למגבלות החשיפה שאושרו על ידי הדירקטוריון. במסגרת זו קבלת החלטות עסקיות בנוגע לניהול חשיפות שוק וריבית, אישור אסטרטגיות חשיפה יזומות, מהלכי גידור והפחתת סיכונים ומוצרים חדשים לניהול סיכונים השוק והריבית במסלול אישור הנהלה.

קו ההגנה ראשון - הנהלת קווי העסקים

מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) הינו מנהל כלל הסיכונים הפיננסיים של הבנק, וביניהם סיכונים השוק והריבית הועדה הפנימית לניהול הסיכונים משמשת כגוף המייצע למנהל החטיבה, מתכנסת בתדירות שבועית, ודנה בפעילות השוטפת בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות. בוועדה זו משתתפי גם נציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל החטיבה הפיננסית קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכונים השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה. במקרה של זיהוי והכרזת אירוע פיננסי המחייב הערכות מיוחדות, מנוסס על ידי מנהל החטיבה הפיננסית, באישור המנהל הכללי, פורום ייעודי, לשם דיון וקבלת החלטות לגבי דרכי ההתמודדות במהלך האירוע. פעילות פורום זה מעוגנת בנוהל ייעודי.

סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכונים שוק וריבית, ובאופן שוטף פועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

מידע נוסף על סיכון שוק

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק

להלן סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק:

סיכון ריבית הינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. סיכון הריבית כולל ארבעה גורמי סיכון עיקריים: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון התנהגות כמפורט להלן:

סיכון תמחור מחדש (Repricing Risk) - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (ריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (ריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות. אי התאמה במועדי התמחור מחדש עלולה לחשוף את רווחי הבנק ואת שווי נכסיו לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

סיכון עקום התשואה (Yield Curve Risk) - סיכון המתרחש בעקבות תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה. שינויים בקשרים בין שיעורי ריבית לתקופות שונות באים לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (תלילות) או בצורה (פיתול) ומשפיעים באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי שלו.

סיכון בסיס (Basis Risk) - סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים בשינויים של שיעורי הריבית יכולים לגרום בשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים, שהינם בעלי מח"מ דומה, ולכאורה מגודרים.

סיכון התנהגות (Optionality) - סיכון זה גלום בתזרימים בהם מועד הפירעון ההתנהגותי שונה ממועד הפירעון החוזי. הסיכון נובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים, כתוצאה משינוי בתנאים המאקרו כלכליים (כגון שינויים בשיעורי ריבית השוק). סיכון זה גלום באופציות המשבצות בתיק הנכסים (כגון פירעון מוקדם במשכנתאות), ההתחייבויות (כגון משיכה בתחנות בפקדונות) ובמכשירים החוץ מאזניים. אופציות אלו מקנות ללקוח את הזכות לקנות/למכור או לשנות את המכשיר הפיננסי.

סיכון שער חליפין/אינפלציה - הינו הסיכון לרווחי הבנק, הנובע מתזוזות בשערי חליפין/מדד מחירים לצרכן (כתוצאה מאי התאמה מטבעית בין שווי הנכסים לשווי התחייבויות).

סיכון פוזיציה במניות - הינו הסיכון לרווחי הבנק, שנובע מירידת ערך של השקעה במניות.

מכשירים פיננסיים נגזרים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, מבוצעת בחדר העסקאות הן עבור תיקי המסחר המנוהלים בחדר, והן עבור לקוחות שונים, לרבות עבור סקטור ניהול פיננסי, לגידור חשיפות בתיק הבנקאי. הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, טומנת בחובה מגוון סיכונים והעיקריים ביניהם: סיכונים שוק המנוהלים במסגרת ניהול סיכונים והריבית בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי, סיכונים תפעוליים וסיכונים ציאת המנוהלים במסגרת הכוללת של ניהול הסיכונים התפעוליים, וסיכונים ציאת, לרבות אכיפה מנהלית וסיכונים אשראי צד נגדי. סיכונים אשראי צד נגדי מול הגופים השונים, מנוהלים בכפוף למדיניות הבנק לניהול סיכונים אשראי צד נגדי, כמפורט לעיל בפרק "סיכון אשראי צד נגדי", ובפרק האשראי בהתייחס לסגמנט שוק ההון.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון מקיימת דיון ייעודי לנושא סיכונים שוק וריבית, במסגרתו מוצגת סקירה מקיפה לאופן ניהול סיכון הריבית, סקירת ההנחות המרכזיות המשמשות לניהול סיכון הריבית, ניתוחי רגישות והנחות המרכזיות. בדיון זה מובא לאישור מסמך המדיניות לניהול סיכונים שוק וריבית. מסמך זה מהווה מסגרת לניהול סיכונים שוק וריבית וכולל תיאור המבנה הארגוני לנושא סיכונים שוק, פירוט של שיטות המדידה ותיאבון הסיכון עבור סיכונים שוק וריבית, באמצעות השתתפות מגבלות כמותיות ואיכותיות לניהול סיכונים אלו - המקיפות את כלל הפעילות הפיננסית, המאזנית והחוץ מאזנית, בכל מגזרי ההצמדה.

דירקטוריון הבנק מקיים דיון לאישור מסמך המדיניות, לאחר קבלת המלצת הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

כמו כן, הדירקטוריון מקבל דיווחים תקופתיים על סיכונים השוק והריבית, בין היתר, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כך שניתן יהיה לוודא כי פרופיל הסיכון והתפתחותו עולים בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע, ולוודא כי עקרונות ניהול סיכון השוק והריבית, מיושמים בבנק הלכה למעשה.

יצוין כי במדיניות הבנק נקבעו מספר אינדיקטורים וספי דיון, המחייבים בחינה ודיון בהנהלת הבנק, ודיווח אודות תוצאות הדיון לדירקטוריון.

הנהלת הבנק דנה בתדירות חודשית במצב החשיפות בפועל לסיכונים שוק וריבית, בכל התיקים (בנקאי, סחיר), ברמת הבנק וברמת הקבוצה (כולל חברות בנות), בהשפעת הפעילות הבנקאית השוטפת על מבנה המאזן ופוזיציות השוק והריבית, ניתוח מפורט של הנחות ההתנהגותיות אל מול הפעילות בפועל, ונושאים מיוחדים בהתאם להתפתחויות בשוקי הכספים וההון.

בפורום זה משתתפים גם פונקציות הקו השני, בקרת סיכונים וחשבונאות, ומוצגת סקירה בלתי תלויה של בקרת סיכונים הכוללת, ניתוח הסיכון, תחזיות להתפתחות הסיכון, תהליכי תיקוף ונושאים רלוונטיים נוספים.

אגף בקרת סיכונים, פועל באופן שוטף לאתגר את פעילות הקו הראשון, החטיבה הפיננסית, לאמוד את ערכי הסיכונים בתרחישי קיצון נוספים ולזהות את מוקדי סיכון, כחלק מפעילותו לניהול מפת הסיכונים הכוללת של הבנק.

לבנק נוהל מוסדר לניהול פיננסי בשעת החירום, הכולל תהליכי זיהוי, ואופן ההתנהלות בהתאמה לעומת האירועים עד לחזרה לשגרה. במסגרת זו עוקב הבנק שורה של זיהוי טריגרים/אינדיקטורים מקדימים המצביעים על אפשרות להתרחשות אירוע פיננסי, ומכנס פורום חירום לטיפול באירוע, בהתאם לצורך. הפורום כולל את מנהלי הסיכונים הרלוונטיים ואת מנהל הסיכונים הראשי.

אירועים חריגים, מהותיים וחריגה ממגבלות הסיכון, יו תרחשו, מוצפים ומדווחים בהתאם למדיניות הדיווחים באירועי שגרה וחירום.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

הפוזיציות בתיק למסחר, המורכב כאמור לעיל, ברובו מתיקים המנוהלים בחדר העסקאות, מנוהלים בכפוף למגבלות חשיפה במדדי סיכון שונים בין השאר מבוססי תרחישי שינויים בגורמי הסיכון. מדידת הסיכון מבוצעת במהלך יום המסחר ובסוף יום המסחר. הסיכון מנוהל על ידי חדר המסחר ומנוטר באופן שוטף יומי ותוך יומי על ידי המערך האמצעי, מחלקת סיכונים פיננסיים בבקרת סיכונים.

בבנק פועלת ועדה לניהול סיכונים פעילות חדר העסקאות הדנה בתדירות דו חודשית, בפעילות החדר, עמידה במגבלות הסיכון, מדידת רווח מול סיכון, אירועים חריגים ועוד. דיווחים בגין פעילות זו מוצגים גם בוועדת ההנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (נג"ה) ובמסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בדירקטוריון.

סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

מידע נוסף על חשיפה לסיכונים שוק ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

כאמור לעיל, השיטה המרכזית לניהול חשיפות הריבית הינה גישת השווי הכלכלי. בנוסף הבנק מנהל את סיכון הריבית בהתבסס על גישת הרווחים בין היתר באמצעות מודל ה-NII (Net Interest Income). מודל זה בוחן את השינויים הצפויים בהכנסה המימונית נטו של הבנק כתוצאה משינויים בריבית חסרת סיכון, לאופק השקעה קצר, כאשר כל הפוזיציות של הבנק מתמחרות עד סוף טווח החישוב. מדד זה אינו מניח פעילות יזומה של הבנק כתגובה לשינויים בעקומי חסרי סיכון, קרי ללא שינויים במרווחים פיננסיים וללא שינויים במבנה מקורות ושימושים. מדד נוסף הינו מדד התייקרות בעלויות גיוס הבוחן את השפעתם של שינויים במרווחי גיוס על השווי הכלכלי של הבנק, לאופק השקעה קצר.

מדדים אלו מהווים השלמה להבנת השפעת השינויים בעקומי הריבית על הבנק.

כמו כן סיכון הריבית מהווה נדבך חשוב בתהליך ה-ICAAP ומדידת ההון הנדרש בנדבך השני כנגד כלל הסיכונים, ובדגש על הסיכונים שלא מוקצה בגינם הון בנדבך הראשון, סיכון הריבית בתיק הבנקאי.

התפתחויות בסיכון השוק

ערכי הסיכון במדדים שונים (ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי), מצביעים על חשיפה בשווי ההון הכלכלי לעלייה בריבית, עקב מבנה הפוזיציה המורכב משימושים לטווחים בינוניים וארוכים אל מול מקורות לטווחים קצרים-בינוניים. ערכי הסיכון הושפעו הן מפעילות שוטפת של ביצועי משכנתאות וגיוס פיקדונות והן מפעילות יזומה הכוללת ביצוע עסקאות נגזרים ופעילות בתיק איגרות החוב. על רקע משבר הקורונה, הבנק ניהל בצורה הדוקה מאוד את סיכון הריבית ובחן את המודלים ההתנהגותיים.

רמת סיכון השוק הכולל מוגדרת כנמוכה-בינונית.

פרופיל הסיכון נמצא בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדר. במהלך שנת 2020 לא אירעו חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

אופן הגדרת סיכון הריבית בתיק הבנקאי למטרות בקרת הסיכון ומדידתו

כאמור לעיל התיק הבנקאי מהווה את עיקר הפעילות היוצרת לבנק סיכון ריבית.

ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי והאסטרטגיית הפחתת סיכון

ניהול סיכון הריבית מנוהל במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 333. ההוראה קובעת מסגרת כללית ועקרונות לניהול הסיכון, מגדירה את מחויבות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה בנוגע לפיקוח ולניהול סיכון הריבית, ומציבה דרישה לתשתית ארגונית תומכת כמו גם לפונקציות מדידה, ניטור ובקרה של הסיכון. על פי ההוראה, הבנק נדרש למדוד את הסיכון במספר שיטות מדידה (אך רשאי לבחור גישה עיקרית לצרכי הניהול השוטף), מערכות המדידה נדרשות לתמוך במדידה של סיכון הריבית בכלל התיק, כמו גם בתיק הבנקאי ובתיק הסחיר בנפרד. ההוראה מחייבת את הבנקים להפעיל מגוון תרחישים לאמידת הסיכון אך גם מגדירה "תרחיש זעזוע סטנדרטי" שתוצאות חריגות שלו יחייבו דיווח מיידי לפיקוח על הבנקים.

ניהול סיכון הריבית מתבצע בשתי גישות: גישת הרווחים וגישת השווי הכלכלי. הבנק קבע את גישת השווי הכלכלי, כשיטה המרכזית לניהול הסיכון, אך פיתח מודל נוסף המתבסס על גישת הרווחים.

גישת השווי הכלכלי - מודל ה-EVE (Economic Value of Equity) הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי הריבית על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי, הסחיר והכולל (סחיר ובנקאי), תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגדרי פעילות, כגון: נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות בחלוקה למגדרי הצמדה). הנחות השינויים בעקומי הריבית, הן במצב חיים רגיל והן במצבי קיצון, לרבות עלייה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים ותרחישי התללה, השטחה וזעזוע קצר של עקומי הריבית.

טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP.

גישת הרווחים - חישוב מרווח מימוני, דהיינו ההפרש בין הכנסות ריבית (מצטברות) המתקבלות על כלל השימושים ובין הוצאות ריבית (מצטברות) המשולמות על כלל המקורות. מודל המרווח המימוני מאפשר את בחינת הרווחיות הצפויה תחת הנחות פעילות שונות (מחזור בהיקפים שונים של היתרות, הן בצד הנכסים והן בצד ההתחייבויות, שינויים בעקומי הריבית, הנחת פעילות לפי תכניות העבודה), כולל ניתוחי רגישות של שינויים בעקומי הריבית השונים.

החישוב מתבצע באמצעות מערכות מיכוניות מתקדמות שפותחו בבנק, על בסיס העסקה הבודדת. המודל משמש כמערכת תומכת החלטה (Decision Support System) למנהלי הסיכון בבנק. החישוב מתבצע מרמת העסקה הבודדת, המאפשר יכולת פילוח וניתוח בחיתוכים שונים כגון: סוג מכשיר, בסיס הצמדה, תקופה לפירעון ועוד.

גישת הרווחים מיושמת בשתי רמות: סטטית ודינמית. ברמה הסטטית - חישוב ההכנסה המימונית נטו של הבנק בנקודת זמן מסוימת. ברמה הדינמית - חישוב ההכנסה המימונית בתרחישי פעילות וריבית שונים לשנה הקרובה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת נ"ה שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת ניהול נכסים והתחייבויות שבסקטור ניהול פיננסי, לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר ניהול דינמי ואפקטיבי של חשיפות השוק והריבית לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded). קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בוועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

מדדי סיכון הריבית בתיק הבנקאי ותרחישי קיצון

לצורך חישוב סיכון הריבית בתיק הבנקאי, מיישם הבנק את גישת ההון באמצעות מודל ה-EVE, המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק. השווי הכלכלי של התיקים השונים מחושב כערך נוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מנכסי הבנק (החשופים לשינויים בריבית), בניכוי הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מהתחייבויות הבנק (החשופים לשינויים בריבית). השינוי בשווי הכלכלי בגין שינויים בעקומי הריבית (מדד ה-EVE) מחושב כהפרש בין היוון התזרימים העתידיים של הנכסים והתחייבויות לפי ריביות נוכחיות, לבין היונם לפי ריביות צפויות בתרחישי הריבית. הפריסות העתידיות של המכשירים הפיננסיים השונים מבוצעות בהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם לחישוב שווי הון.

תיאור הנחות המודל

כאמור המודל המשמש בפועל למדידת סיכון הריבית של הבנק הינו מודל ה-EVE והוא מבוסס על התיק הבנקאי בלבד לעומת הטבלה להלן המתייחסת לכלל הבנק. כמו כן, עקומי ההיוון הינם שונים כאשר ה-EVE מתבסס על עקומי מחירי מעבר, וזאת כי הבנק מעוניין לנהל במסגרת מודל זה שינויים בריבית מחירי מעבר בלבד ולא במרווחי אשראי/פיקדונות לדוגמא.

אופן הגידור מפני סיכון הריבית בתיק הבנקאי

עסקאות נגזרים, אשר מזוהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי הון או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגודר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי הון או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקזזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי הון או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגודר. בדיקות אפקטיביות הגידור מתבצעות אחת לרבעון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על רווח והפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגדרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי ההנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בוועדות השונות לניהול סיכונים.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות הנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים. רגישות ערכי הסיכון לשינויים בהנחות ההתנהגותיות, נבחנת באופן שוטף.

תיאור ההנחות העיקריות במודלים השונים ופרמטרים המשמשים לחישוב

חישוב השווי הון נטו של המכשירים הפיננסיים:

- החישוב נערך בהתבסס על אומדן ביחס לאפשרות של פירעון מוקדם, המבוסס על ניתוח סטטיסטי/אמפירי.
- הנחות הפירעון המוקדם במשכנתאות מבוססות על בדיקות אמפיריות ו/או על מודל התנהגות של לווים בקשר עם שיעור הסילוקים המוקדמים מתוך סך המשכנתאות, על בסיס שנתי. ההנחות נבדקות מעת לעת מול הסילוקים המוקדמים בפועל, בכל מגזר הצמדה ובכל סוג ריבית, בנפרד תוך הבחנה בין תקופות ההלוואה המקוריות (תקופות קצרות ותקופות ארוכות).
- הנחות הפירעון המוקדם בפיקדונות וחשכונות עם תחנות יציאה (בריבית קבועה או משתנה, צמודי מדדי ולא צמודים), בהם תנאי הריבית ידועים מראש, מבוססות על ניתוח אמפירי, והן נבדקות ומתעדכנות מעת לעת.
- יתרות זכות בחשבונות עובר ושב נפרסות על פי מודל סטטיסטי המביא לידי ביטוי היותן מקור יציב.

השינוי בהכנסות ריבית נטו:

- החישוב הנדון בוחן את הרווחיות המימונית השנתית (12 חודשים קדימה) בתרחיש שינוי ריבית חסרת סיכון ובהנחה של מחזור של כל היתרות הנפרעות עד 12 חודשים קדימה.
- הנחות לבניית התזרימים העתידיים למודל: הפריסות מתייחסות לכלל פעילות הבנק (מאזנית, נגזרים והשקעת עודפי נזילות) לאופק של שנה, ומבוססות על אופציות התנהגותיות כגון סילוק מוקדם במשכנתאות, משיכה מוקדמת בפיקדונות ופריסת יתרות העובר-ושב זכות. כמו כן, השינוי בהכנסות כולל אומדן בגין עמלת הפירעון המוקדם.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת⁽⁴⁾ תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2020						
שינוי בשווי הון						
מטבע ישראלי						
מטבע חוץ						
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אירו	אחר	סך הכל	
כולל בנק אגוד						
(369)	(1,558)	195	(10)	15	(1,727)	עלייה של 2%
(38)	1,254	(199)	52	(17)	1,052	ירידה של 2%

31 בדצמבר 2020						
ללא בנק אגוד						
(211)	(1,507)	247	12	18	(1,441)	עלייה של 2%
(197)	1,203	(251)	30	(20)	765	ירידה של 2%

31 בדצמבר 2019						
55	(1,304)	372	67	12	(798)	עלייה של 2%
(1,211)	799	(401)	(40)	(12)	(865)	ירידה של 2%

(4) מחושב על סמך נתונים שוטפים המשמשים לצורך ניהול סיכון הריבית בפועל.

במסגרת עריכת התחזית לתזרימים הצפויים מפירעון משכנתאות בבנק, נלקחות בחשבון הנחות לגבי שיעור ואופן הסילוקים המוקדמים. יתרות עובר ושב בזכות נפרסו על פי הפרקטיקה המקובלת בהתאם להנחיות באזל, קרי למח"מים של 3 עד 4 שנים לסוגי לקוחות שונים. במהלך שנת 2020, הערך בסיכון של הבנק עלה בעיקר כתוצאה מביצועים שוטפים של משכנתאות.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2019	שנת 2020	
484	770	לסוף התקופה
626 (יוני)	1,055 (יוני)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
431 (מרץ)	443 (ינואר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות נמוכות יחסית, המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

מרבית סיכון השוק נובע מסיכון הריבית בתיק הבנקאי.

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על 3 מקרים בהם ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתן לראות כי ערך ה-VAR המבוסס על תרחיש קיצון היסטורי, נמוך מערך הסיכון המחושב בתרחיש קיצון של שינוי 2% בעקום הריבית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית⁽⁴⁾:

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 31 בדצמבר 2020						
הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽³⁾	הכנסות ריבית	סך הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽³⁾	הכנסות ריבית	סך הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽³⁾	הכנסות ריבית	סך הכל	
			ללא בנק אגוד			כולל בנק אגוד			שינויים מקבילים ⁽²⁾
981	248	733	1,117	104	1,013	1,290	145	1,145	עלייה במקביל של 1%
902	168	734	1,104	88	1,016	1,273	125	1,148	מזה: תיק בנקאי
(239)	(245)	6	216	(107)	323	96	(160)	256	ירידה במקביל של 1%
(171)	(177)	6	232	(91)	323	115	(141)	256	מזה: תיק בנקאי

(1) לטווח של שנה.

(2) שינויים בריבית חסרת סיכון.

(3) כולל השפעת שווי הוון, רווחים (הפסדים) מפעילות באגרות חוב והשפעת צבירת ריבית על פעילות בנגזרים.

להלן ההנחות וההשפעות העיקריות שבבסיס הנתונים לעיל:

- יתרות עובר ושב בזכות נפרסו על פי הפרקטיקה המקובלת בהתאם להנחיות באזל, קרי למח"מים של 3 עד 4 שנים לסוגי לקוחות שונים.
- בחישוב רגישות הכנסות הריבית במגזר הלא צמוד, מתבצעת קטימה של הריבית חסרת סיכון ברמה של 0%. לא מתבצעת קטימה כאמור במגזרי ההצמדה האחרים (למעט הפקדות בבנקים מרכזיים).
- בחישוב רגישות ההכנסות מימון שאינן מריבית, לא מתבצעת קטימה.
- בתרחיש עליית ריבית, העלייה בהכנסה נובעת בעיקר מעלייה בהיקף הנכסים בריבית פריים.
- ירידת התשואות השקליות שחלה בשנת 2020 הביאה להשפעה נמוכה יותר בתרחיש ירידת ריבית (עקב הקטימה באפס).

למידע נוסף על סיכון הריבית, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

להלן שווי הוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020					
מטבע חוץ					
סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד	
כולל בנק אגוד					
351,763	7,136	22,400	66,817	255,410	נכסים פיננסיים ⁽²⁾
324,045	17,241	146,914	5,197	154,693	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
(334,870)	(8,643)	(42,368)	(45,890)	(237,969)	התחייבויות פיננסיות
(325,008)	(16,307)	(126,176)	(7,930)	(174,595)	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
15,930	(573)	770	18,194	(2,461)	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(1,207)	-	-	(1,192)	(15)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
740	(4)	43	-	701	השפעת פריסה לתקופות של פקדונות לפי דרישה
15,463	(577)	813	17,002	(1,775)	שווי הוגן נטו מותאם
12,094	(643)	16,846	16,111	(20,220)	מזה: תיק בנקאי

להלן השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020					
מטבע חוץ					
סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד	
כולל בנק אגוד					
56	(12)	103	(392)	357	שינויים מקבילים
70	(5)	123	(384)	336	עלייה במקביל של 1%
(134)	5	(104)	363	(398)	מזה: תיק בנקאי
(78)	(2)	(66)	359	(369)	ירידה במקביל של 1%
					מזה: תיק בנקאי
(407)	-	(8)	93	(492)	שינויים לא מקבילים
(406)	-	(20)	95	(481)	התללה ⁽³⁾
670	(2)	48	(98)	722	מזה: תיק בנקאי
668	(2)	61	(100)	709	השטחה ⁽⁴⁾
345	(6)	88	(398)	661	מזה: תיק בנקאי
350	(7)	108	(398)	647	עליית ריבית בטווח הקצר
135	5	(92)	620	(398)	מזה: תיק בנקאי
129	7	(113)	619	(384)	ירידת ריבית בטווח הקצר
					מזה: תיק בנקאי

(1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה.

(2) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוף מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

(3) ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(4) עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 31 בדצמבר 2020				
מטבע חוץ					מטבע חוץ				
סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד	סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד
ללא בנק אגוד									
269,514	5,787	16,976	58,348	188,403	305,722	6,268	19,906	60,941	218,607
375,756	20,729	168,230	6,432	180,365	277,295	11,920	129,563	4,846	130,966
(255,185)	(6,510)	(31,844)	(41,287)	(175,544)	(292,214)	(7,103)	(37,153)	(41,921)	(206,037)
(375,864)	(20,269)	(152,952)	(10,645)	(191,998)	(277,954)	(11,634)	(111,710)	(7,744)	(146,866)
14,221	(263)	410	12,848	1,226	12,849	(549)	606	16,122	(3,330)
(1,383)	-	-	(1,199)	(184)	(615)	-	-	(600)	(15)
659	-	148	-	511	708	-	30	-	678
13,497	(263)	558	11,649	1,553	12,942	(549)	636	15,522	(2,667)
12,151	105	14,457	11,158	(13,569)	10,454	(655)	16,783	14,568	(20,242)

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 31 בדצמבר 2020				
מטבע חוץ					מטבע חוץ				
סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד	סך הכל	אחר	דולר	שקל צמוד מדד	שקל לא צמוד
ללא בנק אגוד									
359	15	196	(133)	281	199	(9)	127	(357)	438
374	21	212	(150)	291	211	(2)	144	(349)	418
(915)	(4)	(196)	1	(716)	(254)	11	(131)	334	(468)
(951)	(21)	(221)	18	(727)	(214)	4	(95)	326	(449)
(364)	10	(70)	105	(409)	(382)	(3)	(7)	78	(450)
(358)	8	(83)	102	(385)	(387)	(4)	(18)	81	(446)
146	(5)	116	(165)	200	751	2	44	(40)	745
145	(4)	132	(166)	183	753	2	57	(42)	736
527	-	180	(195)	542	665	(4)	103	(259)	825
533	(1)	201	(204)	537	667	(5)	123	(258)	807
(728)	1	(184)	241	(786)	(193)	4	(107)	477	(567)
(734)	2	(204)	249	(781)	(194)	5	(126)	476	(549)

הפער בין חשיפת הבנק לשינויים בריבית על פי השווי ההוגן המותאם נטו לבין רגישות הערך הכלכלי (EVE) המוצגים לעיל, בתזוזה מקבילה של העקום ב-1% עומד על 680 מיליוני שקלים חדשים.

עיקר הפער נובע משימוש בעקומי היוון שונים. עקומי ההיוון המשמשים לניתוח רגישות הערך הכלכלי (EVE) הינם עקומי מחירי המעבר ואילו ריביות ההיוון המשמשות לצורך הצגת השווי ההוגן המותאם נטו הינן ריביות בהן היה ניתן לבצע עסקאות דומות בתאריך המאזן והן משקפות את רמת הסיכון הגלומה ללקוח דומה.

לפרטים נוספים ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

יצוין כי שיעור התשואה הפנימי ומשך חיים ממוצע האפקטיבי כפי שמוצגים בחשיפת הבנק לשינויים בשיעורי הריבית להלן, הינם נתונים ממוצעים ולכן לא ניתן להסיק משינוי ליניארי בהם על רגישות השווי ההוגן המותאם נטו לשינויים בשיעורי הריבית.

מידע נוסף על סיכון ריבית
חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך
 סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2020						
מעל חמש עד עשר שנים		מעל שלוש עד חמש שנים		מעל שלושה עד חודשים עד שנה		מעל חודש עד שלושה חודשים
מעל חמש עד עשר שנים	מעל שלוש עד חמש שנים	מעל שלוש עד חודשים עד שנה	מעל שלושה עד חודשים עד שנה	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל חודש עד שלושה חודשים	עם דרישה עד חודש
כולל בנק אגוד						
20,772	28,243	44,648	24,512	14,594	205,304	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
6,901	27,370	22,434	71,577	77,148	118,539	סכומים אחרים לקבל ⁽²⁾
21,647	32,035	50,127	48,156	26,340	152,881	התחייבויות פיננסיות
7,070	27,016	22,654	71,650	77,314	119,821	סכומים אחרים לשלם ⁽²⁾
(1,044)	(3,438)	(5,699)	(23,717)	(11,912)	51,141	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית						
א. לפי מהות הפעילות:						
(1,286)	(3,967)	(5,843)	(23,798)	(13,028)	50,136	החשיפה בתיק הבנקאי
242	529	144	81	1,116	1,005	החשיפה בתיק למסחר
ב. לפי בסיסי הצמדה:						
3,974	(11,250)	(13,759)	(20,507)	(20,633)	53,208	מטבעי ישראלי לא צמוד
(4,882)	8,771	8,558	3,238	1,476	(1,808)	מטבעי ישראלי צמוד מדד
(136)	(959)	(498)	(6,448)	7,245	(259)	מטבע חוץ ⁽⁴⁾
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית						
(234)	(130)	(152)	(60)	(13)	(8)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
(6,844)	(7,563)	(8,660)	(6,558)	(4,180)	34,881	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
(775)	(365)	5,710	4,181	2,621	1,327	השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור
548	5,453	3,314	2,232	(846)	(378)	השפעת הנחות התנהגויות אחרות

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (4) לרבות מטבעי ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (5) הפער בין משך החיים הממוצע האפקטיבי של הנכסים הפיננסיים לבין משך החיים הממוצע האפקטיבי של ההתחייבויות הפיננסיות.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾ בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
1.54	2.72	351,763	1,250	1,574	10,866
1.90		324,045	-	-	76
1.26	0.67	334,130	103	3	2,838
1.22		326,215	-	277	413
		15,463	1,147	1,294	7,691
0.44		12,094	1,127	1,191	7,562
4.06		3,369	20	103	129
⁽⁵⁾ 0.10		(1,775)	1,053	841	5,298
⁽⁵⁾ 0.74		17,002	29	144	1,476
⁽⁵⁾ 0.97		236	65	309	917
12.04	0.68	(1,207)	-	(277)	(333)
0.67	(1.22)	740	-	-	(336)
1.17	(0.12)	1,272	-	(3,123)	(8,304)
(0.75)	2.56	(407)	-	(3,093)	(7,637)

מידע נוסף על סיכון ריבית
חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך
סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2020						
עם	מעל חודש	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל חמש עד עשר שנים	
דרישה	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים עד שנה	עד שלושה חודשים עד שנה	עד חמש שנים	עד עשר שנים	
עד חודש	עד חודש	עד חודש	עד חודש	עד חודש	עד חודש	ללא בנק אגוד
187,105	9,315	20,120	39,033	24,562	16,921	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
108,046	64,228	62,762	15,229	24,370	3,158	סכומים אחרים לקבל ⁽²⁾
128,660	21,099	44,026	46,133	29,120	19,722	התחייבויות פיננסיות
108,680	65,784	62,392	16,215	23,764	2,690	סכומים אחרים לשלם ⁽²⁾
57,811	(13,340)	(23,536)	(8,086)	(3,952)	(2,333)	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית						
א. לפי מהות הפעילות:						
56,729	(13,659)	(23,509)	(8,011)	(4,721)	(2,554)	החשיפה בתיק הבנקאי
1,082	319	(27)	(75)	769	221	החשיפה בתיק למסחר
ב. לפי בסיסי הצמדה:						
57,947	(21,405)	(18,773)	(15,127)	(12,079)	2,418	מטבע ישראלי לא צמוד
(2,000)	1,553	2,739	8,372	8,577	(4,888)	מטבע ישראלי צמוד מדד
1,864	6,512	(7,502)	(1,331)	(450)	137	מטבע חוץ ⁽⁴⁾
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית						
(10)	(17)	(40)	(98)	(74)	(101)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
32,285	(4,180)	(6,558)	(7,743)	(6,654)	(6,106)	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
1,286	2,551	3,937	5,502	(374)	(651)	השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור
(400)	(878)	2,188	3,361	5,471	579	השפעת הנחות התנהגויות אחרות

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (4) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (5) הפער בין משך החיים הממוצע האפקטיבי של הנכסים הפיננסיים לבין משך החיים הממוצע האפקטיבי של התחייבויות הפיננסיות.

הערות כלליות:

- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי בביאור 15 בדוחות הכספיים.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 15 בדוחות הכספיים.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרום כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- עסקאות מסוימות שביצע הבנק מהוות מכשירים פיננסיים מורכבים, הכוללים רכיבים נגזרים משובצים שלא חולצו, בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בין היתר, כוללות עסקאות אלה הלוואות עם תחנות יציאה, פיקדונות נושאי ריבית מדורגת עם מועדי משיכה, אשראים ופיקדונות עם הבטחת רצפה ופיקדונות עם ברירת הצמדה. הבנק משקף את סיכון הריבית בגין מכשירים אלו באופן סביר, באמצעות פריסת פירעון תזרימי המזומנים על פי מועדי החוזה והנחות שונות המבוססות על ניסיון העבר.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2020

ליום 31 בדצמבר 2019								
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.58	2.79	269,514	1.53	2.62	305,722	289	616	7,761
0.95		375,756	0.52		277,335	-	(373)	(85)
1.37	0.83	254,526	1.29	0.72	291,506	5	1	2,740
0.95		377,247	0.48		278,609	-	(749)	(167)
		13,497			12,942	284	991	5,103
0.20		12,151	0.19		10,454	283	985	4,911
3.11		1,346	2.85		2,488	1	6	192
⁽⁵⁾ 0.05		1,553	⁽⁵⁾ 0.02		(2,668)	256	351	3,744
⁽⁵⁾ 0.79		11,649	⁽⁵⁾ 0.98		15,522	9	114	1,046
⁽⁵⁾ 0.18		295	⁽⁵⁾ 0.06		88	19	526	313
11.58	0.83	(1,383)	12.04	0.68	(615)	-	(150)	(125)
0.77	(1.04)	659	0.67	(1.14)	708	-	-	(336)
(1.09)	(0.05)	(789)	(1.35)	(0.03)	1,209	-	(3,095)	(7,947)
(0.07)	0.91	(190)	(0.79)	0.85	(396)	-	(3,093)	(7,624)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

מניות

מדיניות החזקה במניות בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק בתחום השקעות במניות הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. המניות שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד.

החזקות שצפוי מהן רווח הון והחזקות שנרכשו למטרות אחרות

ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית, ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומייעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית.

טיפול חשבונאי

כ-45% מההשקעות במניות בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן, יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 12 לדוחות הכספיים.

להלן פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020				
דרישת הון ⁽²⁾	שווי הון	דרישת הון ⁽¹⁾	שווי הון	מניות	קרנות הון סיכון / הון פרטיות	
		ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי
18	105	19	54	107	250	
10	76	12	19	84	227	
28	181	31	73	191	477	

(1) דרישת ההון כולל בנק אגוד וללא בנק אגוד חושבה על פי שיעור של 12.18% ו-12.21%, בהתאמה.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.33%.

סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות הוא סיכון מהותי וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות

מטרת ניהול סיכון הנזילות הינה זיהוי צרכי המימון של הבנק ומקורות המימון, מיסוד נהלים לניטור הנזילות וקביעת דרישות מינימאליות לניהול הנזילות. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה. הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימאליים של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LGR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולול" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגילי ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון והנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוזי מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופירוזם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. הניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימאלית, כפי שנקבעת מעת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרתה הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשותו.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגילי. תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

המודל העסקי

מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של הבנק והקבוצה והיא מותאמת, כאמור, לדרישות הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות).

כאמור לעיל, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. הנהלת הבנק קבעה כריות בטחון נוספות כקווים מנחים, כך שיעדי הדירקטוריון לא יפוצו. מדיניות הבנק היא לשמר יחס כיסוי נזילות הכולל מרווח בטחון הולם ביחס למגבלת הדירקטוריון ומאידך ניהול יעיל של עודפי הנזילות, להשגת התשואה המירבית לבנק.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאובן הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגילי, תרחישים (יחס כיסוי נזילות יחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את:

- הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית
- הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים
- הקו השלישי - הביקורת הפנימית.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ינהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות הימיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מידיות להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון והנהלה, מצבי כוונות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפיקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל סיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2020 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

כלי מדידה ומדדים

הבנק מודד ומנטר את הסיכון בעיקר באמצעות המודלים להלן:

- מודל סטנדרטי - המודל אומד את יחס כיסוי הנזילות (LCR - Liquidity Coverage Ratio) - היחס בין כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו. כאשר, תזרים יוצא חזוי נטו מוגדר כפער בין תשלומים (Cash Outflows, בגין התחייבויות) לבין תקבולים (Cash Inflows, בגין נכסים) לטווח של חודש. היחס מחושב תחת מקדמים סטנדרטיים (אחידים) שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים בהוראה, ומבוססים על הוראות ועדת באזל.
- יחס כיסוי נזילות דינמי (DLCR - Dynamic Liquidity Coverage Ratio) מהווה כלי עזר מרכזי לניהול וניטור הסיכון. לצורך ה-DLCR מבוצע חישוב יומי של יחס LCR ל 90 ימים קדימה, תחת מספר הנחות. DLCR מחושב עבור היחס הכולל ועבור היחס במט"ח, ומדווח במסגרת דיווח הנזילות היומי.
- מודל פנימי (יחס נזילות מזערי - בהתאם להוראה 342) - המודל אומד את יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל. במסגרת המודל הוגדרו תרחישי קיצון במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, לאופקי זמן שונים, זאת בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקידים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים.
- מודל יחס מימון יציב (NSFR) - יחס בין מקורות מימון יציבים (Available Amount of Stable Funding) - מקורות קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד הבנקאי בטווח הזמן של שנה ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים (Required Amount of Stable Funding) - שימושים קיימים שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה ומעלה). עד ליום 31.12.2020 האמידה היא על פי ההנחיות שפורסמו על ידי ועדת באזל בעניין זה. החל מיום 01.01.2021 האמידה היא על פי טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין 222 (יחס מימון יציב) אשר צפויה להיכנס לתוקף ביום 01.07.2021.
- פערי נזילות חוזיים - בחינת הפערים המאזניים בין התזרים הנכנס לתזרים היוצא, ללא הנחות התנהגותיות וללא הכפלה במקדמים.

בנוסף, מופעלים כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוונות בשל תרחיש מערכת.

בהקשר זה יצוין כי במהלך חודש פברואר 2020 העלה הבנק את רמת הכוונות לכוונות מוגברת. ההחלטה להעלות הכוונות נבעה בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה לישראל והירידות החדות שנרשמו בבורסות.

בתחילת חודש מרץ העלה הבנק את הכוונות הנזילות ממוגברת לצהובה, רמת כוונות הכוללת צעדים אופרטיביים אשר נועדו להבטיח כי הבנק שומר על רמת נזילות נאותה בעתות משבר, וזאת בשל התפשטות נגיף הקורונה והמשך הירידות החדות בבורסות בעולם ובפרט בישראל ועליית המדד המשולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים לשיעורי שיא.

רמת הכוונות ירדה חזרה למוגברת במחצית חודש מאי, עם תהליך החזרה לשגרה. במהלך כל הרבעון השלישי והרביעי של שנת 2020 עמדה רמת הכוונות בבנק על רמה מוגברת. במהלך תקופה זו הבנק מבצע מעקב שוטף (כולל תוך יומי) אחר אינדיקטורים כמותיים ואיכותיים (פנימיים וחיצוניים), וכן בחינה מדי יום של מספר תרחישי לחץ לטווחי זמן שונים - בכל התרחישים רמת הנזילות נאותה והבנק עומד בכל המגבלות הפנימיות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2020 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

הבנק בוחן את יחסי הנזילות הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישים מסוימים. במהלך עסקים רגיל הנחת הבנק היא כי לא קיים קושי בביצוע עסקאות המרה בין המטבעות השונים. כמו כן, מחושבים עודפי הנזילות הפנויים להשקעה לאופק של שנה קדימה ללא הנחות לגיוס כסף חדש.

התרחישים אשר בוחנים את יחסי הנזילות כוללים שלושה תרחישים מרכזיים (ספציפי, מערכתי ומשולב) ושלושה תרחישים נוספים (ספציפי קצר, מערכתי חוץ לארץ ומשולב ארוך), כמפורט להלן:

- תרחישי קיצון מרכזיים:
 - ספציפי - אירוע תפעולי משמעותי / הורדת דירוג מהותית (לפחות שלוש דרגות) - תרחיש של מעילה ו/או השבתה של הבנק, לרבות שיבוש מתמשך במערכות המיכון שלו.
 - מערכתי - תרחיש של מצב חירום במשק בשל מלחמה, אירועים ביטחוניים חריגים או אירועים פיננסיים, המשבשים את מהלך החיים הרגיל ברחבי הארץ, לרבות שוקי ההון המקומיים.
 - משולב - אירוע מערכתי בו ההשפעה הצפויה על הבנק חמורה ביחס להשפעה הצפויה על בנקים אחרים - דוגמת משבר בשוק הנדל"ן.
- תרחישי קיצון נוספים:
 - ספציפי קצר - תרחיש המשקף רמת לחץ גבוהה מאד הנובעת מהורדת דירוג של הבנק, בתרחיש זה הפגיעה תהיה קצרה אך משמעותית יותר מזו של תרחישי הלחץ המרכזיים.
 - ספציפי חוץ לארץ - תרחיש של זעזוע הפוגע בשלוחות הבנק / הבנקים הישראלים בחוץ לארץ ובעל השפעה בעצימות נמוכה גם על הפעילות בישראל.
 - משולב ארוך - תרחיש המשקף אירוע מתמשך. בתרחיש זה רמת הלחץ תהיה נמוכה יחסית לתרחישי לחץ המרכזיים, אולם השפעתו ארוכה יותר, כך שתרחיש זה יפגע באוכלוסיית לקוחות רחבה יותר.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽⁴⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2020		
סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	
78,145		סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
		פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
9,526	148,396	פיקדונות יציבים
2,071	41,410	פיקדונות פחות יציבים
5,885	54,642	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
1,570	52,344	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
50,718	83,017	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים
717	2,867	קואופרטיביים
49,899	80,048	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
102	102	חובות לא מובטחים
994	-	מימון סיטונאי מובטח
22,600	106,705	דרישות נזילות נוספות, מזה:
15,210	15,210	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
4,268	53,022	קווי אשראי ונזילות
382	382	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
83,838		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
1,036	2,081	הלוואות מובטחות
9,895	12,659	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
14,138	18,870	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
25,069	33,610	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
78,145		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
58,769		יחס כיסוי נזילות (%)
⁽⁵⁾133		

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2020 הינו 79.
- (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).
- (5) יחס כיסוי הנזילות ללא בנק אגוד לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2020 הינו 128%.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019		
סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	
44,846		סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
6,342	109,361	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,525	30,504	פיקדונות יציבים
3,403	31,738	פיקדונות פחות יציבים
1,414	47,119	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
32,808	50,882	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
		פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים
434	1,737	קואופרטיביים
32,248	49,019	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
126	126	חובות לא מובטחים
207	-	מימון סיטונאי מובטח
17,201	76,241	דרישות נזילות נוספות, מזה:
12,367	12,366	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,620	38,981	קווי אשראי ונזילות
2,214	24,894	מחויבויות מימון מותנות אחרות
56,558		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
293	1,008	הלוואות מובטחות
6,503	9,234	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,783	18,069	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
19,579	28,311	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
44,846		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
36,979		יחס כיסוי נזילות (%)
121		

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2019 הינו 74.
- (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות הם הרכב המקורות והשימושים של הבנק. הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) הינם נכסים ברמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה, אלו כוללים - מזומנים, עובר-ושב ופיקדונות בבנקים מרכזיים, איגרות חוב של ריבונות בעלות משקל סיכון 0% ואיגרות חוב של מדינת ישראל. עיקר תזרים המזומנים היוצא הינו כנגד מימון סיטונאי בלתי מובטח - פיקדונות שהופקדו בבנק על ידי תאגידים וגופים פיננסיים וכן תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים. עיקר תזרימים המזומנים הנכנס הינו בגין תקבולי אשראי וכן תזרימים נכנסים בגין חשיפה לנגזרים.

היחס נע בצורה מחזורית ברובה, הניתנת לחיזוי לפי אומדנים פנימיים של הבנק. הגורם המרכזי המשפיע, לאורך זמן, על התפתחות היחס הוא הצמיחה בפעילות הבנק, הן בצד גיוס וניהול מבנה המקורות והן בצד הגידול בשימושים. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש בשל פעילות שוטפת של לקוחות וכן תחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרי שקל / מטבע חוץ.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)

להלן פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221 (במיליוני שקלים חדשים):

ממוצע לרבעון הרביעי		31 בדצמבר		
2019	2020	2019	2020	
44,834	78,039	51,166	84,248	נכסי רמה 1
12	106	12	91	נכסי רמה 2
-	-	-	-	נכסי רמה 3
44,846	78,145	51,178	84,339	סך הכל HQLA

קיימת מגבלה רגולטורית על סניף לוס אנג'לס לגבי השימוש ברזרבת הנזילות בישות זו, תרחישי הבנק מניחים שימוש בנזילות הסניף בהתחשב במגבלה.

הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020			
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד	סך היתרה במאזן	
כולל בנק אגוד			
84,111	339	84,450	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
13,652	803	14,455	אגרות חוב של ממשלת ישראל
1,390	-	1,390	אגרות חוב של אחרים בישראל
106	345	451	אגרות חוב של ממשלות זרות
528	20	548	אגרות חוב של אחרים זרים
243,468	2,057	245,525	אשראי לציבור, נטו
343,255	3,564	346,819	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020			
ללא בנק אגוד			
72,456	309	72,765	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
6,818	517	7,335	אגרות חוב של ממשלת ישראל
400	-	400	אגרות חוב של אחרים בישראל
106	345	451	אגרות חוב של ממשלות זרות
102	-	102	אגרות חוב של אחרים זרים
218,771	2,057	220,828	אשראי לציבור, נטו
298,653	3,228	301,881	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2019			
50,907	17	50,924	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
7,489	332	7,821	אגרות חוב של ממשלת ישראל
-	-	-	אגרות חוב של אחרים בישראל
1,576	205	1,781	אגרות חוב של ממשלות זרות
362	-	362	אגרות חוב של אחרים זרים
60,334	554	60,888	סך הכל

התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2020, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד, כולל נתוני בנק אגוד) לרבעון הרביעי של שנת 2020 הסתכם ב-133%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות איגרות חוב וכתבי התחייבות. הבנק מייחס חשיבות רבה לפיזור מקורות המימון ופועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. בשנת 2020, המשיך הבנק בפעילותו לגיון מקורות המימון והפחתת סיכון הריכוזיות.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

ריכוזיות של מקורות המימון

הבנק אפיון מוקדי סיכון עיקריים לטיפול בתחום הריכוזיות/מבנה המקורות. הטיפול במוקדי הסיכון מתמקד במספר מישורים ומבוצע באופן שוטף באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה וכן אינדיקטורים לסיכון.

מגבלות הדירקטוריון והנהלה וכן האינדיקטורים השונים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) בנושא ריכוזיות מקורות המימון מנטרת באמצעות מגוון רחב של תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר, מטבע ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מגבלות הדירקטוריון והנהלה הוגדרו כחלק מתיאבון הסיכון הכולל של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון והנהלה.

סיכון תפעולי

הסיכון התפעולי הינו מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון: סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת הבנק, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), מגיפה ואירוע ביטחוני. לפיכך, ניהול יעיל של הסיכון הינו הכרחי בתהליכי ניהול סיכונים בבנק.

הסיכון התפעולי מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות של הבנק. עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית.

הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. האירועים התפעוליים מסווגים לשבע קטגוריות סיכון בהתאם לעקרונות באזל: מעילה (הונאת הבנק בידי עובדיו), הונאה חיצונית (הונאת לקוח את הבנק), פרקטיקות עבודה ובטיחות סביבת העבודה (הפסדים הנובעים מפעולות שאינן עולות בקנה אחד עם חוקים או הסכמים בנושא עבודה), פרקטיקות הקשורות ללקוחות, מוצרים ועסקים (אי עמידה בחובות כלפי לקוח), נזק לנכסים פיסיים, ביצוע, הפצה וניהול תהליכים ושיבושים עסקיים וכשלי מערכות.

הבנק מנהל ומודד את הסיכון התפעולי גם לפי קטגוריות אלה.

מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את העקרונות לפיהם הבנק מנהל את הסיכון התפעולי, מהותיות הסיכון, אופן ניהולו, תהליכי המדידה והניטור והפעולות שנוקט הבנק על מנת להפחית את הסיכון.

עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה השונים, ומעגנת את חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 - "ניהול סיכונים תפעוליים" ו-310 - "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחודש אוקטובר 2014), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, מפת הסיכונים התפעוליים, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק במספר היבטים כמותיים ואיכותיים במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון. תיאבון הסיכון נקבע בהתאם לעקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק. תיאבון הסיכון הוגדר בגין ההפסדים בפועל וההפסדים הפוטנציאליים, ברמת התיק הכולל ולפי קטגוריות סיכון. ממסך המדיניות אושר בהנהלת ודירקטוריון הבנק בשנת 2020, כחלק מתהליך אישור כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת הסיכונים.

סיכון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי. הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי, באופן דינמי, בשני מישורים: מדידת ההפסדים מאירועי כשל שהתמשו בפועל ומדידה של סיכונים פוטנציאליים המזוהים בתהליך סקרי הסיכונים התפעולים ובמפת הסיכונים. הסקרים התפעוליים מבוצעים על כלל פעילות הבנק ובהתאם לתוכנית תלת שנתית. במהלך שנת 2020, הבנק החל בתוכנית תלת שנתית חדשה לביצוע הסקרים, לאחר שהשלים את הסקרים על כלל הפעילויות בשנת 2019. פעילות זו, הינה תהליך שוטף שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזעורם, תוך כדי למידה, הערכה מחודשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתמששות אירועים.

הבנק מנטר ומתעד את כלל אירועי הכשל התפעוליים, אירועים אלו כוללים הן אירועים שנוצר בגינם הפסד והן אירועים ללא הפסד ואף אירועים בהן נוצר רווח. מדידת ההפסדים בפועל אל מול תיאבון הסיכון במצב עסקים רגיל כוללת אירועי הפסד בלבד (ללא קיזוז אירועי רווח) ולאחר התחשבות בכיסוי ביטוחי לו מומש בפועל.

הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים פוטנציאליים בחטיבות השונות כתהליך מתמשך, כאשר המיקוד הוא מיפוי והערכת הסיכונים המהותיים בכל יחידה. הבנק הגדיר, מספר אינדיקטורים לסיכון (KRI'S) שנועדו לזהות סיכונים פוטנציאליים טרם התמששותם. תוצאת הסקרים, והמלצות לביצוע (AI) נידונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתמשש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק.

הבנק פועל לשיפור אפקטיביות הטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה הבנק נמצא בשלבי יישום של מערכת שבה מופעלים חוקים עסקיים להצפה ואיתור פעילות חריגה. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסך מדיניות מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים. מסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

המודל העסקי

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילות העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במסודות הפיננסים הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים למהותיות אירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון: סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע של התמששות סיכון תפעולי לגרום להתמששות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק מהכשלים התפעוליים יש הסתברות להתמששות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכת טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התמששות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), מגיפה, אירוע ביטחוני.

במהלך שנת 2020, לא חלו אירועים תפעוליים מהותיים.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

עקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, כוללים פריסה סניפית יעילה, חדשנות עסקית וטכנולוגית, ניהול בנקאות היברידית, יעדי פעילות תפעולית, יעילות ניהול הון ונזילות, יחד עם צמיחה באשראי מסחרי והמשך מובילות בשוק המשכנתאות, חושפים את הבנק לסיכונים תפעוליים משמעותיים. סיכונים אלו, דורשים מהלכים אקטיביים וצופי פני עתיד וזאת על מנת לנהל ולמזער את פוטנציאל הפגיעה. כאמור, הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי הגלומים בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיים שלו, באופן דינמי, בשני מישורים:

- מדידת התמששות בפועל של אירועי כשל.
 - הערכת סיכונים לפוטנציאל נזק בגין אירועי כשל.
- הפעילות בשני מישורים אלה הינה תהליך מתמיד שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזעורם, תוך כדי למידה, הערכה מחודשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתמששות אירועים.

לבנק מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ויצירת מפת סיכונים, קישור התמששות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים. ודיווחים בגין סיכון תפעולי.

מערכת מעילות והונאות - במהלך שנת 2020 החל הבנק ביישום והטמעה של מערכת חדשה לניטור מעילות. התראות שמתקבלות מהמערכת מתבססות על חוקים עסקיים שהוגדרו לזיהוי אירועים חשודים כאירועי הונאה (חיצונית או פנימית).

הבנק בוחן את ההון המוחזק כנגד הסיכון התפעולי בנדבך הראשון, המחושב בשיטה הסטנדרטית, אל מול מתודולוגיות מתקדמות של באזל לאמוד האם נדרשת הקצאת הון נוספת בנדבך השני, במהלך עסקים רגיל. כמו כן, הבנק מפעיל שורה של אירועי קיצוץ תפעוליים, אשר מופו במפת הסיכונים התפעוליים של הבנק, כאירועים בעלי נזק מהותי לבנק. הפסדים פוטנציאליים אלה מתווספים להקצאת ההון הפנימית בנדבך השני, כחלק מתהליך ה-ICAPP.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריותן לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות לניהול סיכונים תפעוליים, ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים תפעוליים, ובנוסף, אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול ומזרחי טפחות שרותי אבטחה, המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.

קו ההגנה השני: החטיבה לבקרת סיכונים, באמצעות האגף לבקרת סיכונים, הפועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות, אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ועדכון מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית המשמשת את הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעולים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

יחידות נוספות בקו ההגנה השני לטיפול וניהול הסיכונים התפעוליים:

- יחידת אבטחת מידע והגנת הסייבר מהחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסה מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- חטיבת הטכנולוגיה המהווה את הקו הראשון לניהול אבטחת מידע והגנת הסייבר, ואחראית לניהול הסיכונים התפעוליים, הנובעים מכשלי מערכות המידע, לרבות ניהול DRP, כחלק ממדיניות ההמשכיות העסקית.
- מחלקת ההדרכה, מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול הפועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- חטיבת הון אנושי משאבים ותפעול האחראית על טיפול ברוטציה וחופשה רציפה, למזעור הסיכון התפעולי (ובפרט, סיכון מעילות והונאות).
- יחידת האבטחה של הבנק, הפועלת בחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, תומכת בטיפול בסיכון התפעולי ביחידות השונות של הבנק.
- מערך ה-SOX מחטיבת מידע ודיווח כספי האחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
- החטיבה המשפטית, אחראית ליישום מסגרת הטיפול בסיכון משפטי.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידיה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ- "משקיפה" בוועדות ההיגוי.

הסיכון התפעולי כולל בין היתר את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי כמפורט להלן:

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית. מחודש מרץ 2020, עם התפשטות נגיף הקורונה, העלה הבנק את רמת הכוננות, כינס חדר מצב מורחב וקבע את עקרונות העבודה לצורך שמירה על רציפות תפקודית ובריאות העובדים. הוקמו מסגרות ניהול ובקרה בשיתוף הגורמים הרלוונטיים ובוצעו פעולות להתמודדות עם האירוע, בין היתר: הפצת הנחיות עבודה ושמירה על היגיינה וריחוק חברתי, פיזור יחידות וסניפים, מעבר לעבודה במתכונת של קפסולות, גיבוש מתכונת לעבודה מרוחק באמצעות תהליך סדר ומהיר ועוד. במקביל מקיים הבנק מעקב אחר מקרי תחלואה או הדבקה בסניפים וביחידות המטה ומועד החזרה לעבודה.

הבנק הרחיב את פריסת מערכות שיחות ועידה בוידאו הפנימיות והחיצוניות והתקין מערכת לניהול צ'אטים ושיתוף מסכים. בנושא ספקים ונותני שרות מופו כל הספקים ונותני השרות הקריטיים בהיבטי מחשוב, לוגיסטיקה וביטחון והוערכה יכולתם להמשיך ולספק שרות גם תחת המגבלות הקיימות. בעניין בקרה קבוצתית מקיים הבנק תהליך סדר של מעקב אחר פעילות בנק יחידה ובנק אגוד בשגרת קורונה, כולל קבלת דיווח יומיים בדבר עובדים חולים/מבודדים ואירועים חריגים. באופן דומה מתקיים מעקב אחר תפקוד שלוחות הבנק בחוץ לארץ.

במהלך הרבעון הרביעי המשיך הבנק ביישום תוכנית העבודה בנושא המשכיות עסקית במקביל להמשך תפעול אירוע הקורונה וההשלכות שנגזרות ממנו, בין היתר: עדכון תיקי החרום בסניפים (נהלים, רשימות תיוג, טפסים וכו'), המשך הטמעת נושא המשכיות העסקית בסניפים בשנת"פ עם מרכז ההדרכה ע"י ביצוע הדרכות ולמידה מרוחק, בוצע תרגול של מרכז המזמונים בעבודה ידנית בתרחיש של נתק תקשורת. במהלך הרבעון בוצע תרגיל טכנולוגי שני במסגרתו הופעלו מערכות באתר הגיבוי (DRP) בשנת"פ עם יחידת המשכיות העסקית ויחידות הבנק. במהלך הרבעון הוחל בהיערכות לקידום תרגילים שיבוצעו במחצית הראשונה של 2021, ביניהם תרגיל החובלת יחידת המטבע בבנק ישראל לבחינת תפעול ושינוע מזמונים בתרחיש רעידת אדמה.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכוני סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכוני טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת סייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תוכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תוכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר. יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומי: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כוח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, וייעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכניותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכוני הסייבר.
- יישום וביסוס מערך בקרות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסיבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופיזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.
- שיפור והגברת הבקורות בקרב הספקים של הבנק, בבחינת הקטנת הסיכון בשרשרת האספקה.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001. מערכות הבנקאות הישירה בבנק כוללות תהליכי הזדהות ומנגנונים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2020 זוהו מספר ניסיונות הונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיוג) במסגרתם נגנבו פרטי הזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם באמצעות ביצוע פעילות הנדסה חברתית כנגד הלקוחות. לאור מנגנוני ההגנה המופעלים בבנק, ברובם המכריע של ניסיונות הונאה אלו לא בוצעו פעולות לא מורשות בחשבונות הלקוחות.

הבנק ממשיך לחזק ולשפר את מנגנוני ההגנה המופעלים במערכות הבנק על מנת להמשיך ולצמצם את היכולת להונות את הלקוחות ולבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. פעולות אלו הינן חלק מתהליכי התחקיר והפקת הלקחים הקיימים בבנק בהקשר לאיום המתפתח. מערך אבטחת המידע של הבנק פועל בצורה מלאה ורציפה במהלך תקופת הקורונה, תוך שיפור וחיזוק יכולות ומנגנוני הגנה בהתאם להתרחבות האיומים ולצרכים המתאגרים בהם הבנק נדרש לעמוד.

יצוין כי מגפת הקורונה מעצימה ברמה עולמית את סיכון הסייבר, הן בשל העלייה בהיקף העבודה מרחוק, אשר מרחיבה את משטחי התקיפה על הארגונים, והן בשל התגברות של ניסיונות הונאה בחסות המגפה. הפעילות שנקט הבנק לאורך כל התקופה, הותירה את רמת הסיכון בבנק ללא שינוי.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכוני מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו.

מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמות את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר.

תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית בתרחישי שגרה וחירום, כאשר תיאבון הסיכון של הבנק בהיבטים התפעוליים לסיכון טכנולוגיית המידע נכלל במסגרת ניהול תיאבון הסיכון של הסיכון התפעולי. תיאבון הסיכון בהיבטים הטכנולוגיים מוגדר בשורה של מדדים, לרבות רמות הסיכון במפת סיכונים טכנולוגיים ותיאבון סיכון פרטני בגורמי סיכון שונים.

הבנק מפעיל מגוון אמצעים להפחתת הסיכונים, בין השאר באמצעות אינדיקטורים (KRI) ומערכות תומכות. יצוין מוקד SOC - הפועל 24/7, האחראי על ניטור תשתיות ומערכות הבנק, ופועל לניתוח לוגים ואיתור אנומליות בזמן אמת, להתנהגות חריגה של משתמשים ומערכות ברשת, בהיבטי אבטחת מידע וסייבר. כמו כן הקים הבנק השנה את מוקד NOC - הפועל אף הוא 24/7, מוקד המשמש כגוף תפעולי להצגת תמונה אחודה של תשתיות הארגון, יכולת ניטור וחיזוי תקלות, ופועל לניתוח לוגים ואיתור אנומליות, בהיבטי הסיכונים הטכנולוגיים. לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יחיד לפלטפורמה חדשה, החל הבנק ברבעון הראשון של שנת 2019 בפריקט להחלפת מערכת הליבה של שוק ההון של הבנק על בסיס פלטפורמה חדשה. הפריקט נמצא בשלבי סיום של האפיון המפורט לצד התקדמות בפיתוח. כמו כן, ברבעון האחרון של שנת 2019 החל פרויקט משמעותי נוסף שעניינו החלפת מערכת ה-CRM במטרה להעצים את השירות האישי לכל לקוח.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

סיכון טכנולוגי המידע נותר ברמה בינונית ומשקף את הנזק הפוטנציאלי מהתממשות סיכוני טכנולוגיה, שהינם מהותיים לפעילות התקינה של הבנק. רמת הסיכון במהלך שנת 2020 ולאורך משבר הקורונה נותרה בעינה. חטיבת הטכנולוגיה פעלה באופן מלא לתמיכה מלאה בתפקוד השוטף של הבנק ובצרכים הטכנולוגיים שנדרשו לפעילותו בשגרת החירום. לא חלו אירועים ו/או תקלות מהותיות בתקופה זו.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים והוא כולל העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם וכן כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחשיפה משפטית בשל התנהלות הבנק עם מחזיקי העניין השונים שלו (כגון: לקוחות, ספקים וצדדים שלישיים אחרים).

בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכונים המשפטיים בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים.

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק.

בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה בהוראות רגולטוריות אחרות ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלוונטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכדומה.

בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים וביחידות המטה, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק.

התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון המשפטי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

מדיניות הבנק קובעת את ערוצי הניהול והדיווח על הסיכון התפעולי, במטרה להבטיח ניהול הולם של הסיכון בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות של הבנק. לצורך כך, פועלים בבנק פורומים בכל הרמות, המופקדים על הטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה המשמשת ככלי ניהולי מרכזי בידי הנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק. הועדה היא חלק מועדת הנהלה לניהול סיכונים.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - משמשת כוועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים. הוועדה כוללת נציגים רלוונטיים מהיחידות העסקיות ומיחידות הבקרה והביקורת, ומשקיף מהביקורת.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק. פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה פנימית, ובפרט, בהיבטים העולים מתוך מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, לרבות תוצאות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותוצאות תחקירים.

לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונח נאמני סיכון תפעולי אשר מרביעם פועלים במסגרת הקו הראשון, ואחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. הנאמנים מדווחים על כל אירוע של סיכון תפעולי שהתרחש ביחידתם, למערכת ייעודית (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים). המשמשת את הבנק לניתוחים ולדיווחים בגין סיכון תפעולי, בחתכים שונים. דיווחי הנאמנים מופצים לרשימה מוגדרת מראש של מנהלים בבנק ולכל אירוע נקבעת דרגת חומרה בנוסף לתיאור האירוע. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביעם במערך הסניפים של הבנק המקיימים קשר שוטף עם המדור לסיכון תפעולי הפועל בחטיבה לבקרת סיכונים.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הסיכונים התפעוליים הפרושים לרוחב הבנק משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה.

הבנק מקיים כנסי הדרכה ייעודיים לנאמנים אלה, הכוללים בין השאר, הדרכה ייעודית לנושא ביצוע תחקיר ותהליך הפקת לקחים. בשנת 2020, התקיימו כנסים וירטואליים להנחיית כל נאמני הסיכון התפעולי במטה ובסניפים.

שינוי בתהליכים עסקיים קיימים ו/או תהליכים חדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק לצורך מזעור הסיכונים הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הבנק גיבש מדיניות ותוכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תוכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתוכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, המעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחברותיו. כמו כן, לבנק כיסוי ביטוחי בפוליסת סייבר ייעודית, המהווה רובד נוסף מעל הפוליסה הבנקאית, המשלימה את הפוליסה הבנקאית בהתייחס לפשעי מחשב. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

הקצאת הון

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, הכנסות הבנק מפולחות לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשלכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הריגישות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרשת מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, הגדרת קווי העסקים בפעילות הבנק. משקלי הסיכון נעים בטווח שבין 12% לבנקאות קמעונאית לבין 18% למימון תאגידיים. פעילות הבנק היא ברובה קמעונאית ולפיכך מרבית נכסי הסיכון התפעולי הם בגין קו עסקים זה ומשקל הסיכון הממוצע הכולל של הבנק הוא כ-12.5%.

סיכונים אחרים

סיכון ציות ורגולציה

פעילות העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

הוראות הציות כוללות גם את חוק יעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק היעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק התחרות הכלכלית, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תוכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני התחרות הכלכלית, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

בתקופת אירועי הקורונה מקפיד הבנק לעקוב אחר עדכוני הרגולציה הזמניים והקבועים, וכן אחר שינויים בפעילות העסקית ולקיים מהלכים לעמידה מלאה בחובות הציות הנגזרות מהן, תוך ביצוע בקורות המתאמות לתקופה.

סיכון הציות והרגולציה מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות ויתר היחידות נטולות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. יפעלו באחריות, בהוגנות ובשקיפות מול לקוחותיהם ויראו את הלקוח במרכז עשייתם הבנקאית.

קו ההגנה השני - כולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, חטיבת מידע ודיווח כספי, חטיבה משפטית ומזכירות הבנק) האחראיות על חלק מתחומי הציות. אגף הציות אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, ולזהות סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני השונות.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית. בהתאם למתחייב מהוראה 308 מונה בבנק קצין ציות ראשי ("קצין ציות") העומד בראש אגף הציות (בכפיפות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים). תפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון. להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, הערכה ותייעוד של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות. הבנק מבצע סקרי ציות בתחומי הציות השונים להבטחת אפקטיביות פעילות ניהול סיכון הציות.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין, רואה את הלקוח במרכז פעילותו העסקית ומקפיד על הגינות עסקית בכל פעולותיו. ההוגנות מהווה ערך בסיסי במסגרת הקוד האתי של הבנק.

לבנק תוכנית אכיפה פנימית בניירות ערך ובתחום דיני התחרות הכלכלית, המותאמת לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם ההנהלה, על יישומה השוטף של תוכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל סיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע סביבה רגולטורית משתנה ומתפתחת.

במהלך שנת 2020, סיכון הציות נותר ללא שינוי והוא מוגדר ברמה נמוכה-בינונית.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - qualified intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאתרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטורו ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ויישום ה-CRS ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI.

גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מצייט לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישורין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

במהלך שנת 2020, רמת סיכון חוצה הגבולות נותרה ללא שינוי והיא מוגדרת נמוכה-בינונית. הבנק ממשיך לקיים תהליכים לשיפור איכות ניהול הסיכונים, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה, קיום הדרכות בנושא סיכונים חוצי גבולות, הגדרת רמת סיכון חוצה גבולות, הגדרת תכנית בקרות עומק לנושא FATCA בהתאם לתכנית FATCA, פעילות תושבי חוץ בסניפים מתמחים והגדרת שגרות עבודה בתהליכים הנדרשים לביצוע הדיווחים הן במסגרת ה-FATCA והן במסגרת ה-CRS.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ומימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון ומימון טרור הינו אפסי.

מנהל סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם. במסגרת זו פעילים גם בקרי הציות המרחביים המבצעים בקרות שוטפות על הסניפים בהתאם למפרט בקרות של אגף הציות, ותומכים בהיבטי הציות במערך הסניפי.

קו ההגנה השני - כולל את אגף הציות האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק. אגף הציות בתיאום ובהנחיית החטיבה משפטית, בוחן את ההוראות הרגולטוריות בתחום ופועל ליישם בהתאם וכך מעריך את סיכון איסור הלבנת הון במסגרת סיכון הציות הכולל בקבוצת הבנק.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה בהתאם לתוכנית רב שנתית על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק מיישם את הוראות הדין ומעביר באופן שוטף דיווחים רגילים ובלתי רגילים לרשות לאיסור הלבנת הון. לשם כך, בין היתר, פועלת בבנק מערכת ממוכנת לאיתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים אלה.

אגף הציות מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכונים ומבצע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, במקביל לפעילות בדיקת איכות נתונים וטיוב. כמו כן, עוסק האגף ביעוץ שוטף לסניפים וליחידות העסקיות ובהדרכות המתאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. בנוסף, וכחלק מניהול סיכונים שוחד ושחיתות, פועל הבנק לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד, הן בפתיחת החשבון והן במהלך הפעילות העסקית השוטפת.

אגף הציות מעביר לבנק ישראל אחת לחצי שנה דיווח על חשיפה לסיכונים ציות בהתאם להוראת דיווח 825. בנוסף, מעביר האגף דיווחים רבעוניים להנהלת הבנק, ודיווח שנתי לדיקטוריון בגין יישום המדיניות והתייחסות למכלול הסיכונים והחשיפות של הבנק. בנוסף, במקרים מיוחדים בעלי השלכה לעניין הלבנת הון או מימון טרור, קצין הציות מדווח מידית למנהל הסיכונים הראשי, למנהל הכללי ולפיקוח על הבנקים, בהתאם לעניין.

במהלך שנת 2020 פעל הבנק להטמעת הערכת הסיכונים לשנת 2019. כמו כן, העביר הבנק במהלך 2020 נתונים איכותיים וכמותיים לבנק ישראל לצורך הערכות הסיכונים הלאומיות בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במהלך שנת 2020, רמת סיכון הלבנת הון ומימון טרור נותרה ללא שינוי, נמוכה-בינונית, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, לרבות סיכונים הנובעים ממשבר נגיף הקורונה, טיוב מסמכים וסיווגים, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציות, וזאת על רקע גידול בפעילות העסקית והמשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים אחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתו יותר לכמותי. לכן, בדומה לסיכונים האחרים, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק.

סיכון המוניטין מנהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד.

כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק. תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן במנהל דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנהלה הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סיומו, כולל ביצוע תחקירים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תוכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים יעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים), על ניטור חודשי של שיח הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של סיכון המוניטין ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

סיכון אסטרטגי-עסקי

סיכון אסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי-עסקי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית חומש אסטרטגית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מהותית מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי חטיבת מידע ודיווח כספי ומאוגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

בהמשך להנחיית דירקטוריון הבנק את ההנהלה להיערך להכנת תוכנית אסטרטגית חדשה לשנים 2021-2025, ולהבאתה לאישור הדירקטוריון ברבעון השלישי של שנת 2020, כל זאת לאור השגת יעדי התוכנית האסטרטגית הנוכחית כבר בדוחות הכספיים לשנת 2019, הרי שלאור משבר הקורונה, ואי הוודאות השוררת ולאור השלמת הרכישה של מלוא המניות בבנק אגוד לישראל בע"מ, עדכן דירקטוריון הבנק את הנחיותיו כך שהתוכנית האסטרטגית החדשה לשנים 2021-2025, תובא לאישור הדירקטוריון במהלך שנת 2021.

מדיניות הדיבידנד של הבנק, החל משנת 2018, הינה לחלק, בגין הרווחים הרבעוניים, דיבידנד בשיעור של עד 40% מהרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות של הבנק. מדיניות זו, הינה בכפוף לעמידה של הבנק ביחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון, כנדרש על פי הוראות הפיקוח על הבנקים, ולשמירה על שולי ביטחון נאותים.

מנהל הסיכון האסטרטגי-עסקי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחייתו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה: עורכת מעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויוזמת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התוכנית האסטרטגית. בנוסף ובאופן שוטף עוקבת חטיבת מידע ודיווח כספי והחטיבה לבקרת סיכונים אחר הסיכון האסטרטגי-עסקי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי וזיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תיאבון הסיכון של הבנק. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תוכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי-עסקי של הבנק. תוכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסביבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתוכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או ביטחוניים.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון האסטרטגי-עסקי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

כאמור לעיל, ההתפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי כוללות את התפשטות נגיף הקורונה בעולם והשפעתו על הפעילות הכלכלית העולמית והמקומית, ההתפתחויות הטכנולוגיות בעולם הפיננסיים והשינויים בהעדפות הצרכנים, השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית ותהליך מיזוג בנק אגוד.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

תגמול

ביום 18 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישורו של הדירקטוריון והמלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה"), בתוקף לשלוש (3) שנים, החל מיום 1 בינואר 2020. מדיניות התגמול המעודכנת נערכה בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999, חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"א-2016 ("חוק שכר בכירים"), וכן בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A בנושא תגמול.

ביום 24 בספטמבר 2020 אישר הדירקטוריון, לאחר קבלת אישורה של ועדת התגמול, את צירופו של בנק אגוד לישראל בע"מ וחברות בנות שלו (להלן, ביחד - "בנק אגוד"), לפוליסה (הנוכחית) לביטוח אחריות הדירקטורים ונושאי המשרה האחרים של הבנק ושל חברות בת של הבנק, ובכללם, המנהל הכללי של הבנק וכן בעלי שליטה בבנק וקרוביהם.

ביום 24 בדצמבר 2020 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישורו של הדירקטוריון והמלצת ועדת התגמול, עדכון למדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "עדכון מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה"), בנושא ביטוח אחריות נושא משרה. עדכון מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה כלל אישור מחיקה של סעיפים 5.2.5.1 ו-5.2.5.2. למדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה (לעניין סכומי התקרות של עלות פרמיית הביטוח וגובה ההשתתפות העצמית, בהתקשרות בפוליסה לביטוח אחריות נושאי משרה).

בחודש פברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לשנים 2020-2022 לכלל עובדי הבנק.

שם, הרכב וסמכות של הגוף המפקח על התגמול

הגוף המפקח אחר התגמול הינו ועדת התגמול של הדירקטוריון. מספר חברי הוועדה הינו 4 דירקטורים. כל הדירקטורים החיצוניים הינם חברים בוועדת התגמול (על פי חוק החברות ועל פי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 בנושא דירקטוריון) ורוב חבריה הינם דירקטורים חיצוניים.

ועדת התגמול דנה ומגבשת את מדיניות התגמול של נושאי המשרה ויתר העובדים של הבנק וממליצה לדירקטוריון. בעניין זה, הוועדה מקיימת דיון, בוחנת את יישום המדיניות וממליצה על עדכונה. ועדת התגמול מאשרת את תנאי ההתקשרות של הבנק עם נושאי משרה בכירה בו לעניין תגמולם (לרבות ביטוח נושאי משרה, שיפוי ופטור), וכן את היעדים האישיים שיוגדרו על ידי המנהל הכללי של הבנק והערכתו לעניין זה (ושל יושב ראש הדירקטוריון והמלצת ועדת הביקורת לגבי המבקר הפנימי, בהתאמה).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

ייעוץ חיצוני בקשר לתהליכי התגמול

לצורך אישור מדיניות התגמול המעודכנת, הסתייעה ועדת התגמול, ביועצים מתחומים שונים: ייעוץ משפטי על ידי משרד מיתר, ליקוורניק, גבע, לשם, טל, עורכי דין כיועצים משפטיים וייעוץ בנושא השפעת התגמול על הממשל התאגידי על ידי פרופסור ש. חנס.

התחלה של מדיניות התגמול

כאמור לעיל, נקבעה מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק. בהתאם למדיניות זו, אושרה על ידי ועדת התגמול וכן על ידי הדירקטוריון, תוכנית תגמול לנושאי המשרה.

בהתבסס על עקרונות התגמול, אשר הותוו על ידי ועדת התגמול ואומצו על ידי הדירקטוריון, כפי שבאו לידי ביטוי במדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה, אישר הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, בחודש פברואר 2020, מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק, למעט נושאי משרה ("מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק").

למדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק תחולה קבוצתית, באופן שהיא חלה בשינויים המחויבים גם על שלוחות הבנק בחוץ לארץ ועל חברות הבת שלו, למעט בנק יחב, אשר מדיניות התגמול שלו הובאה לידיעת הבנק, ולמעט החברה הבת בשווייץ.

סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים

מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה מבחינה בין נושאי משרה עסקיים לבין נושאי משרה שומרי סף, אשר לגביהם נקבע, בין היתר, תגמול של "רכיב קבוע נוסף" שאינו מותנה בביצועים, וכן נקבעו מדדי ביצוע אישיים שאינם תלויים בעסקים עליהם הם מפקחים.

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, קובעת את תנאי התגמול של כל העובדים המרכזיים בבנק, של המנהלים הבכירים וכן של יתר המנהלים ושל שאר עובדי הבנק לשנים 2020-2022.

קבוצת העובדים המרכזיים בבנק, שאינם נושאי משרה, מונה בשנת 2020 37 מנהלים, מהם 20 מנהלים בחברות בנות (למעט בנק יחב).

תכנון ומבנה של מדיניות התגמול; המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול

מטרת מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה בבנק ומדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק הינה להבטיח שהסדרי התגמול לעובדי הבנק, ובכללם העובדים המרכזיים, יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, עם מטרותיו ארוכות הטווח, עם התוכנית האסטרטגית של הבנק וסביבת הבקרה שלו ועם ביצועי העובדים בפועל, בטווח הקצר, הבינוני והארוך. בהתאם לכך, המטרות שהיוו בסיס לגיבוש מדיניות התגמול היו יצירת מבנה תמריצים לעובדי הבנק, השומר על איזון ראוי בין רכיב התגמול הקבוע לבין רכיב התגמול המשתנה, והמקדם ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי, שאינו מעודד נטילת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק ומאפשר שמירה על בסיס הון איתן; התאמת תמריצי התגמול המוענקים לעובדי הבנק, לתוכנית האסטרטגית של הבנק, ליעדים ארוכי הטווח של הבנק, לתוצאות הבנק על פני זמן ולתרומתם בפועל של עובדי הבנק להשגת יעדי הבנק כאמור; התאמת תנאי ההתקשרות של הבנק עם עובדי הבנק שאינם נושאי משרה, במטרה ליצור תנאים מאוזנים שאינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק וכן שימור הדרג הבכיר בבנק והבטחת יכולתו של הבנק, ככל הניתן, לגייס מנהלים איכותיים בעתיד, בהתחשב בשיקולים כלל ארגוניים, כגון עלויות התגמול ופערי התגמול הרצויים בין הדרגים השונים בבנק, וכן בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות, בגודלו של הבנק, בהיקף פעילותו ובאופי עסקיו.

רכיבי התגמול של עובדי הבנק כוללים תגמול קבוע (שעיקרו שכר ונלוות) ותגמול משתנה, כמקובל בבנק, וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בקשר עם העסקתם בבנק.

חלקם הארי של המנהלים הבכירים בבנק, ובהם העובדים המרכזיים, מועסק על פי חוזה אישי. באשר לנושאי המשרה, כוללים תנאי הכהונה וההעסקה אף פטור ושיפוי וכן ביטוח נושאי משרה, כמקובל בבנק.

התגמול של עובדים העוסקים בסיכונים ובציות, אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים או מבקרים או שעל פעילותם הם מפקחים. תנאי הכהונה וההעסקה של קצין הציות הראשי, מובאים לאישור הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, כנדרש על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 301A. בנוסף, התגמול המשתנה של המנהלים הממונים על חדר העסקאות, עובדי המערך האחורי והעובדים העוסקים בבקרת סיכונים, אינו תלוי בתוצאות הפעילות של חדר העסקאות ואף אינו נגזר מן התגמול של עובדי חדר העסקאות.

סיכונים

מדדי הביצוע (KPI), השנתיים של המנהלים הבכירים בבנק, המאוגדרים על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, כוללים התייחסות לסוגיות הקשורות לניהול סיכונים ובדגש על סיכוני ציות וצעדים להפחתתם, בתחום פעילות המנהל.

הקשר בין הביצועים לרמות התגמול; ביצועים לטווח ארוך; תגמול משתנה

התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים ולשאר המנהלים כולל מענק כספי ותגמול הוני לטווח ארוך. התגמול המשתנה מיועד לקדם את זהות האינטרסים שבין המנהלים והעובדים המרכזיים בכללם, לבין הבנק וכן לחזק את הקשר בין ביצועי הבנק בכללותו ותרומתו של העובד המרכזי להשגת הביצועים האמורים, לבין התגמול של העובד המרכזי, תוך התאמה לפרופיל הסיכון של הבנק.

התגמול המשתנה הינו תלוי יעדים וביצועים וככזה מעודד את המנהלים הבכירים והעובדים המרכזיים בכללם, ליצירת ערך כלכלי ולקידום יעדי הבנק לטווח הבינוני והארוך, תוך שמירה על מסגרת ניהול הסיכונים ותיאבון הסיכון של הבנק. לפיכך, התגמולים מותני הביצועים שיוענקו לעובדים המרכזיים מותנים בביצועי הבנק בטווח הבינוני והארוך, בהתחשב בתוכנית האסטרטגית של הבנק, אך לא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק וישמרו על איזון הולם בין רכיבי התגמול המשתנים לבין כלל רכיבי התגמול הקבועים.

התגמול ההוני מוענק בדרך של כתיב אופציה, כמפורט במתאר הצעה לעובדים אשר אושר על ידי הדירקטוריון ביום 8 ביוני 2020, לאחר אישור ועדת התגמול. וכן מענק כספי קבוע אף הוא בתקרה, באופן ששוויו הכולל של התגמול המשתנה, לא יעלה על 85% מסך התגמול הקבוע של העובד המרכזי, זאת למעט בהתקיים תנאים חריגים, בהם התגמול המשתנה המירבי לא יעלה על 170 אחוזים מהתגמול הקבוע. כמו כן, קבע דירקטוריון הבנק כי התגמול המשתנה המירבי לנושאי משרה שהינם שומרי סף, לא יעלה על 55 אחוזים מהתגמול הקבוע וכי נושאי משרה אלה יהיו זכאים למענק שימור בגובה שתי משכורות המהווה תגמול קבוע בהתאם למדיניות התגמול. לעניין מתאר ההצעה לעובדים ראה האמור בדיווח מידי מיום 22 ביוני 2020, אסמכתא מספר: 2020-01-056299 (אזכור דוח זה מהווה הכללה של האמור בו על דרך ההפניה) (להלן: "המתאר").

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

זכאות עובד מרכזי לתגמול משתנה מותנית בקיומם המצטבר של כל תנאי הסף הקבועים במדיניות התגמול לנושאי המשרה בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, קרי: בכך שיחס הלימות ההון הכולל ויחס הון עצמי רובד 1 של הבנק, על פי הדוחות הכספיים השנתיים (המאוחדים) של הבנק לאותה שנה, לא יפחתו מיחסי המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל, ובנסיבות מיוחדות, אם שיעור התשואה יפחת מיחסי המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל אך יתקיים תנאי הסף השני, ניתן להעניק מענק מיוחד בגובה של עד שתי משכורות.

זכאות העובדים המרכזיים והמנהלים הבכירים האחרים למענק כספי מבוססת על מדדים כמותיים, כלל חברתיים, זהים לאלה החלים לגבי נושאי המשרה: שיעור התשואה להון, תשואת מניית הבנק ביחס למדד הייחוס, יחס יעילות תפעולית והיחס הממוצע של פיקדונות לאשראי. בנוסף, מבוססת זכאות המנהלים הבכירים ובכללם העובדים המרכזיים למענק כספי, על מדדים איכותיים המורכבים ממדדי ביצוע אישיים (הנקבעים מידי שנה בהתאם ליעדי הביצוע על פי תוכנית העבודה לאותה שנה), והכוללים, בין היתר, יעדים בנושא ניהול סיכונים וציות, וכן יעדים מתחום הסיכונים המסופלים על ידם, בהתאם לתחום עיסוקם, וכן שיקול דעת של הממונה. כמו כן, נקבע רף מתוך רכיב שיקול הדעת, אשר מתחת לו תישלל לחלוטין הזכאות למענק כספי שנתי לעובד המרכזי. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום בקרת סיכונים וציות קשורים לפיתוח ויישום מנגנוני ניטור סיכונים ופיתוח ויישום מנגנוני התראה אפקטיביים לחריגות מהגדרות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק וההנהלה וביצוע פיקוח ובקרה על יישום הוראות החוק הנדרשות, לפי העניין. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום הביקורת, קשורים להיקף ואיכות הביקורות המבוצעות בתחום אחריותם ביחס לכיסוי הסיכונים העיקריים בתחום, יישום מדיניות מקצועית ברורה שתומכת במטרות הבנק והטמעת סטנדרטים מקצועיים גבוהים. מדדי הביצוע האמורים אינם תלויים באופן הביצוע של קווי העסקים ויחידות הבנק, אשר עליהם הם מפקחים או אותם מבקרים, לפי העניין.

זכאות העובדים המרכזיים לכתבי האופציה, לגבי כל אחת מן המנות השנתיות, תיקבע על בסיס ארבעת המדדים הכלל חברתיים, כמפורט לעיל (באשר לנושאי המשרה, שאינם המנהל הכללי או יושב ראש הדירקטוריון), משקלם המצטבר של המדדים הכלל חברתיים הינו עד 42%, יעדי ביצוע אישיים במשקל עד 40% ושיקול דעת ממונה עד 30%. בהתאם למדיניות התגמול העדכנית לנושאי המשרה תיקבע זכאות נושאי המשרה לכתבי אופציה בהסתמך על המדדים הכלל חברתיים, אשר משקלם יהא עד 43% לגבי שומרי סף ועד 55% לנושאי משרה אחרים וכן על יעדי ביצוע אישיים, אשר משקלם יהא עד 57% לגבי שומרי סף ועד 45% לנושאי משרה אחרים.

הבנק קבע מדרגות, ("יעד התחלתי", "יעד מטרה", "יעד מירבי") אשר עמידה בהן תקנה זכאות לתגמול המשתנה בשיעורים שונים.

בהתאם למדיניות התגמול, ישיב עובד מרכזי, לרבות בדרך של קיזוז, תגמול משתנה שהוענק לו, אם הוענק על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים (המאוחדים) של הבנק במהלך שלוש השנים שלאחר תום השנה שביגינה הוענק התשלום המשתנה, ולא יאוחר מחלוף שלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק.

כמו כן, קובעת מדיניות התגמול, והניצעים לכתבי האופציה התחייבו בהתאם, כי אין ליצור הסדרי גידור פרטיים שיש בהם כדי לבטל את השפעת הרגישות לסיכון הגלומה בתגמול שיוענק להם.

לגבי מנהלים שאינם מועסקים במסגרת חוזה אישי ולגבי שאר עובדי הבנק, המענק הכספי מורכב ממענק כללי וממענק אישי, בהתאם ליחידות אליהן הם משתייכים, ובשים לב ליעדי הכנסות, ניהול סיכונים, ציות, עמידה בדרישות רגולטוריות וממצאי ביקורת פנימית, תלונות הציבור, איכות השירות ללקוחות, תרומתו האישית של העובד והערכת הממונה.

תנאי הכהונה או ההעסקה של עובדי הבנק, כוללים תגמול קבוע ותגמול משתנה, כמקובל בבנק, וכן תנאי פרישה וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בשל כהונה או העסקה כאמור.

דוח סיכונים
ליום 31 בדצמבר 2020

להלן פירוט בגין תגמולים שהוענקו (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2020			
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה		
37	16	מספר העובדים	תגמול קבוע
36	27	סך תגמול קבוע	
36	27	מזה: מבוסס מזומן	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
37	12	מספר העובדים	תגמול משתנה
10	10	סך תגמול משתנה	
6	5	מזה: מבוסס מזומן	
-	-	מזה: נדחה	
3	5	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
3	5	מזה: נדחה	
1	-	מזה: צורות אחרות	
1	-	מזה: נדחה	
46	37		סך תגמול

שנת 2019			
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה		
37	14	מספר העובדים	תגמול קבוע
37	26	סך תגמול קבוע	
37	26	מזה: מבוסס מזומן	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
37	13	מספר העובדים	תגמול משתנה
18	12	סך תגמול משתנה	
10	6	מזה: מבוסס מזומן	
3	-	מזה: נדחה	
8	6	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
8	6	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
55	38		סך תגמול

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

להלן פרטים על תשלומים מיוחדים (במיליוני שקלים חדשים):

פרטים על תשלומים מיוחדים

שנת 2020						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בנוספים מובטחים		תשלומים מיוחדים
מספר עובדים	סך תגמול	מספר עובדים	סך תגמול	מספר עובדים	סך תגמול	
-	-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
1	1	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
שנת 2019						
-	-	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

להלן פרטים על תגמול נדחה (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2020					
הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)	
-	-	1	1	נושאי משרה בכירה	
4	-	14	14	מזומן	
-	-	-	-	מבוסס מניות	
-	-	2	2	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	אחר	
-	-	3	3	עובדים מרכזיים אחרים	
1	-	10	10	מזומן	
-	-	-	-	מבוסס מניות	
-	-	2	2	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	אחר	
5	-	32	32	סך הכל	

שנת 2019					
-	-	1	1	נושאי משרה בכירה	
8	-	13	13	מזומן	
-	-	-	-	מבוסס מניות	
-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	אחר	
1	-	4	4	עובדים מרכזיים אחרים	
4	-	10	10	מזומן	
-	-	-	-	מבוסס מניות	
-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	אחר	
13	-	28	28	סך הכל	

תוספות

תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי

31 בדצמבר 2020	31 בדצמבר 2019	
במיליוני שקלים חדשים		
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים		
2,302	3,532	1 הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
14,063	15,548	2 עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
(208)	(160)	3 רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
464	432	5 מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
16,621	19,352	6 הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים		
87	87	8 מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי
-	100	9 נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
-	127	10 מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
8	11	11 סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
-	-	14 רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
6	10	16 השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
-	-	21 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
-	-	25 מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי
-	(1,120) ⁽⁴⁾	26 התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
-	-	26.g מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 ו-25 ב.
101	(785)	28 סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
16,520	20,137	29 הון עצמי רובד 1
-	-	44 הון רובד 1 נוסף
16,520	20,137	45 הון רובד 1
הון רובד 2: מכשירים והפרשות		
381	258	46 מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
1,340	894	47 מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
2,823	3,709	48 מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
-	-	49 מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
1,546	2,315	50 הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס
6,090	7,176	51 הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2: ניכויים		
-	-	57 סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
6,090	7,176	58 הון רובד 2
22,610	27,313	59 סך ההון
162,858	200,484	60 סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון וכריות לשימור הון		
10.14%	10.04%	61 הון עצמי רובד 1
10.14%	10.04%	62 הון רובד 1
13.88%	13.62%	63 ההון הכולל

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

31 בדצמבר 2020		31 בדצמבר 2019	
במיליוני שקלים חדשים			
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים			
69	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	8.68%	9.83%
71	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	12.18%	13.33%
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72	השקעות בהון של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	80	46
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	3	2
75	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	1,722	1,135
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	2,315	1,546
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	2,317	1,881
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	1,195	1,340
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	1,819	1,381

(1) כולל יתרת זכות נדחית מרכישת בנק אגוד. לפרטים נוספים ראה ביאור 1.25, לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה תוספת ב' להלן.

תוספת ב' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ⁽¹⁾	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון ⁽²⁾	כפופים למסגרת סיכון שוק ⁽²⁾	כפופים למסגרת סיכון איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	
כולל בנק אגוד						
						נכסים
(2)	-	-	-	86,572	86,570	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	1,411	-	-	15,879	17,290	ניירות ערך
-	-	-	-	200	200	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	1,986	245,972	247,958	אשראי לציבור
(2,094)	-	-	-	(339)	(2,433)	הפרשה להפסדי אשראי
(2,094)	-	-	1,986	245,633	245,525	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	613	613	אשראי לממשלות
-	-	-	-	31	31	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,743	1,743	בנינים וציוד
239	-	-	-	-	239	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	3,876	-	4,543	-	4,543	נכסים בגין מכשירים נגזרים
84	-	-	-	3,302	3,386	נכסים אחרים
(1,773)	5,287	-	6,529	353,973	360,140	סך נכסים
						התחייבויות
284,224	-	-	-	-	284,224	פיקדונות הציבור
3,779	-	-	-	-	3,779	פיקדונות מבנקים
70	-	-	-	-	70	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
33,446	-	-	-	-	33,446	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	4,382	-	5,506	-	5,506	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
13,446	-	-	-	-	13,446	התחייבויות אחרות
334,965	4,382	-	5,506	-	340,471	סך התחייבויות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

ליום 31 בדצמבר 2020						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ⁽⁴⁾	ללא בנק אגוד
לא כפופים לדרישות הון או מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון כפופים לניכוי שוק ⁽²⁾	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
						נכסים
(2)	-	-	-	74,163	74,161	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	341	-	-	8,107	8,448	ניירות ערך
-	-	-	-	194	194	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	-	223,250	223,250	אשראי לציבור
(2,094)	-	-	-	(339)	(2,422)	הפרשה להפסדי אשראי
(2,094)	-	-	-	222,911	220,828	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	613	613	אשראי לממשלות
-	-	-	-	31	31	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,444	1,444	בנינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	3,384	-	3,650	-	3,688	נכסים בגין מכשירים נגזרים
78	-	-	-	2,680	2,758	נכסים אחרים
(1,931)	3,725	-	3,650	310,143	312,252	סך נכסים
						התחייבויות
-	-	-	-	246,753	246,753	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	3,647	3,647	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	70	70	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר -
-	-	-	-	29,647	29,647	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
3,723	-	4,281	-	4,319	4,319	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	9,956	9,956	התחייבויות אחרות
3,723	-	4,281	-	294,392	294,392	סך התחייבויות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

ליום 31 בדצמבר 2019						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים ליניקי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק ⁽²⁾	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ⁽⁴⁾	
נכסים						
(1)	-	-	-	51,673	51,672	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	768	-	-	9,345	10,113	ניירות ערך
-	-	-	-	120	120	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	788	205,613	206,401	אשראי לציבור
(1,439)	-	-	-	(254)	(1,693)	הפרשה להפסדי אשראי
(1,439)	-	-	788	205,359	204,708	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	656	656	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,457	1,457	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	2,132	-	2,578	-	2,578	נכסים בגין מכשירים נגזרים
99	-	-	-	1,722	1,821	נכסים אחרים
(1,254)	2,900	-	3,366	270,364	273,244	סך נכסים
התחייבויות						
210,984	-	-	-	-	210,984	פיקדונות הציבור
714	-	-	-	-	714	פיקדונות מבנקים
29	-	-	-	-	29	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
33,460	-	-	-	-	33,460	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	2,475	-	2,686	-	2,686	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
8,566	-	-	-	-	8,566	התחייבויות אחרות
253,753	2,475	-	2,686	-	256,439	סך התחייבויות

(1) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(2) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראו בראש 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (במיליוני שקלים חדשים):

מאזן פיקוחי מאוחד			נכסים
ליום 31 בדצמבר			
2019	2020	2020	
במיליוני שקלים חדשים			
ללא בנק אגוד	ללא בנק אגוד	כולל בנק אגוד	
51,672	74,161	86,570	מזומנים ופיקדונות בבנקים
10,113	8,448	17,290	ניירות ערך
-	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
10,113	8,448	17,290	מזה: ניירות ערך אחרים
120	194	200	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
206,401	223,250	247,958	אשראי לציבור
(1,693)	(2,422)	(2,433)	הפרשה להפסדי אשראי
(1,439)	(2,094)	(2,094)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
(254)	(328)	(339)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
204,708	220,828	245,525	אשראי לציבור, נטו
656	613	613	אשראי לממשלות
32	31	31	השקעות בחברות כלולות
2	3	3	מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף ההפחתה
30	28	28	מזה: השקעות בחברות כלולות אחרות
1,457	1,444	1,743	בניינים וציוד
87	87	239	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
87	87	87	מזה: מוניטין
-	-	152	מזה: נכסים בלתי מוחשיים אחרים
2,578	3,688	4,543	נכסים בגין מכשירים נגזרים
1,821	2,758	3,386	נכסים אחרים
1,135	1,349	1,722	מזה: נכסי מס נדחה
-	-	127	מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
-	-	(52)	מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
1,135	1,349	1,647	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
-	-	-	מזה: עודף יעודה על עתודה
686	1,409	1,664	מזה: נכסים אחרים נוספים
273,244	312,252	360,140	סך כל הנכסים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

מאזן פיקוחי מאוחד			
ליום 31 בדצמבר			
2020	2019		
במיליוני שקלים חדשים			
כולל בנק אגוד	ללא בנק אגוד		
284,224	246,753	210,984	התחייבויות והון
3,779	3,647	714	פיקדונות הציבור
70	70	29	פיקדונות מבנקים
-	-	-	פיקדונות הממשלה
33,446	29,647	33,460	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
5,812	2,417	1,814	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
4,861	4,343	4,544	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
3,967	3,450	3,204	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
894	893	1,340	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
5,506	4,319	2,686	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
11	5	6	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
13,446	9,956	8,566	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
-	-	-	התחייבויות אחרות
-	-	-	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
340,471	294,392	256,439	סך כל ההתחייבויות
18,804	16,995	16,033	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
18,920	17,591	16,157	מזה: הון מניות רגילות
3,446	2,239	2,233	מזה: הון מניות רגילות
15,548	15,529	14,063	מזה: עודפים
(160)	(263)	(208)	מזה: הפסד כולל אחר מצטבר
(255)	(295)	(251)	מזה: הפסדים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
82	20	36	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
11	11	8	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
(1)	(1)	(1)	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
86	86	69	מזה: קרנות הון
-	-	-	מזה: הון מניות בכורה
-	-	-	מזה: מכשירים הוניים אחרים
-	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
865	865	772	זכויות שאינן מקנות שליטה
433	433	464	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 1 נוסף
-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
432	432	308	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
19,669	17,860	16,805	סך כל ההון העצמי
360,140	312,252	273,244	סך כל ההתחייבויות והון

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2020				
פריטים שחלה עליהם:				סך הכל
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון אשראי	
כולל בנק אגוד				
1,411	-	6,529	352,200	360,140
-	-	5,506	-	340,471
1,411	-	1,023	352,200	19,669
-	-	-	26,875	97,326
-	-	181	-	181
-	-	2,077	-	2,077
-	-	(2,315)	-	(2,315)
-	-	(1,888)	(943)	(2,831)
-	-	-	257	257
-	-	-	1,773	1,773
1,420	-	-	-	1,420
-	-	777	183	960
2,831	-	5,361	380,346	458,989
סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				
ליום 31 בדצמבר 2020				
ללא בנק אגוד				
341	-	3,650	308,212	312,252
-	-	4,281	-	294,392
341	-	(631)	308,212	17,860
-	-	-	24,497	88,347
-	-	181	-	181
-	-	2,077	-	2,077
-	-	(3,106)	-	(3,106)
-	-	(989)	(943)	(1,932)
-	-	-	257	257
-	-	-	1,773	1,773
1,420	-	-	-	1,420
-	-	777	183	960
1,761	-	2,590	333,980	402,230
סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				
ליום 31 בדצמבר 2019⁽¹⁾				
768	-	3,366	269,110	273,244
-	-	2,686	-	256,439
768	-	680	269,110	16,805
-	-	-	22,496	78,157
-	-	307	-	307
-	-	1,967	-	1,967
-	-	(1,684)	-	(1,684)
-	-	(254)	(246)	(500)
-	-	-	276	276
-	-	-	1,254	1,254
1,229	-	-	-	1,229
-	-	343	-	343
1,997	-	4,045	292,890	354,593
סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				

(1) סווג מחדש, כך שבסך החשיפות מוצגים הנתונים לפני מקדמי ההמרה לאשראי.

מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

להלן פירוט תמציתי למונחים שנכללו בדוח הסיכונים:

מונחים המתייחסים לניהול הסיכונים בבנק ולהלימות הון

ABC	
	ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process - תהליך פנימי להערכת נאותות ההון הכולל של הבנק. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי ההון, תהליכי תכנון ההון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. התהליך מהווה חלק מהנדבך השני של הוראת באזל II.
	Back testing - תהליך להערכת נאותות תוצאות מודל, במסגרתו נערכת השוואה בין תחזיות המודל לתוצאות בפועל.
	CRM - Credit risk mitigation - שיטות להפחתת סיכוני האשראי, כגון: ביטוח חשיפת האשראי באמצעות ערבות או פיקדון.
	Expected Shortfall VAR - מודל האומד את ממוצע ההפסדים של מודל VAR מעבר לרמת המובהקות שנקבעה במודל VAR.
	HQLA - High Quality Liquid Assets - נכסים נזילים באיכות גבוהה, אשר ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות, תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד בתרחיש קיצון.
	KPI - Key performance indicators - אינדיקטורים עיקריים לביצועים, המשמשים ככלי לגיבוש תובנות לגבי סטטוס ביצוע התהליכים לרוחב הבנק.
	Stressed VAR - אמידת הערך בסיכון (VAR) על בסיס נתונים היסטוריים המתארים תקופת משבר רלוונטית.
	VAR - מודל המשמש לאמידת החשיפה הכוללת למגוון סיכוני שוק. ערך ה-VAR (הערך בסיכון) המתקבל במודל הינו אומדן סטטיסטי להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש.
ב	באזל - באזל II / באזל III - מסגרת להערכת הלימות הון וניהול הסיכונים אשר פורסמה על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים.
ג	EVE - Economic Value of Equity - גישת השווי הכלכלי - גישת השווי הכלכלי לניתוח ואמידת השפעת שינויים בשיעורי הריבית על שוים ההון של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.
ה	הגישה הסטנדרטית - גישה לחישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, שוק או תפעולי. חישוב הקצאת ההון נערך על פי נוסחה המבוססת על רכיבי הערכה פיקוחיים אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים.
	הון פיקוחי (הון כולל) - ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף. הון רובד 2. בהתאם להגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 - מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי.
י	יחס הון מזערי - היחס מייצג את דרישות שיעורי ההון הפיקוחי המזעריים שהבנק מחויב להחזיק בהתאם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 201.
כ	כתבי התחייבות נדחים - כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של יתר הנושים של הבנק, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.
ס	מבחני מצוקה (קיצון) - כינוי למגוון שיטות שנועדו להעריך את מצבו הפיננסי של תאגיד בנקאי בתרחיש קיצון.
	מסמך הסיכונים - מסמך המציג בצורה תמציתית את פרופיל הסיכון של הבנק, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו. מסמך הסיכונים מדווח ומוגש לדירקטוריון בתדירות רבעונית.
נ	נדבך 2 - הנדבך השני במסגרת העבודה של באזל II המתייחס לתהליך הסקירה הפיקוחית. חלק זה מורכב מעקרונות היסוד הבאים: הבנק יערוך תהליך ICAAP, כהגדרתו לעיל. המפקח יקיים תהליך להערכת תהליך הערכת הלימות ההון על ידי הבנק, לבחינת יכולתו לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחיים והעמידה בהם. הבנק מצופה לפעול מעל יחסי ההון המזעריים אשר הוגדרו.
	נדבך 3 - הנדבך השלישי במסגרת העבודה של באזל II אשר מטרתו לעודד משמעת שוק על ידי פיתוח של מערכת דרישות גילוי, שתאפשר למשתתפים בשוק להעריך את ההון, החשיפות לסיכון ותהליכי הערכת הסיכון ובהתאם לכך להעריך את הלימות ההון של הבנק.
	נכסי סיכון - מורכבים מסיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק המחושבים בשיטה הסטנדרטית כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211.
ס	סיכון CVA - Credit Valuation Adjustment - הינו המרכיב בשווי הוגן של נגזר אשר מביא בחשבון את סיכון האשראי של הצד הנגדי בעסקה. סיכון CVA הוא הסיכון להפסד משערוך לשווי שוק בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). כלומר, הפסד בגין ירידה בשווי ההון של הנגזרים, בשל עלייה בסיכון האשראי של הצד הנגדי (כגון: ירידת דירוג).
	סיכון אשראי של צד נגדי - הסיכון שהצד השני לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה.
ש	שיעור המימון (LTV) - היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

מונחים המתייחסים לבנקאות ופיננסיים

א	<p>אשראי חוץ מאזני - התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).</p> <p>איגרות חוב - נייר ערך המהווה התחייבות של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת ריבית במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסויים.</p>
ה	<p>הסכם ISDA - הסכם המכסה עסקאות בנגזרים בין בנקים, ומאפשר צירוף וקיזוז לסכום אחד של התחייבויות נטו של אחד הצדדים בכל העסקאות ביחד, בעת התרחשות אירוע פשיטת רגל או אירוע אחר המאפשר סגירת עסקאות על פי ההסכם.</p>
ח	<p>חבות - אשראי מאזני ואשראי חוץ מאזני כהגדרתם בהוראה 313 לניהול בנקאי תקין.</p>
	<p>חוב בארגון מחדש - חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).</p>
	<p>חוב בהשגחה מיוחדת - חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שביגין נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב.</p>
	<p>חוב נחות - חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו, לרבות חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים שנמצא בפיגור של 60 עד 89 ימים.</p>
	<p>חוב פגום - חוב יסווג כחוב פגום כאשר תשלום הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיוור.</p> <p>חובות בעייתיים - חובות המסווגים באחד מהסיווגים השליליים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום.</p>
	<p>חיתום אשראי - תהליך הכולל ניתוח והערכה של סיכון האשראי הגלום בעסקה, ואישורה בהתאם למדיניות ולנהלים, לשם העמדת האשראי</p>
י	<p>יתרת חוב רשומה - יתרת החוב, לרבות ריבית צבורה שהוכרה, פרמיה או ניכיון שטרם הופחתו, עמלות נדחות נטו או עלויות נדחות נטו שנזקפו ליתרת החוב וטרם הופחתו, ובניכוי סכום החוב שנמחק חשבונאית.</p> <p>מכשיר פיננסי חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.</p>
מ	<p>משך חיים ממוצע - מח"מ - אורך החיים הממוצע של איגרת חוב. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הקרן של האיגרת והריבית עלייה לאורך חייה עד לפדיונה הסופי. משך חיים ממוצע של איגרת מבטא את רגישות המכשיר הפיננסי לשינויים בשיעורי הריבית. המח"מ מחושב כיחס בין ממוצע משוקלל של תשלומי איגרת החוב למחירה.</p>
נ	<p>נגזרים - מכשיר פיננסי או חוזה אשר שוויו משתנה בתגובה לשינוי במחיר נכס הבסיס (מכשיר פיננסי, נכס פיזי, מדד מחירים, דירוג אשראי או נכס בסיס אחר), דורש השקעה ראשונית קטנה או מינימלית ביחס לסוגים אחרים של חוזים, וצפוי להיות מסולק במועד עתידי.</p>
ס	<p>סינדיקציה - מתן הלוואה על ידי קבוצת לווים במשותף.</p>

מונחים המתייחסים להוראות רגולטוריות

ABC	<p>Foreign Account Tax Compliance Act - FATCA - חוק ה-FATCA האמריקאי - Foreign Account Tax Compliance Act קובע חובת דיווח לרשות המסים האמריקאית (ה-IRS) על חשבונות המוחזקים על ידי דמויות אמריקאיות (U.S Person) במוסדות פיננסיים זרים (מחוץ לארצות הברית).</p>
	<p>LCR - Liquidity coverage ratio - יחס כיסוי הנזילות - מוגדר כיחס בין הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובין תזרים המזומנים היוצא נטו ל-30 הימים הבאים, תחת תרחיש קיצון. היחס משמש כמדד ליכולת הבנק לעמוד בצרכי נזילותו לתקופה של חודש קדימה.</p>

מונחים אחרים

ABC	<p>SOX - חקיקה אמריקאית, אשר אומצה בחלקה על ידי בנק ישראל, ומטרתה להסדיר את תחומי האחריות והבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי בארגון.</p>
-----	---

ג	א
נגזרים, 20, 22, 32, 33, 37, 40, 42, 52, 58, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 107, 106, 85, 83, 76	אשראי, 11, 15
ניירות ערך, 1, 6, 11, 14, 19, 20, 25, 34, 35, 37, 40, 42, 52, 91, 90	ד
נכסי סיכון, 7, 30, 31, 33, 106	דיבידנד, 33, 34, 35
ט	ה
סיכון אסטרטגי, 15, 20, 93	הון, 5, 10, 12, 14, 16, 17, 21, 26, 27, 28, 33, 34, 35, 41, 42, 43, 53, 58, 63, 66,
סיכון אשראי, 4, 9, 10, 11, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 27, 34, 37, 38, 86, 85, 79, 67, 61, 58, 56, 54, 53, 52, 49, 48, 47, 46, 44, 40, 106	106, 92, 91, 90, 87, 86, 78, 67
סיכון חוצה גבולות, 15, 25, 91	הון עצמי, 34
סיכון חוצה גבולות ואיסור הלבנת הון, 15	הוצאות ריבית, 68
סיכון מוניטין, 10, 15, 23, 26, 85, 86, 92	הכנסות ריבית, 4, 68, 69, 73
סיכון מיסון , 85	הלבנת הון, 15, 25, 26, 28, 91
סיכון נזילות, 10, 15, 22, 23, 27, 58, 79, 86	הלוואות לדויר, 4, 27, 30, 34, 38, 39, 45, 46, 107
סיכון ציות ורגולציה, 15, 25, 90	הליכים משפטיים, 25, 26, 46, 91
סיכון ריבית, 15, 33, 63, 66, 68, 71, 74, 76	הפרשה להפסדי אשראי, 4, 45, 46, 107
סיכון שוק, 10, 21, 23, 27, 58, 63, 66, 67, 70, 85, 86, 106	ו
סיכון תפעולי, 10, 17, 24, 28, 58, 85, 86, 89, 90, 92, 106	יחס המינוף, 4, 8, 33, 35
ז	יחס כיסוי נזילות, 22, 79, 80
עמלות, 43, 52, 107	כ
ענפי משק, 4, 11, 15, 19, 20, 21, 37, 41, 42, 47, 48, 49, 53	כתבי התחייבות נדחים, 34, 106
ש	מ
שווי הוגן, 4, 33, 52, 63, 68, 71, 106	מגזרי פעילות, 21, 37, 40, 53, 64, 68
ת	מיסון, 4, 15, 16, 21, 23, 25, 26, 35, 38, 39, 40, 41, 46, 53, 68, 73, 79, 80, 83, 85, 92
תגמול, 4, 13, 19, 93, 94, 95, 96, 97	